

การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร :
กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
เบญจมาพร เชาว์ไว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
กุมภาพันธ์ 2550

การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร :
กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย

บทคัดย่อ
ของ
เบญจมาพร เชาว์ไฉ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

กุมภาพันธ์ 2550

เบญจมาพร เชาว์ไว. (2550). การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร : กรณีศึกษา

โครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย. ปรินูญานินพนธ์ ปร.ม. (นโยบายสาธารณะ).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :

อาจารย์ ดร. อรรถนพ โพธิ์สุข. , อาจารย์ ดร. ราชนันท์ บุญธิมา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ทางด้านนโยบายการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 312 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t - test และ F - test (One Way ANOVA) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรในโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย มีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ ต่างกันมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในขณะที่เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร, ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ และการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย คือเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นทางภาครัฐควรจะทำให้ความสนใจ ในการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรให้มากขึ้นกว่าเดิม ควรที่จะมีการสร้างจิตสำนึก ให้เห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้เกษตรกรคิดว่าการเข้ามามีส่วนร่วมกับทางราชการนั้นไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก ไม่ใช่เป็นหน้าที่แต่เฉพาะของทางราชการเท่านั้น และควรที่จะกระตุ้นให้เกษตรกรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยควรมีการจัดเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ ความเข้าใจกับเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ และมีการพบปะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ กับเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯให้มากขึ้น การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรในนโยบายการบริหารจัดการ

ชลประทาน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับเกษตรกร โดยจะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ และทำให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโครงการชลประทาน เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยทางภาครัฐควรจะทำให้ความสำคัญกับกิจกรรม และข้อมูลต่างๆ ที่จะดำเนินการเผยแพร่ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง และต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ควรที่จะมีการอบรมเจ้าหน้าที่ชลประทานก่อนที่จะไปให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และถูกต้อง

FARMERS' PARTICIPATION IN IRRIGATION MANAGEMENT A CASE STUDY
OF SUKHOTHAI OPERATION AND MAINTENANCE PROJECT

AN ABSTRACT

BY

BENJAMAPORN CHAWWAI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Master of Public Administration degree in public policy

At Srinakarinwirot University

February 2007

Benjamaporn chawwai. (2007). *Farmers' participation in irrigation management a case study of Sukhothai operation and maintenance project*. Master thesis, M.P.A. (Public Policy). Bangkok : Graduate School, Srinakarinwirot University. Adviser Committee : Annop Phothisuk, Ph.D., Rachan Boonthima, Ed.D.,

The purposes of this study were to investigate the participation of farmers in irrigation management - a case study of Sukhothai operation and maintenance project and to study factors relating to irrigation policy by farmers. The samples were 312 farmers who were the members of the water operation and maintenance project , Sukhothai province. The instruments to collect the data were questionnaires. All data were analyzed with the SPSS v.11.5 program using percentage, mean, standard deviation, T-test and F-test (One-way ANOVA). The correlation co-efficient were 0.05 and 0.01

The results of this study were that the farmers who were the members in the water operation and maintenance project participated in irrigation management at the moderate level. The farmers who received the information, news, instruction and the knowledge from the government officers at different level participated differently in irrigation management. In overall and each aspect with statistically significant at .05 level there was positive relationship between the participation of farmers in irrigation management and some factors. Includes land's right, land size, participation period in the project, activities participation.

Farmers who differed in land age, participative period in the project, activities participation participated in irrigation management indifferently.

The recommendations from this study were the government should pay more attention with the farmers who were the members of this project. Furthermore, the government department should suggest and encourage the member with self-awareness, Benefit concern. They should provide more information to the farmer. Not only the government department but also the government officers should concern and support the members the understanding their of duties and participation in the project. From the findings, the farmers who received the information, news, instruction and the knowledge had effected on the farmer's participation. The government department should involve with

farmer's participation by providing activities and new information. the government officers should get trained before providing the accuracy information to the farmers.

การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร :
กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
เบญจมาพร เชาว์ไว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

กุมภาพันธ์ 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร :
กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย

ของ
เบญจมาพร เชาววิ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่.....เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

(อาจารย์ ดร.อรรณพ โพธิ์สุข)

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรพิตย์ มีมาก)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ชีวินทร์ ฉายาชลลิต)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.อรรณพ โพธิ์สุข)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ อาจารย์ ดร. อรรถนพ โพธิสุข ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ ดร. ราชนัย บุญธิมา กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. วรพิทย์ มีมาก และอาจารย์ ชีวินทร์ ฉายาชลิต กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ จนปริญญานิพนธ์สำเร็จลงด้วยดี ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายมนัส กำเนิดมณี, เจ้าหน้าที่กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ, นายไพบุลย์ ทินมณี และเจ้าหน้าที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัยที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้ และได้ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการสำรวจแบบสอบถาม รวมทั้งเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณ พี่น้อย, เล็ก, เก่ง, น้อย, แบล็ค, พู่และเพื่อนนักศึกษาปริญญาโทรุ่น 2 (รป.ม.) ที่ได้คอยช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจให้ และขอขอบคุณ พี่เหมียว และพี่ๆ ที่ทำงาน ที่คอยชี้แนะ และให้ความช่วยเหลือในการทำงานวิจัยในครั้งนี้

ท้ายสุดขอกราบขอบพระคุณบิดา นายบรรจบ เชาววิโว, มารดา นางเอื้องไพร เชาววิโว, น้องสาว ด.ญ.อมรรัตน์ เชาววิโวและครอบครัวที่ได้ช่วยเหลือส่งเสริม และคอยเป็นแรงกระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจมาโดยตลอด

เบญจมาพร เชาววิโว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมุติฐานการวิจัย.....	7
2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	8
แนวคิดการบริหารจัดการชลประทาน.....	16
แนวคิดการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม.....	23
องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน.....	31
รายละเอียดโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย.....	41
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	53
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	58
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ค่าสถิติพื้นฐาน.....	59
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน.....	69
ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม.....	74
ข้อเสนอแนะ ในการบริหารจัดการชลประทาน.....	99
 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา.....	108
การอภิปรายผล.....	112
ข้อเสนอแนะ.....	120
 บรรณานุกรม.....	122
 ภาคผนวก.....	127
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	145

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากร.....	53
2 จำนวนตำบลที่ใช้ในการวิจัย.....	54
3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	55
4 แสดงจำนวนและร้อยละ ตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง.....	60
5 แสดงจำนวนและร้อยละ ตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการ ได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ.....	62
6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการ บริหารจัดการชลประทานโดยรวมทุกด้าน.....	64
7 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการบริหารจัดการชลประทานด้านการสร้างความเข้าใจการมี ส่วนร่วมเป็นรายข้อ.....	65
8 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการ บริหารจัดการชลประทานด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมเป็นรายข้อ.....	66
9 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการ บริหารจัดการชลประทานด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) โดยรวมและเป็นรายข้อ.....	67
10 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการ บริหารจัดการชลประทานด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำ ชลประทานโดยรวม และเป็นรายข้อ.....	68
11 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรใน การบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดตั้งคณะกรรมการ จัดการชลประทานเป็นรายข้อ.....	69
12 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการ บริหารจัดการชลประทานด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานเป็นรายข้อ.....	70
13 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการ บริหารจัดการชลประทานด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษา แก่องค์กรผู้ใช้น้ำ ชลประทานโดยรวม และเป็นรายข้อ.....	71

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดยรวมและเป็นรายข้อ.....	72
15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกรรมสิทธิ์ในที่ดินกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม.....	74
16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม.....	77
17 ทดสอบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน จำแนกตามขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก.....	79
18 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อยู่ในโครงการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม.....	80
19 การทดสอบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นรายคู่ จำแนกตามระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ.....	82
20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษากับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม.....	84
21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม.....	86
22 การทดสอบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านรวม และเป็นรายด้าน จำแนกตามการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่.....	88

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยบางประการ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน.....	91
24 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม.....	99
25 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม.....	100
26 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน.....	101
27 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน.....	102
28 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน.....	103
29 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน.....	104
30 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน.....	105
31 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา.....	106
32 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านอื่นๆ.....	107

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การแสดงวงจรการมีส่วนร่วม.....	10
2 การจัดการชลประทาน.....	19
3 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน.....	33
4 แผนผังแสดงขอบเขตขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน.....	34
5 โครงสร้างการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโครงการชลประทาน ขนาดใหญ่และขนาดกลาง.....	39

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นหลักการสากลที่ยอมรับกันของนานาประเทศ ดังจะเห็นได้ว่าทั้งคำประกาศกรุงริโอ (Rio Declaration on Environment and Development) และแผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21) ซึ่งได้มีการลงมติรับรองในที่ประชุมสิ่งแวดล้อมโลกเมื่อปี ค.ศ. 1992 ได้ให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และถือว่าหลักการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เพราะการใช้มาตรการสั่งการและควบคุม (Command and Control) โดยรัฐเป็นฝ่ายใช้กฎหมายและกำหนดกติกาการจัดการทรัพยากรแต่ฝ่ายเดียวได้ก่อให้เกิดปัญหาทั้งในแง่ประสิทธิภาพและความเป็นธรรม ซึ่งในการจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย ที่ผ่านมามักจะเป็นเรื่องที่รัฐใช้อำนาจในการตัดสินใจเป็นส่วนใหญ่ และการจัดการน้ำในอดีตมักจะเน้นวิธีการทางวิศวกรรม กล่าวคือ การให้ความสำคัญแก่การจัดหาน้ำโดยการสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ และการพัฒนาระบบชลประทานทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยในปัจจุบันนี้ ประชาชนได้เกิดความตื่นตัวในเรื่อง ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และประกอบกับเกิดความยากลำบากในการหาพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ ตลอดจนผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากโครงการขนาดใหญ่ต่างๆ ได้ทำให้เกิดกระแสการต่อต้านโครงการสร้างเขื่อนหรือโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่จนทำให้โครงการดังกล่าวเกิดขึ้นได้ยากในปัจจุบัน (กอบกุล ระยะเวลาคร. 2547 : 1)

ในภาวะปัจจุบัน รัฐบาลไม่สามารถจัดสรรเงินงบประมาณสำหรับการชลประทานในโครงการต่างๆ ที่วงเงินสูงเหมือนที่เคยได้จัดสรรในอดีต เพื่อก่อสร้างโครงการชลประทาน ขนาด เล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และการปรับปรุงระบบชลประทานที่ได้ก่อสร้างไว้แล้ว เนื่องจากรัฐบาลจะต้องจัดสรรเงินเพื่อพัฒนางานในงานต่างๆ ให้ความคุ้มกันไปโดยเฉพาะในระดับรากหญ้า (ชัยวัฒน์ ลือเดช. 2547 : 1-2) และจากนโยบายที่ให้มีการปฏิรูประบบราชการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดขนาดของภาครัฐ มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และแนวทางดำเนินงานของรัฐ จากที่แยกคนละส่วนกับภาคประชาชน และมุ่งคอยให้การช่วยเหลือประชาชน มาเป็นภาครัฐและภาคประชาชนเป็นหุ้นส่วนกัน ดำเนินงานร่วมกัน หรือการให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2550) ในยุทธศาสตร์ที่ 7 ได้ระบุไว้ให้มีการเปิดระบบราชการให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติ ไว้ในหมวดที่ 5 ของ

รัฐธรรมนูญฯ เกี่ยวกับพื้นฐานแห่งรัฐ ได้ระบุในมาตรา 76¹ และ 79² ให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการดำเนินงาน ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ และให้ชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม³

ดังนั้น จากเหตุข้างต้นทำให้ กรมชลประทานต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการชลประทาน โดยมุ่งหวังไปที่ การมีส่วนร่วม การจัดการชลประทาน โดยให้เกษตรกรหรือ ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมกับกรมชลประทาน ในการตัดสินใจ หรือ บริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมชลประทานตามเป้าหมายการมีส่วนร่วม ที่ 2 ฝ่ายยอมรับหรือกำหนดไว้ โดยมีการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการชลประทาน โดยให้เกษตรกร และรัฐร่วมกันบริหารจัดการชลประทาน โดยเรียกว่า “การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management: PIM)” ซึ่งเป็นการบริหารจัดการชลประทาน โดยให้เกษตรกร หรือผู้ใช้น้ำชลประทาน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการบริหารจัดการชลประทาน เข้ามามีส่วนร่วมกับกรมชลประทาน ในการตัดสินใจบริหารจัดการ และดำเนินงานกิจกรรมชลประทานในด้านการก่อสร้าง และด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา(มนัส กำเนิดมณี. 2548 : 6) โดยมีเป้าหมายให้เกษตรกรมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการชลประทาน มีการจัดสรรน้ำ เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกร อย่างทั่วถึงเป็นธรรมและประหยัด เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง และระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐ โดยการบริหารจัดการน้ำชลประทาน จะมุ่งหวังไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานที่ได้รับการพัฒนาแล้ว แทนการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อขยายพื้นที่ชลประทานเป็นหลัก โดยการปรับเปลี่ยนจากการพัฒนาเชิงปริมาณ ไปเป็นการพัฒนาเชิงคุณภาพ ด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีขบวนการที่สำคัญ คือการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างจริงจัง เนื่องจากในอดีตการบริหารจัดการชลประทานของกรมชลประทานเป็นการบริหารจัดการโดยรัฐเกือบสมบูรณ์ ตั้งแต่ด้านการก่อสร้างระบบชลประทาน จนถึงการส่งน้ำ

¹ มาตรา 76 ระบุว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบอำนาจรัฐทุกระดับ

² มาตรา 79 ระบุว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดจนควบคุมและกำจัดการมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

³ มาตรา 46 บัญญัติว่า “ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

และบำรุงรักษา ทำให้เกษตรกรได้รับการจัดสรรน้ำไม่เพียงพอ เกิดการแย่งน้ำ การทะเลาะวิวาทพัวพันกันน้ำ เพื่อให้ น้ำมาถึงที่นาของตน โดยจากความมุ่งหวังของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย ที่เน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โดยมีการจัดตั้ง สหกรณ์ผู้ใช้น้ำใต้ดินสวรรคโลก สหกรณ์นิคมพระร่วง และสหกรณ์นิคมสวรรคโลก โดยการดำเนินงานของโครงการฯ เป็นงานที่ได้นำน้ำใต้ดินมาใช้ เพื่อการชลประทานและถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยการขุดเจาะบ่อน้ำใต้ดิน สร้างโรงสูบน้ำ, อุปกรณ์เครื่องสูบน้ำ และระบบการชลประทานเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โครงการฯ มีพื้นที่ชลประทานประมาณ 71,000 ไร่ โดยแบ่งงานเป็น 2 โซน คือ โซน 1 ในเขตอำเภอสวรรคโลก และ โซน 2 ในเขตอำเภอศรีนคร โดยการใช้ น้ำใต้ดินเพื่อการเพาะปลูกเป็นสิ่งใหม่สำหรับเกษตรกรผู้ใช้น้ำที่จะต้องจ่ายค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำเอง จึงจำเป็นที่จะต้องให้เกษตรกรได้เรียนรู้วิธีการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกที่ถูกต้อง และรับภาระดังกล่าวได้ จึงได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้น พร้อมให้การฝึกอบรมชี้แจงถ่ายทอดความรู้ การบริการกลุ่มผู้ใช้น้ำ การเก็บรวบรวมเงิน และจ่ายค่ากระแสไฟฟ้า และวิธีการดำเนินงานชลประทาน ที่ถูกต้อง ซึ่งทางโครงการฯ ได้เน้นให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งน้ำ และบำรุงรักษาในระดับแปลงนาแล้ว ยังมีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ เพื่อรับผิดชอบในการเก็บเงินค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำ

ดังนั้นจึงเป็นที่สนใจว่าการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้นั้น จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ซึ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรนั้น น่าจะเกิดจากปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม หากผลการวิจัยสามารถระบุถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ก็จะสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เพื่อให้การบริหารจัดการชลประทานมีความยั่งยืนและเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาในเรื่องนี้ ทำให้ทราบถึง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ และปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม รวมถึงข้อเสนอแนะ ในการจัดการชลประทาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขงานชลประทาน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีบทบาทในการจัดการชลประทาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ในระยะหลังการก่อสร้าง ทางด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา
 2. ขอบเขตด้านประชากร ที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่ได้รับน้ำจากโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย ซึ่งแบ่งออกเป็น เขตฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 อำเภอสวรรคโลก (โซน 1) จำนวน 3,384 คน และเขตฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 อำเภอศรีนคร (โซน 2) จำนวน 2,021 คน รวมทั้งหมด 5,405 คน
 3. ขอบเขตด้านพื้นที่ เขตพื้นที่ในการศึกษา คือพื้นที่ในเขตรับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย มีจำนวน 2 อำเภอ คือ อำเภอสวรรคโลก และอำเภอศรีนคร จ.สุโขทัย
- ข้อจำกัดในการศึกษา ครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงตัวเกษตรกรผู้ใช้น้ำเท่านั้น ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) แบ่งเป็นดังนี้
 - 1.1 กรรมสิทธิ์ในที่ดิน
 - 1.2 ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก
 - 1.3 ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
 - 1.4 การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษา
 - 1.5 การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่

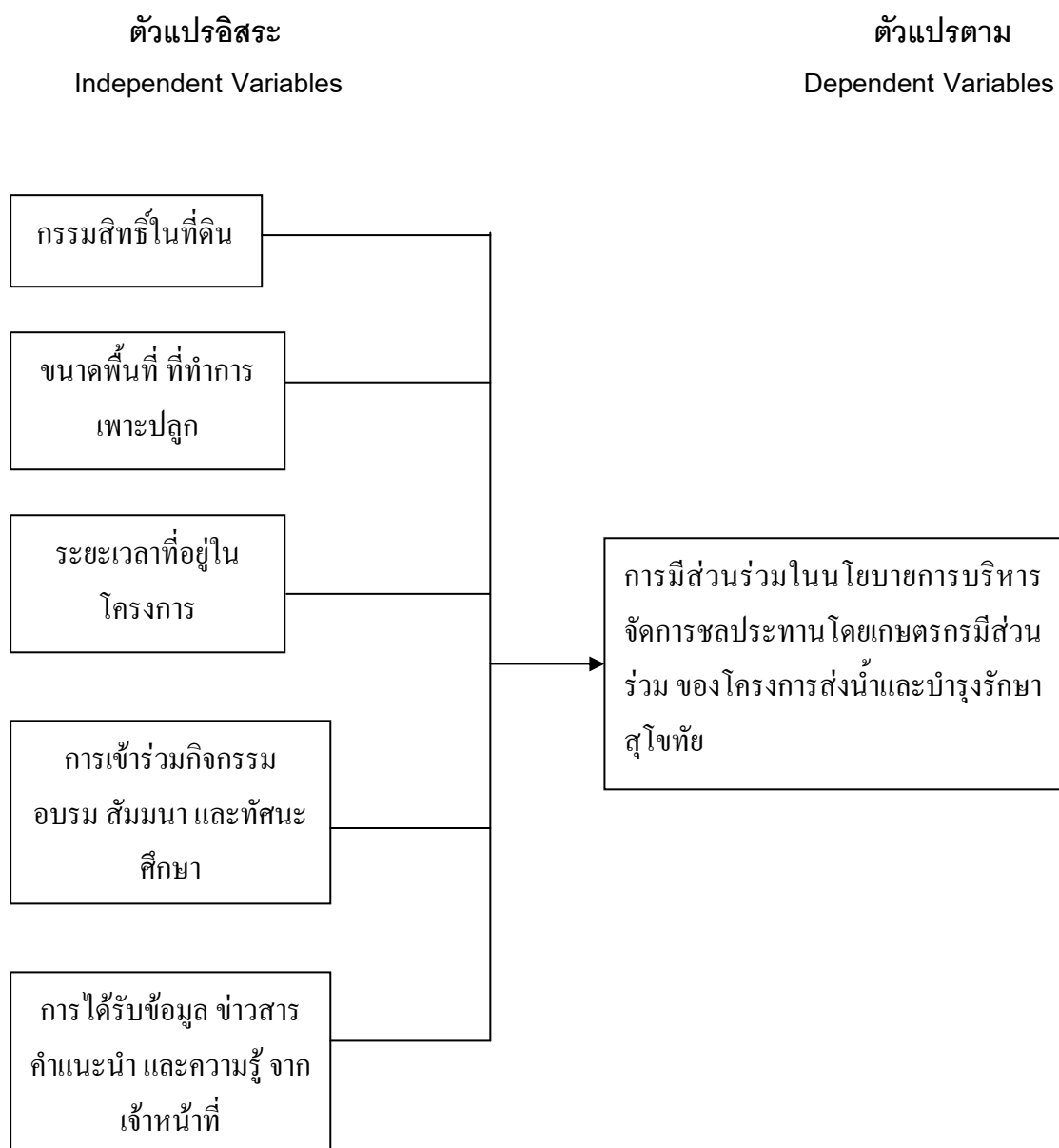
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

การมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **โครงการฯ** หมายถึง โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย
2. **เกษตรกรผู้ใช้น้ำ** หมายถึง เกษตรกรที่ได้รับผลประโยชน์จากน้ำ และเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย
3. **การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (PIM)** หมายถึง การบริหารจัดการชลประทาน โดยให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทาน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการบริหารจัดการชลประทาน เข้ามามีส่วนร่วมกับการชลประทาน ในการตัดสินใจบริหารจัดการ และดำเนินงานหรือกิจกรรมชลประทานทั้งในด้านการก่อสร้างและด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกัน
4. **กรรมสิทธิ์ในที่ดิน** หมายถึง สถานะในการถือครองที่ดินว่าเป็นของตนเอง , เช่าที่ผู้อื่น หรือให้ผู้อื่นเช่า
5. **ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก** หมายถึง จำนวนพื้นที่ ที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกพืชไว้ในเขตรับผิดชอบของชลประทาน
6. **ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ** หมายถึง ระยะเวลาที่เกษตรกรอาศัยทำกิน โดยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโครงการชลประทาน
7. **การเข้าร่วมกิจกรรมอบรม สัมมนา และทัศนศึกษา** หมายถึง การที่เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางเจ้าหน้าที่โครงการ ได้จัดเตรียมเพื่อที่จะให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการบริหารจัดการชลประทาน
8. **การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่** หมายถึง การที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้รับข้อมูลข่าวสาร และคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ชลประทานเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม
9. **โซน 1** หมายถึง เขตฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 อยู่ในเขต อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย
10. **โซน 2** หมายถึง เขตฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 อยู่ในเขต อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน
2. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน
3. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน
4. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน
5. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน
6. ปัจจัยทางด้าน กรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก, ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ, การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา ทัศนศึกษา และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการจัดการชลประทาน ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย โดยมีแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดการบริหารจัดการชลประทาน
3. แนวคิดการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม
4. องค์การผู้ใช้น้ำชลประทาน
5. รายละเอียดโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

แชพพิน (Chapin. 1997 : 317) ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคมดูจากลักษณะที่แสดงออก เช่น การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ การเสียสละเงิน วัสดุ สิ่งของ สละเวลา แรงงาน และการเป็นสมาชิกโดยตรง

รีดเดอร์ (Reeder, 1974 : 29) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในการใช้ความคิด และความชำนาญในการแก้ปัญหาร่วมกับวิทยาการที่เกี่ยวข้อง

ลิสค์ (ชินรัตน์ สมสืบ. 2539 : 23 ; อ้างอิงใน Lisk. 1985) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในมุมมองที่กว้างว่าเป็นการเข้าร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับ และทุกรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และโดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ แนวคิดการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหาร และการประเมินผลของแผนงานและโครงการต่างๆ ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น

เออร์วิน (มนัชนก ศรีอิสาน. 2547 : 6 ; อ้างอิงใน Erwin. 1976) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กานดา ผรณเกียรติ (2530:37) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชลประทาน ว่าเป็นการให้เกษตรกรเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจเพื่อวางแผนการดำเนินงาน และประเมินโครงการ เพื่อปรับปรุงผลผลิตและประสิทธิภาพของกรมชลประทาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527:6) ได้ให้ความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชนรรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กร อาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527:183) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547 : 3 ; อ้างอิงจาก วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2530) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือ กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้ามาร่วม เพราะการหวังรางวัลตอบแทน และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิตความเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

จากความข้างต้นจึงสรุป ได้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการทางสังคม ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาททางสังคม ในการตัดสินใจวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน หรือมีการดำเนินการตัดสินใจในทุกๆ ระดับ และทุกรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เกิดจากการบังคับให้เข้ามามีส่วนร่วม

1.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff. 1980 : 213) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making) เป็นขั้นเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมทางความคิด ในการกำหนดและการประเมินทางเลือก และการเลือกทางเลือกที่เกี่ยวกับการกำหนดและการประเมิน ซึ่ง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1.1 การตัดสินใจในระยะเริ่มแรก

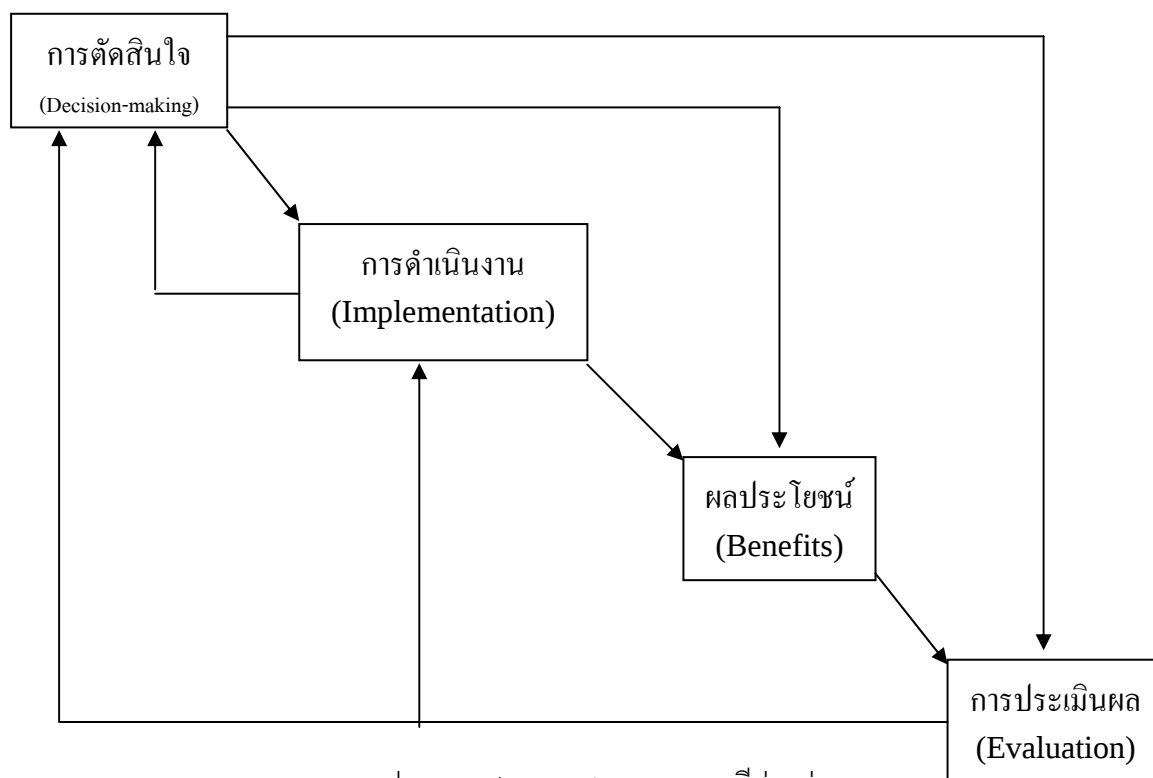
1.2 การตัดสินใจในช่วงกิจกรรม

1.3 การตัดสินใจในการดำเนินงาน

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามหลักเกณฑ์ของโครงการ โดยการมีส่วนร่วมที่สำคัญคือ 1. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านทรัพยากร 2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร และประสานงาน 3. การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน หรือระยะเวลาในการทำกิจกรรม

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทั้งประโยชน์ทางด้านสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคล โดยระยะเวลาในการดำเนินโครงการ สามารถได้รับผลประโยชน์จากผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินโครงการทั้งหมด

ภาพประกอบ 1 การแสดงวงจรการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัลฟฮอฟ ได้เสนอกรอบการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม โดยเป็นการออกแบบการมีส่วนร่วมไว้ 3 มิติ เพื่อเป็นพื้นฐานในการตอบคำถามว่า

1. การมีส่วนร่วมคืออะไร
2. ใครเข้าไปมีส่วนร่วม
3. กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ โคเฮน และอัลฟฮอฟ ได้จำแนกบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมที่สำคัญ ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. บุคคลในท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นกลุ่มคนที่มีขนาดใหญ่ และมีความแตกต่างกัน จะประกอบด้วย ชาวนาที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ กลุ่มคนที่เช่าที่ดินทำกิน และคนเลี้ยงสัตว์ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะเป็นเป้าหมาย ของโครงการพัฒนาชนบท

2. ผู้นำท้องถิ่น จะเป็นบุคคลที่ทำงานในพื้นที่ เป็นระยะเวลายาวนาน และเป็นบุคคลที่ที่นับถือของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 ผู้นำแบบเป็นทางการ

2.2 หัวหน้าสมาคม ที่ได้รับการคัดเลือก หรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งจากองค์กร

2.3 เจ้าของบริษัทในท้องถิ่น

3. เจ้าหน้าที่ปกครอง เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางราชการ มีการกำหนดพื้นที่ และระยะเวลาที่แน่นอน ซึ่งมีความสำคัญต่อระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมากเพราะเป็นผู้มีบทบาท ในการประชาสัมพันธ์ และการควบคุมกิจกรรมของโครงการ

4. เจ้าหน้าที่นอกพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้บริจาคต่างถิ่น ลูกจ้าง หัวหน้าสมาคม อาสาสมัคร ผู้อพยพ เป็นต้น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (สุรศักดิ์ มีแสงนิล. 2547 : 29 ; อ้างอิงจาก วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2535) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการโดยการเข้ามามีส่วนร่วม

1. การคิด

2. การตัดสินใจ

3. การวางแผน

4. การลงมือปฏิบัติงาน

หรือเข้ามามีส่วนร่วมใน ด้าน

5. การกำหนดปัญหา

6. การวางแผน

7. การดำเนินงาน

8. การประเมินผล

9. การบำรุงรักษา

ในอีกแง่หนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อาจอยู่ในระดับหนึ่ง หรือหลายระดับ ดังนี้

1. การตัดสินใจ
2. การกลั่นกรอง
3. การรวบรวมข้อมูล

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527:188) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนกลุ่มต่างๆ
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือชุมชนกรรมการกลุ่มเลี้ยงไหม กรรมการหมู่บ้าน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบัน หรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

องค์การอนามัยโลก (จิรัชยา เบ็ญหิม. 2546 :13 ; อ้างอิงจาก World Health Organization. 1978) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Planning) โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดเป้าหมาย การใช้ทรัพยากร ติดตามและประเมินผล และร่วมตัดสินใจในทุกขั้นตอน
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการ และบริหารทรัพยากร
3. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ (Utilization) โดยประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อเพิ่มระดับการพึ่งพาตนเอง และการควบคุมทางสังคม
4. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Obtaining Benefits) โดยประชาชนจะต้องได้รับผลประโยชน์ที่เท่ากัน อาจจะได้รับเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ทางสังคม หรือทางส่วนบุคคลก็ได้

ปธาน สุวรรณมงคล (2527 : 82) ได้กล่าวถึงขอบเขตของการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชนบท ควรจะมีบทบาทสำคัญ 4 ลักษณะดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผน เป็นการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางร่วมกันในการดำเนินการต่างๆ ของโครงการซึ่งถือเป็นขั้นเริ่มต้นของการมีส่วนร่วม
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการทั้งในด้านการจัดการ และการบริหารทรัพยากร
3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน เป็นการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลควบคุม และตรวจสอบ การดำเนินการทั้งหมดของโครงการ

1.3 ปัจจัยในการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff. 1980 ; 223) ได้เสนอว่ามีบุคคล 4 ประเภทที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งประกอบด้วย คนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่นอกพื้นที่ สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. อายุและเพศ
2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม
5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
8. พื้นที่ดินถือครอง และสถานภาพการทำงาน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527:184) ได้กล่าวถึงว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน จะประกอบไปด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ คือ

1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัว ไม่ใช่เฉพาะเพียงแค่เกี่ยวข้องด้านกำลังร่างกาย หรือทักษะ
2. การกระทำทำให้ เมื่อผู้มีส่วนร่วมได้บังเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจ และอารมณ์แล้วเท่ากับเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยเหตุนี้การมีส่วนร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอม ที่จะกระทำตามคำสั่ง
3. การร่วมรับผิดชอบ เมื่อมีการเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์ และได้กระทำทำให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วน

ร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง กับกลุ่ม และต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

1.4 ระดับการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547 : 17) โดยหลักการทั่วไปของระดับการมีส่วนร่วม ได้ขึ้นอยู่กับว่าจะมีส่วนร่วมในเรื่องประเภทใด หรือขั้นตอนใด แต่หลักใหญ่ๆ อาจแบ่งได้ 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน / ครอบครัว / ชุมชน ของตน
2. การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล – ข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะกับโครงการที่ตนจะมีส่วนได้ ส่วนเสียด้วย โดยแบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมนั้นตนอยู่ในขั้นตอนใด

1. ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
 2. ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
 3. ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ
 4. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในการดำเนินงาน
 5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือไม่มีโอกาสทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านอื่นๆ
- นนท์ กอแก้วทองดี (2543 : 56) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมไว้ 3 ระดับคือ

1. ระดับที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วม
2. ระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมปานกลาง
3. ระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยเต็มที่

1.5 ปัญหา และอุปสรรคของการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 16) ได้กล่าวถึง ปัญหา ข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่ต้องขึ้นอยู่กับระบบราชการ เป็นฝ่ายส่งเสริมสนับสนุนและจัดให้มีขึ้น
2. ประชาชนคุ้นเคยกับการรับคำสั่ง การยอมรับความถูกต้องของข้าราชการ และการยอมรับคอยการช่วยเหลือแทนการช่วยตัวเอง การคิดเอง และหลีกเลี่ยงการโต้แย้งกับข้าราชการ
3. กิจกรรมหรือโครงการที่ได้เข้าร่วมส่วนใหญ่ให้ร่วมเฉพาะตอนเสนอโครงการ และตอนลงมือปฏิบัติ โครงการไม่มีการร่วมแบบครบวงจร
4. องค์การอาสาสมัคร สมาคม มูลนิธิ และชมรมต่างๆ มีมากมาย แต่ส่วนใหญ่ยังขาดผู้มีความรู้ ขาดเป้าหมาย และหลักการที่แน่นอน และขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญขาดแกนกลางของรัฐบาล และองค์กรเหล่านี้ที่จะประสานติดต่ออย่างเป็นทางการในทุกระดับ

5. องค์การประชาชนส่วนใหญ่มักจะคอยดูแลผลประโยชน์ และขยายผลประโยชน์ไปให้กับ กรรมการ หรือสมาชิกในสังกัดมากกว่าถึงมือประชาชนโดยทั่วไป

กรมชลประทาน (ประทีป เรืองมาลัย. 2541 ; 16 อ้างอิงจาก กรมชลประทาน. 2539) ได้สรุป ปัญหาของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาน้ำเพื่อการเกษตรของเกษตรกรดังนี้

1. ผู้ใช้น้ำไม่ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้น้ำจากเจ้าหน้าที่ชลประทานอย่างเพียงพอ และทั่วถึง โดยเฉพาะการส่งเสริมเผยแพร่เกี่ยวกับการจัดการน้ำชลประทาน หน่วยงานที่ทำหน้าที่ ส่งเสริมก็มักจะดำเนินการด้านการเกษตรโดยเฉพาะที่ ดังนั้นการส่งเสริมด้านนี้จึงเป็นงานที่ยังถูก ทอดทิ้ง

2. เกษตรกรเจ้าของที่ดินหรือผู้ใช้น้ำไม่ได้รับทราบ หรือมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการและแผนของการพัฒนา ก่อนที่จะดำเนินการว่าจะเกิดประโยชน์อย่างไร เกษตรกรจะต้องมีส่วนร่วมกับรัฐบาลอย่างไร ทั้งระหว่างการก่อสร้าง และหลังจากการก่อสร้างเสร็จ แล้ว ซึ่งส่วนมากเกษตรกรเจ้าของที่ดินจะได้รับทราบเมื่อทางราชการต้องการจะให้ทำอะไร เช่น ขอให้ จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือขอให้เสียค่าส่งน้ำ และบำรุงรักษาตามกำหนด จึงไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร เพราะถือว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ต้น

3. เกษตรกรผู้ใช้น้ำยังไม่มีความมั่นใจ เชื่อถือระบบการชลประทานว่าจะได้รับน้ำถูกต้อง เพียงพออย่างแน่นอนตามปริมาณและเวลาที่พืชต้องการโดยวิธีปกติ

4. กลุ่มผู้ใช้น้ำยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ทำให้ขาดการประสานงานในระหว่างผู้ใช้น้ำด้วยกัน เอง และผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน

เจมส์ คีร์ ปิ่นทอง (2527 : 226) ได้กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ และระบบราชการเป็นอุปสรรคต่อการ มีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ด้าน คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับตัวชาชนบทเองถึงความเป็นปัจเจกบุคคล นอกจากนั้นยังอยู่ภายใต้ ระบบอุปถัมภ์หรือพึ่งบุคคลภายนอกจนเกินไป ดูถูกในฐานะของตนเอง เลือกผู้นำที่สามารถอุปถัมภ์ ตนเองได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับตัวของเจ้าหน้าที่และระบบราชการ ปัญหาการมีส่วนร่วมของ ประชาชนมีลักษณะ ดังนี้

2.1. นโยบายในระบบราชการ มักจะมาจากเบื้องบน

2.2. การจัดสรรงบประมาณทำมาจากส่วนกลาง คำนึงถึงเฉพาะกิจกรรมที่ ส่วนกลางกำหนด

2.3. ระบบราชการ และเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ขาดการประสานงาน และรับปฏิบัติ เฉพาะนโยบายหลักของหน่วยงาน

- 2.4. มีความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่น้อยมักจะเชื่อว่าตัวเองมีฐานะสูงกว่าชาวชนบท
- 2.5. เจ้าหน้าที่ราชการชอบทำงานกับสำนักงาน
- 2.6. ระบบราชการใช้การให้คุณให้โทษ ตัวให้พอใจแก่ผู้บังคับบัญชามีได้ปฏิบัติงานเพื่อชาวชนบทอย่างแท้จริง
- 2.7. บุคคลภายนอกหรือผู้เกี่ยวข้องไม่ต้องการให้ชาวชนบทเข้ามาร่วมในการพัฒนา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทาน

2.1. การบริหารจัดการชลประทาน

มนัส กำเนิดมณี (2548: 4-5) การบริหารจัดการชลประทาน ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านการก่อสร้าง เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำหรือจัดหาน้ำ และ การส่งน้ำและบำรุงรักษา เพื่อการกระจายน้ำ เมื่อก้าวถึงการบริหารจัดการชลประทานจะครอบคลุมทั้งงานด้านการก่อสร้าง และงานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ซึ่งทั้ง 2 ด้านนี้มีผลต่อเนื่องกัน แต่มีวัตถุประสงค์ที่แท้จริงร่วมกันนั่นคือ ให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย ได้ใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานในการทำเกษตรให้มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วิบูลย์ บุญยธโรกุล (2535) ได้กล่าวว่า การจัดการน้ำชลประทาน หมายถึงการจัดส่งน้ำให้ไปถึงพื้นที่เพาะปลูกในเวลา และปริมาณที่ต้องการเพื่อให้การเพาะปลูกเกิดผลตอบแทนสูงสุด เพื่อสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมให้กับพืช โดยได้แบ่งการจัดการน้ำโครงการชลประทานออกเป็น 2 ระดับคือ

1. การจัดการน้ำในไร่นา เป็นการให้น้ำแก่พืช และการระบายน้ำส่วนเกินออกจากพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมในความรับผิดชอบของเกษตรกร

2. การจัดการน้ำในระดับโครงการ เป็นการผันน้ำจากแหล่งน้ำเข้าสู่คลองสายใหญ่ และคลองซอยในโครงการขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยทั่วไปจะอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่โครงการ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับการจัดการน้ำระดับไร่นาโดยต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างเกษตรกร กับเจ้าหน้าที่โครงการซึ่งเป็นผู้จัดสรรน้ำ การประสานงานจะรวมถึงการกำหนดฤดูกาลส่งน้ำ และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชนิดของพืชและพื้นที่ที่จะปลูก ข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับพื้นที่และรอบเวรในการรับน้ำ และการรับผิดชอบร่วมกันในการจัดแบ่งน้ำ และการบำรุงรักษาระบบกิจกรรมทั้งหมดจะต้องเกี่ยวข้องกับเกษตรกรเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ และปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมแตกต่างกันออกไป โดยความเป็นจริงแล้วการประสานงานกับเกษตรกรนั้นถือเป็นหัวใจสำคัญของการที่จะทำให้การจัดการน้ำชลประทานมีประสิทธิภาพ

2.1.1. งานจัดสรรน้ำของโครงการชลประทาน

วิบูลย์ บุญยธโรกุล (2535) ได้จำแนกการจัดสรรน้ำของโครงการชลประทานออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกันคือ

1. งานส่งน้ำ โดยทั่ว ๆ ไปงานส่งน้ำซึ่งครอบคลุมถึงการผันน้ำเข้าสู่ระบบการควบคุมการวัด และการจัดแบ่งน้ำให้แก่เกษตรกร ถือว่าเป็นงานหลักของโครงการชลประทาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้องถ้าหากว่าโครงการนั้นเป็นโครงการเก่าที่เกษตรกรมีความรู้ความชำนาญในเรื่องของการใช้น้ำเป็นอย่างดีแล้ว และโครงการนั้นไม่มีปัญหาในเรื่องของการบำรุงรักษา แต่ถ้าหากเป็นโครงการที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ เกษตรกรควรจะได้รับ การชี้แนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำอย่างใกล้ชิด วัตถุประสงค์หลักของงานส่งน้ำก็คือ การจัดแบ่งน้ำในปริมาณที่พอเหมาะไปให้ถึงพื้นที่เพาะปลูกในเวลา ที่พืชต้องการ โดยมีการสูญเสียในระหว่างทางน้อยที่สุด การที่จะปฏิบัติงานนี้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพนั้นโครงการชลประทาน จำเป็นต้องมีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1.1. มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการวางแผนการส่งน้ำ ควบคุมการส่งน้ำ และติดตามประเมินผล

1.2. มีระบบส่งน้ำที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในสนาม และกับวิธีการบำรุงรักษาอย่างเพียงพอ

1.3 มีเจ้าหน้าที่และพนักงานที่มีความรู้ในปริมาณที่พอเหมาะกับงาน

2. งานบำรุงรักษา งานบำรุงรักษาถือว่าเป็นงานที่จำเป็นและมีความสำคัญสูงตรงเท่าที่โครงการนั้นยังมีการใช้งานอยู่ ทั้งนี้เพราะว่าถ้าหากระบบส่งน้ำไม่สามารถรองรับอัตราส่งน้ำที่ต้องการได้แล้ว ก็ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าเกษตรกรที่อยู่ทางด้านท้ายน้ำจะไม่ได้รับน้ำในเวลาและอัตราที่ต้องการ ผลที่จะตามมาก็คือคลองส่งน้ำจะชำรุดทรุดโทรมอย่างรวดเร็วมากขึ้นเนื่องจากขาดความร่วมมือในการดูแลบำรุงรักษาจากเกษตรกรทางด้านท้ายน้ำ หัวใจของงานบำรุงรักษาก็คือ การตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ การตรวจสอบ และการซ่อมแซมที่ชำรุดเสียหายเพียงเล็กน้อย จะช่วยป้องกันการซ่อมใหญ่ซึ่งมีราคาแพงและอาจต้องหยุดส่งน้ำซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อเกษตรกรมาก การบำรุงรักษาที่ดีจะเป็นหลักประกันว่า ระบบส่งน้ำจะปฏิบัติงานได้เต็มขีดความสามารถตามที่ออกแบบไว้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

3. งานส่งเสริมหรือพัฒนาการใช้น้ำ เป้าหมายหลักของการพัฒนาการใช้น้ำนั้นควรจะอยู่ที่การให้ข้อมูลและให้คำแนะนำในเรื่องการใช้น้ำอย่างถูกต้อง และแสวงหาความร่วมมือจากเกษตรกร เพื่อให้การจัดการน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ งานพัฒนาการใช้น้ำนั้นอาจจะทำให้เจ้าหน้าที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาอื่นนอกเหนือขอบเขตงานชลประทานด้วย เช่น ในแง่ของทุนและปัจจัยการผลิต การตลาด เป็นต้น ในกรณีเช่นที่กล่าวนี้เจ้าหน้าที่ชลประทานอาจจะต้องทำ

หน้าที่ช่วยประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้การเกษตรชลประทานบรรลุเป้าหมายโดยรวมและเกิดการยอมรับจากเกษตรกรอย่างไรก็ตาม สิ่งที่เจ้าหน้าที่พัฒนาการใช้น้ำจะต้องให้การสนับสนุนเกษตรกรนั้นรวมถึง การให้ข้อมูลและข่าวสาร การให้ความรู้ด้านการใช้น้ำอย่างถูกต้อง การช่วยแก้ปัญหาในสนาม การร่วมกันวางแผนการปลูกพืชและกำหนดการส่งน้ำการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องร่วมกัน ฯลฯ กิจกรรมพัฒนาการใช้น้ำถือว่าเป็นกิจกรรมที่จำเป็นของการบริหารโครงการชลประทานและเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการน้ำประสบผลสำเร็จ

งานพัฒนาการใช้น้ำเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องทั้งในฤดูและนอกฤดูการเพาะปลูก ดังนั้นในแต่ละโครงการ จำเป็นต้องมีหน่วยพัฒนาการใช้น้ำ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของหน่วยจะต้องมีความรู้ หรือได้รับการอบรมให้มีความรู้ในเรื่องของการจัดการน้ำในระดับไร่นาเป็นอย่างดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความสามารถถ่ายทอดความรู้เหล่านี้ให้แก่เกษตรกรได้ด้วย

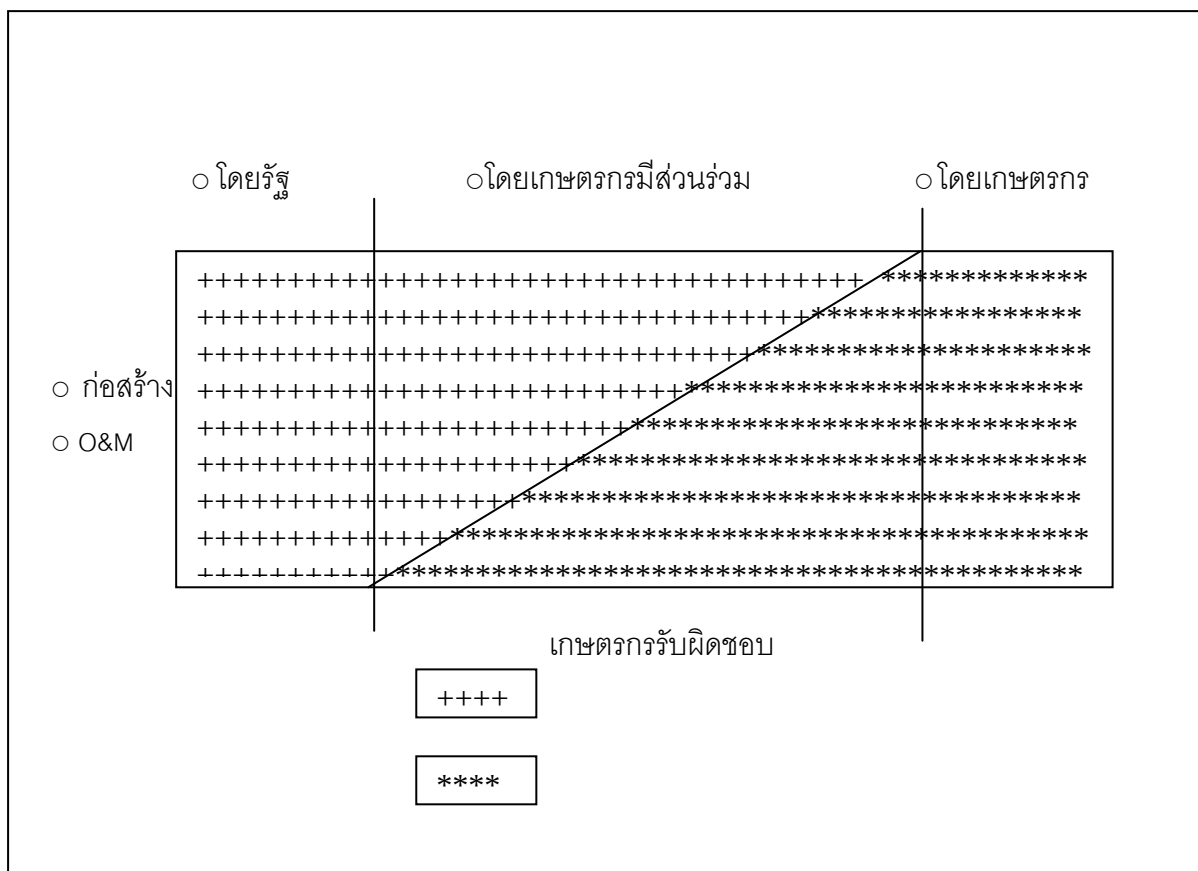
2.2. รูปแบบการบริหาร

สำหรับการบริหารจัดการชลประทาน โดยทั่วไปมีรูปแบบในการบริหารจัดการ 3 รูปแบบ คือ

2.2.1 การบริหารจัดการชลประทาน โดยรัฐ (กรมชลประทาน) เป็นรูปแบบการบริหารจัดการชลประทานที่ทั้งงานด้านการก่อสร้างระบบชลประทาน และด้านการส่งน้ำ และบำรุงรักษาดำเนินการโดยรัฐเป็นสำคัญ

2.2.2.การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร หรือ เอกชนเป็นรูปแบบการบริหารจัดการชลประทานที่ทั้งงานด้านก่อสร้างระบบชลประทานและด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินการโดยเกษตรกรผู้ได้รับประโยชน์เป็นสำคัญ

2.2.3.การบริหารจัดการชลประทานโดยรัฐ (กรมชลประทาน) และเกษตรกรร่วมกัน เป็นรูปแบบการบริหารจัดการชลประทานที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบที่ 1 และ 2 นั่นคือทั้งภาครัฐและเกษตรกรร่วมกันจัดการชลประทาน โดยมีการตกลงแบ่งหน้าที่ หรือระดับการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ งานด้านการก่อสร้างระบบชลประทาน และด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ให้แต่ละฝ่ายร่วมกันในการจัดการ

ภาพประกอบ 2 : การจัดการชลประทาน

2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการน้ำ

วิบูลย์ บุญยธโรกุล (2535) ได้แยกปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการน้ำโดยทั่วไป

ดังนี้

2.3.1 ปัจจัยทางวิศวกรรม

1. มีแหล่งน้ำต้นทุนเพียงพอและเชื่อถือได้
2. มีการวางแผนการส่งน้ำที่ดี
3. มีการพัฒนาระบบกระจายน้ำในไร่นา รวมทั้งอาคารวัดน้ำ ควบคุม และระบายน้ำเพียงพอ

ระบายน้ำเพียงพอ

4. มีการปรับระดับผิวดินและจัดรูปที่ดิน
5. การวางระบบส่งน้ำและระบายน้ำอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมมากพอและขนาด

โตพอ

6. ใช้การส่งน้ำแบบหมุนเวียนที่มีขนาดของแฉกส่งน้ำพอเหมาะ
7. การให้น้ำตรงตามความต้องการน้ำของพืชมีการวัดอัตราและระยะเวลาที่ให้น้ำ

8. ระบบชลประทานและระบายน้ำได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับขีดความสามารถของ เจ้าหน้าที่และเกษตรกรที่จะดูแลบำรุงรักษาได้

9. มีระบบสื่อสารและการคมนาคมที่ดี

2.3.2 ปัจจัยทางการเกษตร

1. เกษตรกรปลูกพืชที่ให้ผลกำไร และพืชที่ปลูกนั้นเหมาะสมกับสภาพดิน ภูมิอากาศ และปัจจัยอย่างอื่นในท้องถิ่นนั้น

2. มีการสนับสนุนทางด้านจัดหาปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรการสนับสนุนนี้รวมถึงทุน เมล็ดพันธุ์ที่ดี ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และการตลาด

3. เกษตรกรเลือกปลูกพืชพันธุ์ที่ได้รับการปรับปรุงคุณภาพแล้ว

2.3.3 ปัจจัยด้านการจัดการ

1. โครงการมีการจัดองค์กรดี มีเจ้าหน้าที่มีคุณภาพและจำนวนเหมาะสม

2. ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการบริหารโครงการมากพอ

3. มีกฎหมายรองรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับงานจัดสรรน้ำ

4. มีระบบการบริหารโครงการดี

2.3.4 ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ

1. มีกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือสมาคมผู้ใช้น้ำที่เข้มแข็ง และผู้นำกลุ่มที่เสียสละ

2. ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการวางแผนการส่งน้ำ การแบ่งน้ำ และการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

3. โครงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาการใช้น้ำและการให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องการใช้น้ำอย่างถูกต้อง และการเพิ่มผลผลิตเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น

4. มีความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งระหว่างหน่วยงานฝ่ายสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการส่งเสริมการเกษตร การตลาด และการให้ความรู้แก่เกษตรกร

5. มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเช่น ถนน ตลาด ยุ้งฉาง อย่างเพียงพอ

ความสำเร็จของโครงการชลประทานนั้นอยู่ที่ความสามารถจัดส่งน้ำไปถึงพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรอย่างทั่วถึง ในปริมาณและเวลาที่พืชต้องการอันจะเป็นผลให้ได้ผลผลิตสูงสุดเท่าที่ปัจจัยการผลิตจะอำนวยให้ หัวใจสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนี้ก็คือ การร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างเกษตรกรผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ของชลประทานและการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่สนับสนุนการผลิตและการตลาด

2.4 ปัญหาโครงการชลประทาน

วูฟ และมิเชล (วิบูลย์ บุญยธโรกุล. 2529 : 26 ; อ้างอิงจาก Wolff and Michael.) ได้กล่าวไว้ว่า ในเรื่องของการจัดสรรน้ำ และประสิทธิภาพการใช้น้ำของโครงการส่วนใหญ่นั้น น้อยกว่าร้อยละ 50 ของโครงการส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดประสิทธิภาพน้อยกว่าที่วางแผนไว้ การจัดทำคลองซอย และอาคารชลประทานระดับแปลงนา มักจะทำให้ไม่เสร็จถูกต้องทั้งค้างไว้ การใช้ที่ดินปลูกพืชผลในพื้นที่ชลประทานนั้น มักจะไม่ได้มีการคาดการณ์ล่วงหน้า การส่งน้ำให้แก่เกษตรกรก็มักจะไม่สม่ำเสมอ ปริมาณน้ำที่ส่งให้ใช้น้ำก็มักจะไม่มีความเท่าเทียมกัน ผู้ใช้น้ำที่อยู่ต้นน้ำจะได้มากกว่าพวกที่อยู่ท้ายน้ำ ส่วนผู้ที่อยู่ท้ายน้ำจะได้รับน้ำบ้าง ทำให้เกิดความแน่นอน และไม่ทันกับเวลาที่ต้องการ

ซึ่งรัฐบาลในหลายประเทศ ยังไม่มีนโยบายที่จะให้สิ่งจูงใจอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรในเขตชลประทานเร่งเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น จากการศึกษาในหลายประเทศ

แสดงให้เห็นว่า ถ้าหากรัฐบาลขาดนโยบายในส่วนนี้ไปจะทำให้พื้นที่ดินในเขตชลประทานไม่ได้รับความเอาใจใส่เท่าที่จำเป็น ขาดการบำรุงรักษาอาคาร ชลประทานในระดับแปลงนา หรือในระดับหมู่บ้าน และการผลิตไม่เป็นไปอย่างประหยัด

โดยปัญหาทางด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา เกิดจากสาเหตุ ดังนี้

1. การจัดการโครงการ
2. งบประมาณ
3. อัตราค่าจ้าง และความสามารถของบุคลากร
4. สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน
5. เครื่องมือ
6. การติดตามงาน / การประเมินผล
7. การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ
8. การส่งเสริมการเกษตร

วิบูลย์ บุญยธโรกุล (2535) ได้กล่าวถึงอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการไว้ ดังนี้

1. ระบบชลประทาน

1.1 ออกแบบ ก่อสร้าง และบำรุงรักษาไม่ได้มาตรฐาน เป็นผลให้ส่งน้ำไม่ได้ตามที่ต้องการ หรือมีการสูญเสียอย่างมาก

1.2 มีจำนวนคลอง - คูส่งน้ำและระบายน้ำไม่เพียงพอ หรืออยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม

1.3 จำนวนอาคารควบคุมบังคับน้ำน้อยเกินไป

1.4 พื้นที่รับน้ำไม่เรียบ รูปทรงไม่เหมาะสม

2. การกระจายน้ำ

2.1 ขาดความร่วมมือระหว่างเกษตรกรด้วยกัน เกษตรกรต้นน้ำใช้น้ำมากเกินไปเกินความต้องการ เกษตรกรท้ายน้ำไม่ได้รับน้ำ

2.2 การจัดรอบเวรไม่อำนวยความสะดวกให้เกษตรกร

2.3 ปัญหาด้านตัวเกษตรกรและเงื่อนไขทางสังคม

2.4 เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำ

2.5 ไม่มีตัวอย่าง หรือขาดแบบแผนในทางปฏิบัติที่เคยยอมรับและใช้กันจนเป็นธรรมเนียมมาก่อน

3. ความอ่อนแอของสถาบัน

3.1. ไม่มีการสนับสนุนจากโครงการชลประทานในเรื่องของการพัฒนาการใช้น้ำ

3.2. โครงการขาดพนักงานที่มีคุณภาพ

3.3. ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรชลประทาน

3.4 กลุ่มผู้ใช้น้ำไม่มีประสิทธิภาพ

กรมชลประทาน (พงษ์ศักดิ์ ชัยสิทธิ์. 2541 ; 20) ได้สรุปผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการปรับปรุงการชลประทานในประเทศไทย และได้สรุปประเด็นปัญหาการชลประทานทางด้านเศรษฐกิจสังคมว่ามีปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ได้แก่

1.1 ขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกของการจัดทำโครงการชลประทาน

1.2 ขาดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษาหลังการก่อสร้างโครงการ

1.3 การใช้น้ำและเพาะปลูกไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

2. ปัญหาองค์กรผู้ใช้น้ำ ได้แก่

2.1 กลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำอ่อนแอ

2.2 กลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำมากเกินไปแต่ไม่ค่อยมีกิจกรรม

3. ปัญหาการผลิตและการตลาด ได้แก่

3.1 การใช้พื้นที่ปลูกพืชน้อยกว่าความสามารถในการส่งน้ำ โดยเฉพาะการปลูกพืชฤดูแล้งเนื่องจากปัจจัยด้านราคาและตลาด

3.2 ผลผลิตต่ำ เนื่องจากขาดเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม

3.3 ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการผลิต และการตลาด เนื่องจากขาดหน่วยงานประสานงานที่ดีระหว่างผู้นำกลุ่ม และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ปัญหาสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ได้แก่

4.1 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ทำการเกษตรและไม่ได้ทำการเกษตร

4.2 องค์การที่จัดตั้งขึ้นไม่มีความขัดแย้ง

3. การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

มนัส กำเนิดมณี (2548: 6) การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management: PIM) หมายถึง การบริหารจัดการชลประทาน โดยให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทาน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการบริหารจัดการชลประทาน เข้ามามีส่วนร่วมกับกรมชลประทาน ในการตัดสินใจบริหารจัดการ และดำเนินงาน หรือกิจกรรมชลประทานทั้งในด้านการก่อสร้างและด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกัน

นอกจากนี้การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ตามความหมายของกรมชลประทาน ยังรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

3.1 เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

3.1.1. จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2540 โดยในหมวดที่ 5 ของรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ได้ระบุในมาตรา 76 และ 79 ให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจและดำเนินงานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐและในมาตรา 78 ให้รัฐกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น

3.1.2 นโยบายของรัฐบาล ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญข้างต้น รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการที่สำคัญรองรับ ดังนี้

3.1.2.1. การปฏิรูประบบราชการ มีวัตถุประสงค์ หรือมาตรการ ดังนี้

- การลดขนาดของภาครัฐ เช่น การยุบเลิกอัตราเกษียณของราชการและลูกจ้างประจำ

- การลดบทบาทของภาครัฐ ด้วยการดำเนินมาตรการการส่งเสริมสนับสนุนภาคเอกชน ให้เข้ามาทำหน้าที่ต่างๆ ที่ภาคเอกชนดำเนินการได้แทนภาครัฐ

- การปรับโครงสร้างภาครัฐให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น การยุบรวมและยกเลิกหน่วยงาน และการมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผลการดำเนินงานผ่านระบบติดตามและประเมินผล เป็นต้น

- ความเป็นหุ้นส่วน ระหว่างภาครัฐและประชาชน ด้วยการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และแนวทางดำเนินงานของภาครัฐ โดยเน้นการดำเนินงานร่วมกันของภาครัฐกับภาคประชาชน

3.1.2.2. การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น มีการถ่ายโอนอำนาจจากหน่วยงานของรัฐบาล ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควบคู่ไปกับงบประมาณแผ่นดิน ที่ได้กำหนดจัดสรรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

3.1.3 นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีการปรับโครงสร้างภาคการเกษตร เพื่อเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจ แต่ด้วยงบประมาณแผ่นดินที่มีจำกัด รัฐบาลจึงได้ตัดสินใจกู้เงินจากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) และธนาคารความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งประเทศญี่ปุ่น (JBIC) ภายใต้โครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างภาคการเกษตร (Agricultural Sector Program Loan) ซึ่งมีเงื่อนไขให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามกรอบนโยบายที่ได้ตกลง และเห็นชอบร่วมกัน

3.2 ประเภทการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการบริหารจัดการชลประทาน แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

3.2.1 ก่อนการก่อสร้าง เพื่อให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการชลประทาน กิจกรรม ที่สำคัญ ได้แก่ การร่วมกำหนดโครงการด้วยการแจ้งความต้องการโครงการ และความยินยอมมีส่วนร่วมโดยจัดทำเป็นข้อตกลงการมีส่วนร่วม การร่วมศึกษาความเหมาะสม และการร่วมออกแบบ กำหนดจุดที่ตั้งอาคารชลประทาน วางแนวคลองส่งน้ำ เป็นต้น

3.2.2 ระหว่างการก่อสร้าง กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การร่วมการก่อสร้างในรูปแบบต่างๆ เช่น ร่วมมือกับภาครัฐในการจัดหาที่ดิน การบริจาคที่ดิน การจัดหาวัสดุก่อสร้าง การร่วมออกแรงงาน และการร่วมออกค่าก่อสร้าง และการร่วมตรวจสอบงานก่อสร้าง ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน เป็นต้น

3.2.3 หลังการก่อสร้าง หรือการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยมีกิจกรรมสำคัญ คือ การรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เพื่อร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ในการวางแผนการเพาะปลูก วางแผนส่งน้ำ ร่วมส่งน้ำ และร่วมกันบำรุงรักษาคูน้ำ เป็นต้น

3.3 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มีดังนี้

3.3.1. เพื่อให้การก่อสร้าง หรือ ปรับปรุงระบบชลประทานสอดคล้องหรือเป็นไปตามความต้องการของเกษตรกร

3.3.2. เพื่อให้เกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการชลประทาน ทั้งนี้เพราะ ได้มีส่วนร่วมในการก่อสร้าง หรือปรับปรุงระบบชลประทานและในการบริหารจัดการส่งน้ำบำรุงรักษา อันเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าร่วมการจัดการชลประทาน โครงการด้านการส่งน้ำบำรุงรักษาอย่างเป็นรูปธรรม และยั่งยืน

3.3.3. เพื่อให้การจัดสรรน้ำบำรุงรักษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น โดยการจัดสรรน้ำเป็นไปหรือตรงตามความต้องการของเกษตรกร อย่างทั่วถึง เป็นธรรมและประหยัด และการบำรุงรักษาระบบชลประทานได้รับการดูแลบำรุงรักษา ซ่อมแซมเป็นอย่างดี ให้ใช้งานได้ดีและยาวนานตลอดอายุการใช้งาน ทั้งนี้เพราะเกษตรกรผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินงานหรือกิจกรรมส่งน้ำบำรุงรักษา

3.3.4. เพื่อส่งเสริมบทบาทและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3.5. เพื่อลดภาระของรัฐบาลและกรมชลประทาน ในการจัดการชลประทานลง ทั้งงานการก่อสร้าง และงานการส่งน้ำบำรุงรักษา

3.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การดำเนินการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน มีเป้าหมายสุดท้าย เพื่อให้การบริหารจัดการชลประทานระดับโครงการ มีเกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม กับกรมชลประทานทั้งการบริหารจัดการและดำเนินงาน หรือกิจกรรมชลประทาน โดยคาดว่าจะมีประโยชน์เกิดขึ้น ดังนี้

3.4.1. การก่อสร้างอาคารชลประทาน ทั้งในกรณีก่อสร้างใหม่ หรือปรับปรุงอาคารเก่า สอดคล้องหรือเป็นไปโดยคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกร เป็นสำคัญ

3.4.2. เกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการชลประทาน อันเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าร่วมการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการส่งน้ำ และบำรุงรักษาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

3.4.3. การจัดสรรและบำรุงรักษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น โดยการจัดสรรน้ำเป็นไปหรือตรงตามความต้องการของเกษตรกร อย่างทั่วถึง เป็นธรรม และประหยัด

3.4.4. การบำรุงรักษาระบบชลประทานได้รับการดูแลบำรุงรักษา ซ่อมแซมเป็นอย่างดี ให้ใช้งานได้ดี และยาวนานตลอดอายุการใช้งาน

3.4.5. เกษตรกรในพื้นที่ชลประทานมีรายได้ที่มั่นคง และสูงขึ้น

3.4.6. ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่าง เกษตรกรด้วยกันเอง

3.4.7. ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ

3.4.8. เกษตรกรและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเข้มแข็งมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมระบบประชาธิปไตย อีกทางหนึ่งด้วย

3.4.9. การบริหารจัดการน้ำชลประทานมีความยั่งยืน (Sustainable Irrigation) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของกรมชลประทาน

3.5 การดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา

การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management: PIM) ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา หมายถึง การบริหารจัดการชลประทาน ทุกระดับ ของโครงการชลประทาน โดยให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทาน เข้ามามีส่วนร่วมกับชลประทาน ในการตัดสินใจบริหารจัดการ และดำเนินงาน หรือกิจกรรมชลประทาน ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกัน

การดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ได้จำแนกออกเป็น 11 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม

การสร้างความเข้าใจการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำ และบำรุงรักษา เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ

1.1 การสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ชลประทานมีเป้าหมายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ชลประทานรับทราบ และเข้าใจในนโยบายการมีส่วนร่วมของกรมชลประทาน ตลอดจน 10 ขั้นตอนการดำเนินงานการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

1.2 การสร้างความเข้าใจแก่เกษตรกร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการมีเป้าหมายให้ทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น แนวทาง ประโยชน์ที่จะได้รับ และเป้าหมายการมีส่วนร่วมตามที่กรมชลประทานกำหนดไว้ ส่วนเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมประมง เป็นต้น ต้องสร้างความเข้าใจเพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงในการจัดการชลประทาน เพื่อบูรณาการให้เกิดความร่วมมือปฏิบัติงานต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม

เมื่อเกษตรกรทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น แนวทาง ประโยชน์ที่จะได้รับ จากการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 1 แล้วในขั้นต่อไป จะมีการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม (Participation Agreement : PA) ในการจัดการชลประทานของเกษตรกร เพื่อเป็นข้อตกลงในเบื้องต้นเพื่อแสดงเจตจำนงอย่างชัดเจนถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกร กับกรมชลประทาน

บางครั้งในทางปฏิบัติการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม อาจจะทำให้หลังจากการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำแล้วก็ได้ เมื่อต้องการความร่วมมือจากเกษตรกร และเกษตรกรเห็นด้วยกับกรมชลประทาน จึงจัดทำข้อตกลงไว้เป็นหลักฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมนั้น เกษตรกรจะต้องมีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาในคลองส่งน้ำระดับต่างๆ โดยผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทต่างๆ โดยเริ่มจากกลุ่มพื้นฐานระดับคุน้ำ หรือท่อ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐานระดับคุน้ำ หรือท่อ ก่อนที่จะให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำในระดับคลองซอย และคลองแยกซอย ต่อไป

กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) เป็นองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ประเภทไม่เป็นนิติบุคคลหน่วยเล็กที่สุด มีของเขตพื้นที่องค์กรครอบคลุมพื้นที่แฉกส่งน้ำ 1 แฉก หรือคุน้ำ 1 สาย โครงสร้างองค์กรประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม 1 คน สมาชิกผู้ใช้น้ำ และอาจมีผู้ช่วยตามความจำเป็น (พื้นที่หนึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ควรเกิน 1,000 ไร่

ขั้นตอนที่ 4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งของขบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำ

ความยั่งยืนขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน จะดำรงอยู่ได้จะต้องได้รับเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

- 4.1 การฟื้นฟูกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)
- 4.2 การฝึกอบรม หรือสัมมนาผู้นำองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- 4.3 การจัดทัศนศึกษาดูงาน
- 4.4 การจัดการประชุมโดยกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน
- 4.5 การประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานรายคุน้ำ
- 4.6 การประชุมผู้นำหรือคณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

ขั้นตอนที่ 5 การยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

การดำเนินงานบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำ และบำรุงรักษาเมื่อเกษตรกรมีความเข้าใจ และตกลงที่จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน(กลุ่มพื้นฐาน) ในระดับคุน้ำ หรือท่อแล้ว กรมชลประทานได้ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานอย่างต่อเนื่อง โดยการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง นำเกษตรกรทัศนะ

ดูงาน ในพื้นที่ต่างๆ เกษตรกรมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ในการตัดสินใจในการบริหารจัดการน้ำทุกระดับ จนกระทั่งเกษตรกรและกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความพร้อมที่จะยกระดับของกลุ่มให้สูงขึ้น

การยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- 5.1 การยกระดับจากกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นที่) เป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำ
- 5.2 การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานเป็นสมาคมผู้ใช้น้ำ
- 5.3 การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ
- 5.4 การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานเป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ
- 5.5 การยกระดับจากกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ

ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ

การจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ เป็นขั้นตอนที่สามารถดำเนินงานได้ทันที โดยไม่ต้องรอขั้นตอนการมีส่วนร่วมใดๆ อาจถือได้ว่าเป็นงานตามปกติที่โครงการชลประทาน จะต้องดำเนินการอยู่แล้วในระบบฐานข้อมูลภาพรวมขององค์กร

ข้อมูลพื้นฐานโครงการประกอบด้วยข้อมูลด้านระบบชลประทานและข้อมูลด้านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นข้อมูลอันจำเป็นทั้งในการบริหารจัดการชลประทานโครงการให้เป็นการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม และการติดตามและการประเมินผลอย่างเป็นระบบชัดเจน เพื่อชี้ถึงผลสำเร็จและมาตรฐานบริการชลประทานของโครงการ

ข้อมูลพื้นฐานโครงการนี้จะถูกบันทึกจัดเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลการจัดการชลประทาน เป็นข้อมูลเริ่มต้น (Inventory Data) เพื่อวัดผลสำเร็จในการดำเนินงานการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 7 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน

เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม โครงการชลประทานต่างๆ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการชลประทานในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา จากที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ชลประทานฝ่ายเดียวเป็นการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ โดยมีตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมอยู่ด้วย ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการจัดการชลประทาน (Joint Management Committee for Irrigation : JMC)

ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งน้ำและบำรุงรักษา ซึ่งมีผลเกี่ยวข้องกับการใช้หรือความต้องการและผลประโยชน์ของเกษตรกรโดยตรง

ในการนี้จะทำให้เกษตรกรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานด้วยความสมัครใจ เต็มใจ และอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้คณะกรรมการยังควรมีตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. และอบจ. และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและเป็นการดำเนินการชลประทานแบบบูรณาการ

ขั้นตอนที่ 8 การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา

เมื่อเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจและมีความพร้อมในการร่วมกิจกรรมการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องตามการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม การดำเนินงานส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการต่างๆ ในแต่ละฤดูการส่งน้ำจากนี้ต่อไป และตลอดไป จะเป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมทั้งในด้านการตัดสินใจ(บริหารจัดการ) และการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ

การดำเนินงานส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการชลประทานต่างๆ ตามหลักการมีส่วนร่วม จะต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบโดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 8.1. เจ้าหน้าที่ชลประทานกำหนดพื้นที่ส่งน้ำเป้าหมายตามปริมาณน้ำที่มี
- 8.2. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแจ้งความต้องการปลูกพืช
- 8.3. เจ้าหน้าที่ชลประทานวางแผนการส่งน้ำ และบำรุงรักษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร

8.4. คณะกรรมการกลุ่มฯ หรือคณะกรรมการจัดการชลประทานประชุมพิจารณาแผนการส่งน้ำฯ และหาข้อตกลงการส่งน้ำ

- 8.5. แจ้งข้อตกลงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาแก่สมาชิกกลุ่ม
- 8.6. เกษตรกรร่วมกันบำรุงรักษาคูคลอง
- 8.7. กลุ่มผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ ร่วมส่งน้ำตามแผนจนสิ้นสุด
- 8.8. เจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำตลอดฤดู
- 8.9. เจ้าหน้าที่วัดปริมาณน้ำที่ส่งให้แปลงเพาะปลูก
- 8.10. กลุ่มผู้ใช้น้ำรายงานพื้นที่เพาะปลูกจริง
- 8.11. เจ้าหน้าที่สำรวจผลผลิตความพึงพอใจของเกษตรกร
- 8.12. เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลประมวลการดำเนินงาน
- 8.13. คณะกรรมการฯ ประเมินผลการดำเนินงานและความเข้มแข็งของกลุ่มฯ
- 8.14. โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา และสำนักชลประทาน รายงานผลการส่งน้ำและบำรุงรักษาประจำฤดูกาล

ขั้นตอนที่ 9 การจัดตั้งกองทุนชลประทาน

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรระดับใด การดำเนินการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยคณะกรรมการที่คัดเลือกโดยสมาชิก ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในระยะเริ่มต้น จะเป็นการเสียสละของคณะกรรมการ แต่เมื่อกลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น เกษตรกรในกลุ่มมีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น กลุ่มเกษตรกรสามารถจัดตั้งกองทุนขึ้นได้ เรียกว่า กองทุนชลประทาน (Irrigation Fund) ซึ่งในบางครั้งจะเรียกชื่อกองทุนส่งน้ำและบำรุงรักษา (Operation and Maintenance Fund ; O&M Fund) หรือ กองทุนซ่อมแซมและปรับปรุงระบบชลประทาน (Irrigation Repair and Improvement Fund ; IRI Fund) ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันอยู่บ้าง คือ

O&M Fund หมายถึง กองทุนที่เกษตรกรสะสมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการส่งน้ำและบำรุงรักษาตามปกติ

IRI Fund หมายถึง กองทุนที่เกษตรกรสะสมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสมทบงบประมาณในการซ่อมแซมบูรณะ และปรับปรุงโครงการชลประทานในอนาคต

Irrigation Fund คือ กองทุนที่เกิดจากการรวบรวมทุน ซึ่งอาจอยู่ในรูปของตัวเงิน หรือผลผลิตจากเกษตรกร ผู้มีส่วนร่วมหรือได้รับผลประโยชน์จากโครงการชลประทาน หรือจากแหล่งทุนอื่นๆ นำมาสะสมไว้ เพื่อใช้ในกิจกรรมชลประทานในส่วนที่เกษตรกรได้รับประโยชน์

ในส่วนของการดำเนินงานส่งน้ำและบำรุงรักษาของเกษตรกรโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ การจัดทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การขุดลอก การซ่อมแซม หรือแม้แต่การไปประชุมของหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ในฐานะตัวแทนของเกษตรกร สมาชิกจะมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ดังนั้นเพื่อให้การจัดทำกิจกรรมส่งน้ำและบำรุงรักษาในส่วนที่เป็นหน้าที่รับผิดชอบของเกษตรกรดำเนินไปได้โดยราบรื่น จึงควรจัดตั้งกองทุนของกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายข้างต้น เรียกว่า กองทุนชลประทาน โดยการเก็บค่าน้ำชลประทาน หรือค่าชลประทานหรือชื่ออื่นใดจากเกษตรกรสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ใช้น้ำชลประทานเพื่อประโยชน์ในการปลูกพืชและกิจกรรมอื่นๆ และจากผู้ใช้น้ำที่ไม่ใช่เกษตรกร(ถ้ามี) เช่น โรงงานอุตสาหกรรมและการประปา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 10 การจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

เมื่อองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ได้รับการเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบ และดำเนินการส่งน้ำและบำรุงรักษาตามขั้นตอนที่ 8 อย่างต่อเนื่อง เกษตรกรมีความเข้าใจเรื่องชลประทาน และร่วมกันบำรุงรักษาระบบชลประทานมาโดยตลอด มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ อีกประการหนึ่งคือการจ้างเหมางาน ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง เมื่อมีผลกำไรก็สามารถนำไปสมทบทุนกองทุนชลประทาน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกลุ่ม ตามกติกาของกลุ่ม

การจ้างเหมา (Contraction out) งานบำรุงรักษา (Maintenance) ให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นแนวทางควรดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการถ่ายโอนภารกิจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นที่การจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 11 การประเมินความเข้มแข็ง องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

การประเมินความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานจะทำให้ทราบว่าองค์กรผู้ใช้น้ำฯ ที่ได้จัดตั้งขึ้นได้ให้ความรู้มาเป็นลำดับนั้นมีความสามารถอยู่ในระดับใด ซึ่งหากผลการประเมินบ่งบอกว่าองค์กรผู้ใช้น้ำฯ นั้นยังไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ก็จำเป็นที่จะต้องเข้าไปศึกษาและหาทางสนับสนุนให้องค์กรผู้ใช้น้ำฯ นั้นมีการพัฒนาขึ้นจนสามารถบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ด้วยตนเอง ส่วนองค์กรผู้ใช้น้ำฯ ที่มีความสามารถดำเนินการด้วยตนเอง จะเป็นข้อมูลเพื่อพิจารณาสนับสนุนให้เป็นสถาบันนิติบุคคลต่อไป

4. องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

ปราชญ์ ไผ่กวด (ศิริพงษ์ ณ สงขลา. 2548 : 12 ; อ้างอิงจาก ปราชญ์ ไผ่กวด. 2534) ได้กล่าวถึงการจัดตั้งองค์กรเกษตร “กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ” ให้ทั่วถึงในเขตโครงการชลประทาน เพื่อให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรและใช้น้ำชลประทานอย่างถูกต้องกับหลักวิชาการ และมีความเป็นธรรมระหว่างกลุ่มเกษตรกรเอง ควรมีการจัดทำโครงการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เรื่องการใช้น้ำที่ถูกต้องกับการปลูกพืชชนิดต่างๆ รวมทั้งรณรงค์ให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในการดูแลซ่อมแซมคลองและอาคารที่ชำรุดเสียหายเล็กน้อยให้คงสภาพสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดไป จัดทำโครงการเพิ่มเติมประสิทธิภาพบุคลากร ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ทำหน้าที่ควบคุมการส่งน้ำ และดูแลการจัดการน้ำชลประทานให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกกรณี

การบริหารจัดการน้ำชลประทานในเขตโครงการชลประทานใดๆ ก็ตามจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทาน ซึ่งทางปฏิบัติต้องมีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เพื่อวัตถุประสงค์หลักในการติดตามจำนวนองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และให้การสนับสนุนแก่องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จำนวนองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานจึงเป็นดัชนีที่บ่งชี้ถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้มีประสิทธิภาพ

กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ (2548 : 35) องค์กรผู้ใช้น้ำ หมายถึง กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อ / แยกส่งน้ำ) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน

และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน ที่เกิดขึ้นจากการที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตรับน้ำชลประทานได้รวมตัวจัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำชลประทาน

ไพฑูรย์ พะลายะสุต (2529 : 58) องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานแบ่งตามสภาพด้านกฎหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทไม่เป็นนิติบุคคล ได้แก่

1.1 กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) (Water Users Group – WUG) เป็นองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทไม่เป็นนิติบุคคลหน่วยเล็กที่สุด มีขอบเขตพื้นที่องค์กรฯ ครอบคลุมพื้นที่แฉ่งส่งน้ำ 1 แฉ่ง หรือคูน้ำ 1 สาย โครงสร้างองค์กรฯ ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม 1 คน สมาชิกผู้ใช้น้ำ และอาจมีผู้ช่วยตามความจำเป็นพื้นที่หนึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ควรมากเกิน 1,000 ไร่

1.2 กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (Integrated Water Users Group – IWUG) มีขอบเขตพื้นที่องค์กรฯ ครอบคลุมพื้นที่คลองส่งน้ำสายใหญ่ หรือโซนส่งน้ำ 1 โซน หรืออาจครอบคลุมพื้นที่ทั้งโครงการชลประทาน โดยขนาดของพื้นที่กลุ่มบริหารการใช้น้ำมากที่สุดไม่ควรเกิน 20,000 ไร่ ต่อหนึ่งองค์กรฯ

โครงสร้างองค์กรผู้ใช้น้ำฯ ประกอบด้วยกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ซึ่งเป็นกลุ่มระดับท่อ/แฉ่ง ส่งน้ำหลายกลุ่ม ที่ใช้ในคลองสายเดียวกัน หรือแหล่งน้ำเดียวกัน มีการบริหารในรูปคณะกรรมการที่เลือกมาจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อจัดการน้ำจากแหล่งน้ำ หรือระดับคลองส่งน้ำ หรือระดับโซนส่งน้ำ รวมทั้งในระดับคูน้ำ

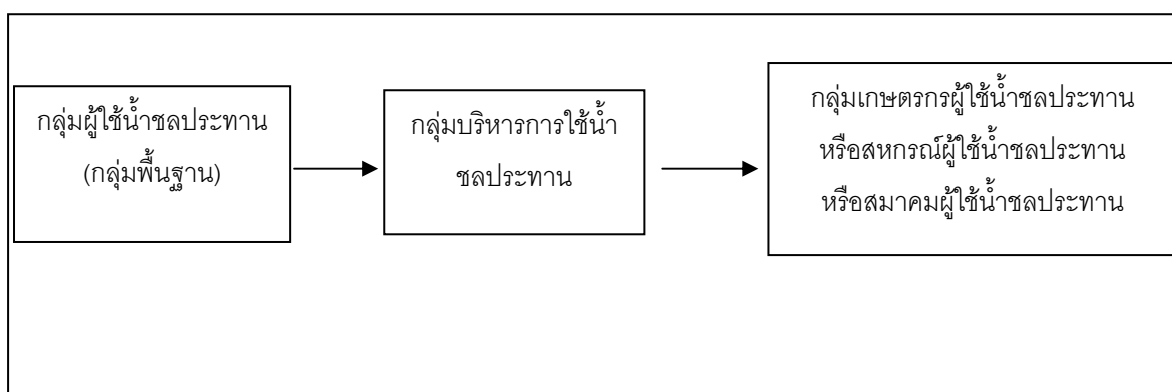
2. ประเภทเป็นนิติบุคคล ได้แก่

2.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน (Farmer Group : FG) จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรไว้กับนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่ที่จะจัดตั้งตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยอาศัยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ.2547 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อันได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งในการดำเนินการผลิตการค้า การบริการ และการดำเนินธุรกิจอื่นๆ สามารถนำเงินกำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการกันไว้เป็นทุนสำรอง มาแบ่งเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว หรือเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับกลุ่มเกษตรกรในระหว่างปี หรือเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการ ผู้ตรวจสอบกิจการ และเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรตามที่กำหนดในข้อบังคับฯ

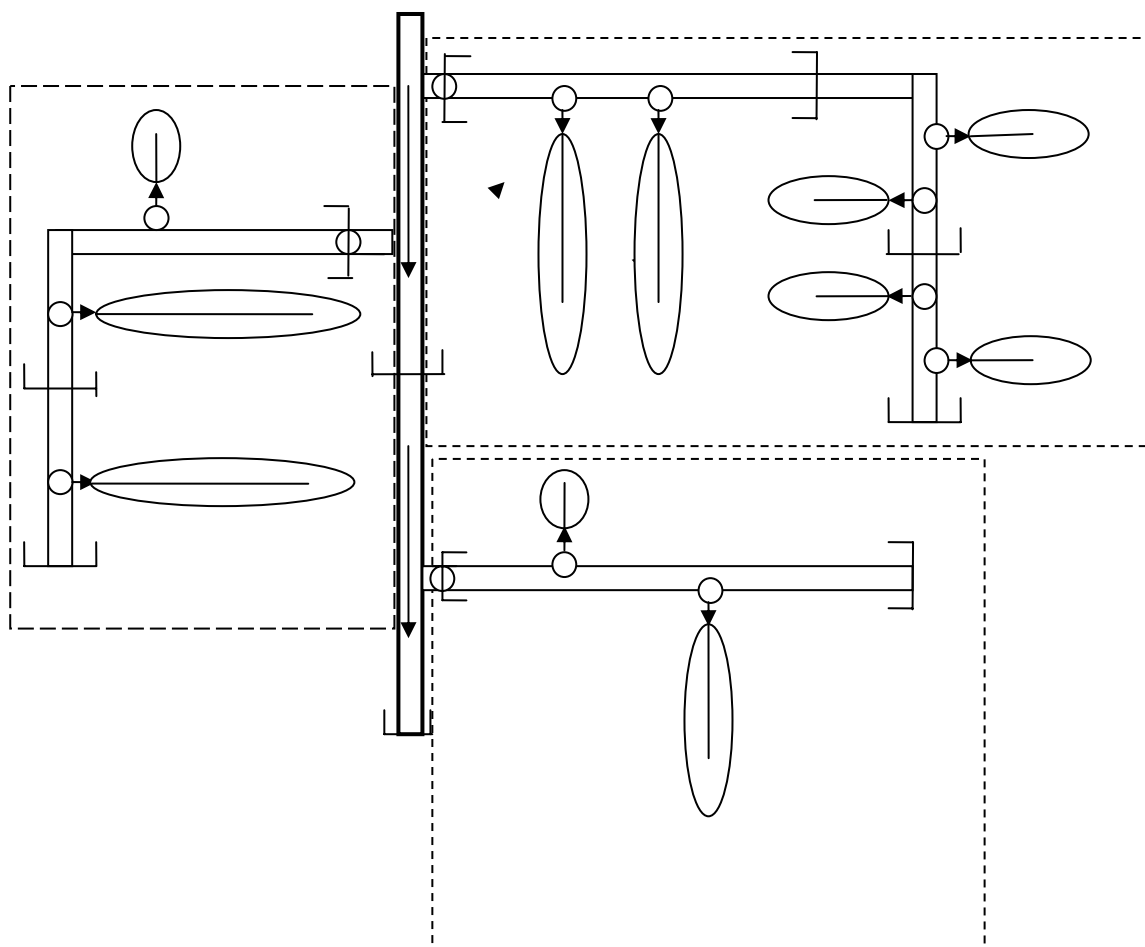
2.2. สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users /association – WUA) จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน ไว้กับกระทรวงมหาดไทย ภายใต้กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ ลักษณะ 23 ว่าด้วย “สมาคม” ขอบเขตพื้นที่ของสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และโครงสร้างการบริหารองค์กรฯ

เช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำชลประทาน การดำเนินธุรกิจสามารถจัดทำได้ แต่ผลกำไรจะนำมาแบ่งปันกันไม่ได้

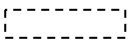
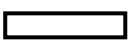
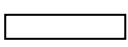
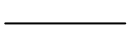
2.3 สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users Co-operative –WUC) จัดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยอาศัยพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2511 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำชลประทาน การดำเนินธุรกิจสามารถนำผลกำไรมาแบ่งปันกันได้ ซึ่งข้อแนะนำที่กรมชลประทานต้องการ คือ พื้นที่รับผิดชอบของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานครอบคลุมเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน และมีโครงสร้างการจัดองค์กรฯ ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

ภาพประกอบ 3 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

สัญลักษณ์

	กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำ)
	กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน
	คลองส่งน้ำสายใหญ่
	คลองซอย
	คูส่งน้ำ
	อาคารปากคลองส่งน้ำ
	อาคารทดน้ำ
	อาคารปากคูส่งน้ำ

ภาพประกอบ 4 แผนผังแสดงขอบเขตขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

4.1 โครงสร้างการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

โครงสร้างการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการชลประทานแรกเริ่มจะมีเพียงส่วนของคณะกรรมการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานเท่านั้น แต่ปัจจุบันได้นำรูปแบบการบริหารจัดการชลประทานโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วม (PIM) มาประยุกต์ใช้ในโครงการเงินกู้เพื่อปรับเปลี่ยนโครงการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานใหม่ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คณะกรรมการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำที่ได้รับความไว้วางใจโดยเสียงข้างมากจากสมาชิกผู้ใช้น้ำหรือ ผู้แทนสมาชิกผู้ใช้น้ำ ให้มาทำหน้าที่คณะผู้บริหารน้ำภายใต้กรอบนโยบายที่เป็นมติเสียงส่วนมากของสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกผู้ใช้น้ำ ซึ่งคณะกรรมการบริหารองค์กร ผู้ใช้น้ำฯ จะดำรงตำแหน่งตามวาระที่กำหนด

ส่วนที่ 2 การประชุมใหญ่สมาชิก หรือการประชุมใหญ่ผู้แทนสมาชิก

องค์กรผู้ใช้น้ำฯ จะต้องมีการประชุมใหญ่น้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิก

(1) ลงมติเลือกคณะกรรมการองค์กรผู้ใช้น้ำฯ ที่ว่างลงตามวาระ หรือที่ว่างลงด้วยเหตุอื่น ๆ

(2) ลงมติในการประชุมใหญ่ให้ความเห็นชอบต่อกรอบนโยบายในการมอบหมายให้คณะกรรมการขององค์กรผู้ใช้น้ำฯ นำไปปฏิบัติ เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งสรรน้ำให้เกิดความเป็นธรรม การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่ายซึ่งอาจจะเป็นเงินหรือแรงงาน เพื่อการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาอื่นๆ

(3) เพื่อให้สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกได้ทราบผลการดำเนินงานจากการรายงานของคณะกรรมการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำฯ

ข้อเสนอแนะ :

- การประชุมใหญ่สมาชิก จะใช้ในกรณีสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำฯ นั้นๆ มีจำนวนน้อยกว่า 100 คน

- การประชุมใหญ่ผู้แทนสมาชิกผู้ใช้น้ำฯ จะใช้ในกรณีสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำฯ นั้นๆ มีจำนวนมากกว่า 100 คนขึ้นไป

- อัตราส่วนผู้แทนสมาชิกต่อสมาชิก จะกำหนดเริ่มแรกโดยคณะผู้ให้การสนับสนุนและที่ปรึกษาขององค์กรฯ แต่ปรับเปลี่ยนได้โดยมติเสียงส่วนมากของสมาชิกจากการประชุมใหญ่

ส่วนที่ 3 ผู้ตรวจสอบกิจกรรมองค์กรผู้ใช้น้ำฯ

หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลที่สมาชิกผู้ใช้น้ำหรือผู้แทนสมาชิกโดยเสียงส่วนมากมาจากการประชุมใหญ่ มอบความไว้วางใจให้เป็นผู้แทนสมาชิกในการตรวจสอบผลการดำเนินการของ

คณะกรรมการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ สมาชิกจะได้เกิดความสบายใจว่า การบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำเป็นไปด้วยความโปร่งใส และด้วยความเป็นธรรม

หมายเหตุ

- ผู้ตรวจสอบกิจกรรมขององค์กรผู้ใช้น้ำ จะอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งตามวาระไม่เกิน 1 ปี เมื่อครบวาระให้เลือกใหม่ในการประชุมใหญ่

- ความถี่ในการตรวจสอบ 1 – 2 เดือน / ครั้ง

- ผู้ตรวจกิจกรรมต้องรายงานให้ที่ประชุมใหญ่ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

บทบาทหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ตามโครงสร้างการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

1. ประธาน

1.1 เป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการฯ และสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อรวมพลังในการแก้ไขปัญหาต่างๆ และพัฒนาการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 ประสานงานระหว่างกรรมการด้านต่างๆ และสมาชิกในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1.3 ดำเนินการให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาขององค์กรผู้ใช้น้ำ อย่างเคร่งครัด

1.4 เป็นตัวแทนขององค์กรผู้ใช้น้ำ ในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5 ดำเนินการให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการน้ำ

2. รองประธาน

2.1 ทำงานตามที่ประธานมอบหมาย

2.2 ทำหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่

3. กรรมการด้านธุรการ

3.1 เลขานุการ

3.1.1 ประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารแก่คณะกรรมการฯ และสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำ

3.1.2 จัดทำระเบียบวาระการประชุม และเชิญผู้เข้าร่วมประชุม

3.1.3 บันทึกการประชุม บันทึกกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3.2 เற்றுณิก ทำหน้าที่รับผิดชอบบัญชีการเงินของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3.3 นายทะเบียน จัดทำ และเก็บรักษาทะเบียนสมาชิก เอกสารเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกรวมถึงข้อมูลสำคัญต่างๆ

3.4 ปฏิคม

3.4.1 จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ประชุม

3.4.2 ให้การต้อนรับ ดูแลสถานที่ทำการ ตลอดจนทรัพย์สินและพัสดุ

4. หัวหน้าคลอง / หัวหน้าเขต

- 4.1 วางแผนการส่งน้ำในคลองซอย โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นผู้ปรึกษา
- 4.2 ควบคุมการปิด-เปิดอาคารควบคุมน้ำให้เป็นไปตามข้อตกลง
- 4.3 ดูแลอาคาร ควบคุมบังคับน้ำไม่ให้ผู้ใดมาทำให้อาคารเสียหาย
- 4.4 ร่วมกันสร้างกฎระเบียบขององค์กรผู้ใช้น้ำ และดำเนินการให้มีการปฏิบัติตาม

กฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

- 4.5 ดำเนินการเลือกตั้งหัวหน้าคู/ท่อ ที่ควรวาระการดำรงตำแหน่งหรือที่ว่างลง

5. หัวหน้าคูน้ำ(กลุ่ม/ท่อ)

- 5.1 รวบรวมความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำ ให้กรรมการด้านจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาที่ได้รับมอบหมาย

- 5.2 นำสมาชิกซ่อมแซม ปรับปรุง บำรุงรักษาคลองซอย คูน้ำ และอาคารชลประทาน

- 5.3 จัดรอบเวรการใช้น้ำภายในคูน้ำ

- 5.4 ควบคุมการใช้น้ำให้เป็นไปตามกติกาการใช้น้ำ

6. สมาชิกผู้ใช้น้ำ

- 6.1 ยอมรับและปฏิบัติตามมติข้อตกลงขององค์กรผู้ใช้น้ำฯ

- 6.2 เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่ได้รับการบอกกล่าวให้เข้าร่วมประชุม

- 6.3 ให้ความร่วมมือในการบำรุงรักษาคูน้ำและอาคารชลประทาน ให้สามารถใช้งานได้ดียิ่งอยู่เสมอ

- 6.4 ก่อนถึงฤดูการใช้น้ำต่อไป ต้องแจ้งจำนวนพื้นที่และชนิดของพืชที่จะปลูกต่อหัวหน้าคูหรือตามที่องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานจะแจ้งให้ทราบ

- 6.5 ใช้น้ำตามรอบเวรที่ได้กำหนดไว้โดยหัวหน้าคู

- 6.6 ดูแลการใช้น้ำไม่ให้เกิดการรั่วไหล และระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายแก่อาคารชลประทาน

- 6.7 ปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโดยเคร่งครัด

7. คณะที่ปรึกษาและให้การสนับสนุน

- 7.1 ให้คำปรึกษาการดำเนินกิจกรรมขององค์กรผู้ใช้น้ำฯ

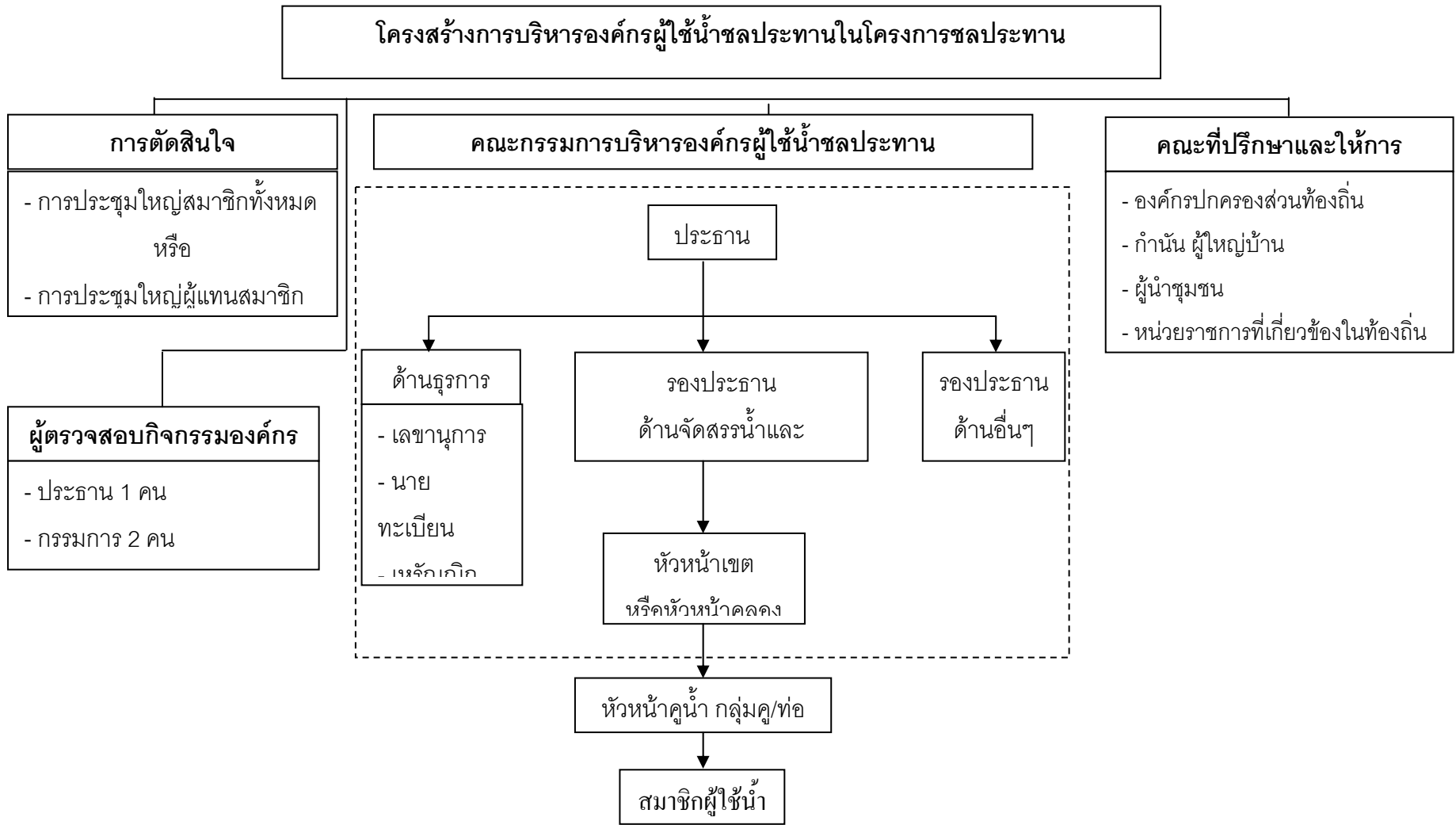
- 7.2 ให้การสนับสนุนด้านการเงิน การจัดระเบียบการใช้น้ำ และด้านวิชาการ

8. ผู้ตรวจกิจกรรมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

เป็นตัวแทนของสมาชิกองค์กรผู้ใช้น้ำฯ ซึ่งไม่มีตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารขององค์กรผู้ใช้น้ำมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินขององค์กรผู้ใช้น้ำ ว่าถูกต้องตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงิน และรายงานให้ที่ประชุมใหญ่ทราบ

หน้าที่โดยรวมของคณะกรรมการองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำในการประสานกับส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทาน วางแผนการส่งน้ำในคลองและคูน้ำ ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก
3. แนะนำและควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามแผนส่งน้ำ ชักนำผู้ใช้น้ำมาดำเนินการดูแลบำรุงรักษาคูน้ำ
4. รายงานปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งน้ำและการดูแลบำรุงรักษา แก่เจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทาน
5. ประสานงานระหว่างสมาชิกผู้ใช้น้ำ รวมทั้งตัดสินปัญหาหรือไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทเรื่องการใช้น้ำ
6. จัดประชุมคณะกรรมการฯ และสมาชิกผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรวมพลังความคิดในการปรับปรุงการใช้น้ำ และพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานให้ดียิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 5 โครงสร้างการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลาง

กิจกรรมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

อดุลย์ อภินันท์ (พงษ์ศักดิ์ ชัยสิทธิ์. 2541 : 28 ; อ้างอิงจาก อดุลย์ อภินันท์.) ได้รายงานการดำเนินงานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานว่าควรมีกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ฝึกอบรมสมาชิก กรรมการ ให้เข้าใจระบบเกษตรกรรมชลประทาน และวิธีการใช้น้ำชลประทานอย่างถูกต้อง
2. อบรมให้สมาชิกรู้จักคุณค่าของน้ำชลประทาน และรู้จักร่วมบำรุงรักษาอาคารชลประทาน
3. ควบคุมจัดสรรแบ่งปันน้ำ ตั้งแต่ท่อส่งน้ำเข้าคลองชลประทานออกไปเพื่อให้สมาชิกได้รับน้ำทั่วถึงทุกแปลงนา ตามความต้องการและยุติธรรม
4. วางแผนการปลูกพืชประจำปี และพืชฤดูแล้ง หรือครั้งที่ 2 ร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต่างๆ
5. ประสานงานกับหน่วยงานราชการและสถาบันเกษตรกรอื่น เพื่อส่งเสริมอาชีพของสมาชิกให้เจริญก้าวหน้า
6. ช่วยจัดหาอุปกรณ์การเกษตรกรให้ด้วยทุนของสมาคม เช่น กลุ่มกู้เงินมาปรับปรุงงานระดับแปลงหน้า หารถไถมาทำการไถคราด หรือจัดหาซื้อปุ๋ย และพันธุ์พืชมาให้
7. จัดหาตลาด และรวบรวมผลผลิตเพื่อให้สมาชิกจำหน่ายผลผลิตร่วมกันในราคายุติธรรมโดยมีอำนาจต่อรอง
8. ส่งเสริมให้มีการทัศนศึกษาแก่กรรมการและสมาชิกตามโอกาสอันสมควร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการเกษตรและอื่นๆ
9. การบริหารกิจกรรมของกลุ่ม ต้องดำเนินการบริหารเพื่อผลประโยชน์ โดยส่วนรวมของสมาชิกเป็นหลัก โดยมีได้มุ่งหวังผลกำไรหรือเป็นการค้าแต่อย่างใด และจะต้องดำเนินการบริหารด้านรายได้ของกลุ่มจากเงินบำรุงสมาชิก และแรงงานสมาชิกเป็นส่วนใหญ่ในการส่งน้ำ และบำรุงรักษา

ไพศาล ชวงฉ่ำ (2535)ได้อธิบายถึงกิจกรรมในระบบชลประทานไว้ว่า เกษตรกรสมาชิกผู้ใช้น้ำเป็นผู้ที่ก้าวเข้ามาร่วมรับผิดชอบ และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำในระดับไร่นา โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำมีหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมดังนี้

1. กิจกรรมทางด้านชลประทานกลุ่มผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านการชลประทาน เช่น การร่วมสำรวจ/คลอง การก่อสร้าง การซ่อมบำรุง การปรับปรุงซ่อมแซม การขุดลอก ตลอดจนการหมุนเวียนน้ำและการร่วมกันรับผิดชอบเปิดปิดประตูส่งน้ำ

2. กิจกรรมทางด้านการเกษตรกลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการจัดทำระบบข้อมูลด้านการเกษตรกร ร่วมในโครงการเกษตรแบบครบวงจร โดยเน้นการใช้น้ำเพื่อการเกษตรอย่างถูกวิธี และประหยัด

3. กิจกรรมทางด้านการบริหารจัดการกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องสร้างสรรค์กลุ่มของตนเองให้มีความก้าวหน้า รับผิดชอบ รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกและร่วมช่วยเหลือทางราชการเพื่อจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงซึ่งจำเป็นต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม มีการเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจให้กับสมาชิกอยู่อย่างสม่ำเสมอ สื่อสารข่าวสารระหว่างทางราชการชลประทานกับสมาชิกภายในกลุ่มอย่างทั่วถึง

4. กิจกรรมทางด้านการเพิ่มพูนความรู้ โดยที่ทุกกิจกรรมตามที่กล่าวทั้ง 3 ข้อจะต้องมีการฝึกอบรม เพราะต้องการความร่วมมือและความเข้าใจอย่างสูงจึงจะสามารถบริหารจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

5.รายละเอียดโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

5.1 ความเป็นมา

กรมชลประทานได้วางแผนพัฒนาลุ่มน้ำยมขึ้นในปี พ.ศ.2508 ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ. 2511-2514 รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้ให้ความสนใจในการพัฒนาลุ่มน้ำยมนี้จึงได้ส่งคณะผู้เชี่ยวชาญภายใต้แผนโคลัมโบ เข้ามาศึกษาสภาพลุ่มน้ำยม ซึ่งมีพื้นที่ลุ่มประมาณ 22,500 ตารางกิโลเมตร ในเขตจังหวัดแพร่และจังหวัดสุโขทัย คณะผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ทำรายงานเสนอแนะไว้ว่าในการพัฒนาลุ่มน้ำยมนั้นควรจะดำเนินตามขั้นตอนดังนี้

1. สร้างเขื่อนเก็บกักน้ำห้วยสักหรือเขื่อนแก่งเสือเต้นเหนือโครงการชลประทานแม่ยม อำเภอสองจังหวัดแพร่ ซึ่งจะช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในจังหวัดแพร่และจังหวัดสุโขทัย

2. สร้างเขื่อนทดน้ำบริเวณแก่งหลวงอำเภอสรีศันาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกในจังหวัดสุโขทัยได้ประมาณ 668,750 ไร่

3. ขณะที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามข้อ 1 และข้อ 2 ซึ่งจะต้องลงทุนเป็นเงินจำนวนมากนั้น ควรจะดำเนินการขุดเจาะบ่อน้ำใต้ดินซึ่งมีน้ำใต้ดินอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ ในบริเวณอำเภอสวรรคโลก และอำเภอสรีนครจังหวัดสุโขทัย เพื่อนำน้ำมาใช้เพื่อการเกษตรก่อน เพราะเป็นโครงการที่สามารถก่อสร้างได้เร็วและเห็นผลในทันทีในปี พ.ศ. 2519 กรมชลประทานได้เริ่มโครงการก่อสร้างขุดเจาะบ่อน้ำใต้ดินขึ้นเพื่อการชลประทานจังหวัดสุโขทัย โดยมีหัวงานอยู่ที่ตำบลในเมือง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย เป็นการนำน้ำใต้ดินมาใช้ในการชลประทานให้ได้ผล และถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยการเจาะบ่อน้ำใต้ดิน สร้างโรงสูบน้ำและระบบท่อส่งน้ำชลประทาน เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ในเขตอำเภอสวรรคโลก และอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

การก่อสร้างโครงการ

กรมชลประทาน เริ่มดำเนินการก่อสร้าง โครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา โดยก่อสร้างเป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ประเภทสูบน้ำจากชั้นน้ำใต้ดินขึ้นมา ใช้ด้วยการเจาะและก่อสร้างบ่อน้ำใต้ดิน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 14 นิ้ว ลึกประมาณ 60-150 ม. บ่อน้ำใต้ดินบ่อหนึ่งสูบน้ำได้ประมาณ 200 ลบ.ม./ชม. ส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกได้ 300-400 ไร่ พื้นที่ส่งน้ำของโครงการ ฯ มีทั้งสิ้นประมาณ 71,000 ถึง 81,600 ไร่ แบ่งเขตดำเนินการเป็น 2 ฝ่าย คือ

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 (โซนที่ 1)

เป็นงานขุดเจาะน้ำใต้ดินจำนวน 104 บ่อ ในบริเวณอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นบริเวณที่มีน้ำใต้ดินเหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพที่จะดำเนินการเป็นอันดับแรก การดำเนินงานในโซนที่ 1 นี้ใช้เวลาประมาณปี พ.ศ. 2519-2530 โดยแบ่งงานเป็น 2 ระยะ ในระยะแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 -2526 ก่อสร้างบ่อน้ำใต้ดิน 34 บ่อ และระยะที่สองระหว่างปี พ.ศ. 2527-2530 แต่เนื่องจากระยะที่สองนี้มีปัญหาการส่งน้ำขึ้น อันเนื่องมาจากต่างประเทศล่าช้าจึงเสร็จสมบูรณ์จริงประมาณปี พ.ศ. 2537 นอกจากนี้โครงการได้รับเงินช่วยเหลือจาก EC ประชาคมยุโรปในการปรับพื้นที่เพาะปลูกและพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมกับการชลประทานพืชไร่อีกประมาณ 20,000 ไร่

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 (โซนที่ 2)

ในปี พ.ศ. 2521 และ ปี พ.ศ. 2522 ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเป็นปีแห่งเกษตรกร คณะรัฐมนตรีจึงได้ให้กรมชลประทานเร่งรัดการดำเนินการพัฒนาน้ำใต้ดินเพื่อการชลประทานในจังหวัดสุโขทัยให้เร็วขึ้น กรมชลประทาน จึงได้จ้างบริษัทผู้รับเหมาเจาะบ่อน้ำใต้ดินและวางระบบส่งน้ำในพื้นที่อำเภอศรีนคร ซึ่งอยู่ในบริเวณสหกรณ์นิคมสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย โดยทำการเจาะบ่อน้ำใต้ดินจำนวน 100 บ่อ ขึ้นในปี พ.ศ. 2522-2525 และสามารถส่งน้ำได้ในปี พ.ศ.2526

แหล่งน้ำใต้ดิน

ชั้นน้ำใต้ดินมีลักษณะเป็นชั้นดินทรายและกรวดและมีชั้นดินเหนียวแทรกตัวอยู่เป็นหย่อมๆ ส่วนบนของชั้นน้ำใต้ดินโดยทั่วไป จะอยู่ลึกจากผิวดินประมาณ 6-10 เมตร เมื่อมีการสูบน้ำใต้ดินไปใช้ ระดับน้ำใต้ดินจะลดลง น้ำที่ไหลเข้ามาแทนที่ ซึ่งเรียกว่า "รีชาร์จ" จะมาจาก 3 ทางด้วยกันคือ ฝน, แม่น้ำยม, แม่น้ำน่าน ปริมาณน้ำทดแทนที่มาจากฝนประมาณ 12-13 % ของปริมาณน้ำฝนประจำปี ส่วนที่เหลือจะมาจากแม่น้ำน่านมากกว่าแม่น้ำยม โดยเฉลี่ยปริมาณน้ำทดแทนจะอยู่ระหว่าง 16-92

ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี ซึ่งบริษัทที่ปรึกษาเสนอแนะไว้ว่า ปริมาณน้ำที่สูบจากบ่อสูบน้ำทั้งหมดไม่ควรเกิน 40 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี มิฉะนั้นจะทำให้ระดับน้ำใต้ดิน มีระดับต่ำลง และเป็นเหตุให้เครื่องสูบน้ำต้องใช้กระแสไฟฟ้ามากขึ้น เมื่อสูบน้ำในปริมาณเท่าเดิม ผลคือเกษตรกรจะต้องจ่ายค่าน้ำแพงขึ้น

5.2 การจัดสรรน้ำในโครงการ

หลังจากงานก่อสร้างระบบส่งน้ำและระบบไฟฟ้าเสร็จสิ้นแล้วโครงการก็เริ่มส่งน้ำให้เกษตรกรเพื่อใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกให้มีประสิทธิภาพ โครงการจะเป็นผู้ให้กำหนดแผนการสูบน้ำและแผนการปลูกพืชขึ้น โดยคำนึงถึงปริมาณน้ำต้นทุนของโครงการกับชนิดและระยะเวลาการใช้น้ำของพืชแต่ละชนิดโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สหกรณ์กลุ่มผู้ใช้น้ำนาทุ่งจำกัดเกษตรอำเภอสุวรรณคโลก, สหกรณ์นิคมพระร่วง, สหกรณ์นิคมสุวรรณคโลก และการไฟฟ้าอำเภอสุวรรณคโลก เป็นต้น

มีการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาจะแยกเป็นอิสระของแต่ละบ่อสูบน้ำทั้งนี้จะมีการวางแผนก่อนเริ่มฤดูกาลส่งน้ำ บ่อสูบน้ำใต้ดินแต่ละบ่อจะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีเกษตรกรหรือสมาชิกประมาณ 10-70 ราย โครงการ ฯ จะเป็นผู้กำหนดแผนการส่งน้ำและแผนการปลูกพืช โดยคำนึงถึงต้นทุนแล้วกำหนดประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนจะเริ่มการส่งน้ำ แต่ละฤดูกาลเพื่อกำหนดพื้นที่เพาะปลูก วิธีการส่งน้ำที่โครงการ ฯ นำมาใช้เป็นแบบหมุนเวียนเปิด-ปิด หัวจ่ายน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกของตน วิธีนี้จะช่วยขจัดปัญหาการแย่งน้ำของเกษตรกรและได้รับน้ำได้อย่างทั่วถึง

เนื่องจากการสูบน้ำต้องใช้กระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำจากบ่อน้ำใต้ดิน เกษตรกรจะเป็นผู้ชำระค่ากระแสไฟฟ้า โดยทางโครงการ ฯ จะเป็นผู้จดสถิติการสูบน้ำให้ และคำนวณค่ากระแสไฟฟ้า ว่าเกษตรกรรายใดจะต้องจ่ายค่ากระแสไฟฟ้าเท่าใด และส่งให้ทางสหกรณ์ในพื้นที่จัดเก็บค่ากระแสไฟฟ้าจากเกษตรกร เพื่อนำส่งให้การไฟฟ้าต่อไป

สภาพการเพาะปลูก หลังมีโครงการ ฯ นอกจากสามารถสูบน้ำช่วยเหลือเกษตรกรในเขตโครงการ ฯ ในกรณีฝนทิ้งช่วงในฤดูฝนแล้ว ยังสามารถสูบน้ำให้เกษตรกรปลูกในฤดูแล้งได้อีกด้วย ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งโครงการ ฯ มีหน่วยงานส่งเสริมการใช้น้ำและการเกษตรร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ เผยแพร่ความรู้ทั้งทางทฤษฎี และทางปฏิบัติ ช่วยเสริมให้เกษตรกรได้รู้ถึงวิทยาการอันทันสมัย เพื่อพัฒนาการเกษตรทั้งในด้านการเพิ่มผลผลิตการลดต้นทุน การผลิตซึ่งประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้จากการมีโครงการ ฯ ก็เพื่อเกษตรกรเขตพื้นที่อย่างแท้จริง ส่วนด้านประสิทธิภาพการส่งน้ำนั้น น้ำที่สูบออกมาจากท่อส่งน้ำ จะไม่มีการสูญเสียเพราะส่งด้วยระบบท่อพีวีซี ซึ่งฝังลึกจากผิวดินประมาณ 1 เมตร ไปสู่แปลงเพาะปลูกของเกษตรกรโดยตรง อีกทั้งเกษตรกรไม่ต้องสูญเสียพื้นที่เพาะปลูก สามารถทำการเกษตรเหนือท่อส่งน้ำได้

5.3 การวางแผนการจัดสรรน้ำจะพิจารณาวางแผนเป็น 2 ฤดูดังนี้

1. การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้ง (ธันวาคม-เมษายน)

สิ่งที่จำเป็นที่สุดที่ต้องพิจารณา คือ ปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในแหล่งน้ำใต้ดิน ซึ่งน้ำที่สูบได้ รวมกันต้องไม่เกิน 62 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี (2โซนรวมกัน) และน้ำที่สูบได้จากบ่อสูบน้ำใต้ดินแต่ละบ่อมีปริมาณจำกัดคือ ประมาณ 200 ม.³/ ชั่วโมง บางบ่อสูบได้เพียง 130 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมงเท่านั้น และควรสูบได้ไม่เกิน 12 ชั่วโมงต่อวัน ดังนั้น ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จะจัดการประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อทำความเข้าใจให้กับเกษตรกรได้รับทราบปริมาณน้ำที่มีอยู่โดยกำหนดหลักการวางแผนการส่งน้ำมาเป็นตารางเพื่อที่เกษตรกรจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

2. การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูฝน (พฤษภาคม-พฤศจิกายน)

ในช่วงฤดูฝนของทุกปีเป็นฤดูที่เกษตรกรจะเริ่มเพาะปลูกพืชไม่ว่าจะเป็นข้าวหรือพืชไร่ก็ตามโดยที่ปริมาณน้ำชลประทานเป็นเพียงน้ำที่คำนวณทางทฤษฎีเพื่อเสริมให้กับพื้นที่เพาะปลูกเมื่อเกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ดังนั้น ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จะมีการวางแผนการใช้น้ำไว้ล่วงหน้าโดยปฏิบัติเช่นเดียวกับการวางแผนการส่งน้ำฤดูแล้งแต่จะคำนึงถึงความต้องการใช้น้ำของพืชในช่วงฤดูฝนจะน้อยกว่าฤดูแล้งเนื่องจากมีปริมาณน้ำฝนเข้ามาเกี่ยวข้อง

5.4 การวางแผนการส่งน้ำ

เนื่องจากน้ำต้นทุนของโครงการมีอยู่จำกัด จำเป็นต้องมีการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการวางแผนการใช้น้ำของเกษตรกรแต่ละบ่อสูบน้ำใต้ดิน โดยการส่งน้ำแบบหมุนเวียน ต้องกำหนดเป็นรอบเวรต่อสัปดาห์หรือ 2 สัปดาห์ แล้วแต่ชนิดของพืชและสภาพพื้นที่ปลูกพืช และได้รับน้ำครั้งละ 1 หัวจ่าย ทั้งนี้จะมีการประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำ ก่อนเริ่มการส่งน้ำ เพื่อสำรวจความต้องการของเกษตรกรก่อนว่าจะเพาะปลูกอะไร เพื่อนำมาวางแผนการส่งน้ำให้ได้อย่างทั่วถึง แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงความสามารถในการให้น้ำของแต่ละบ่อรวมด้วย

5.5 วิธีการส่งน้ำ

ใช้วิธีการส่งน้ำแบบหมุนเวียน โดยกำหนดแผนการส่งน้ำแบบรอบเวรให้แก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำได้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเป็นระยะ 1-2 สัปดาห์ต่อครั้ง เปิดหัวจ่ายน้ำครั้งละ 1 หัวจ่ายน้ำเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูกของตน และได้รับน้ำตามความจำเป็นที่พืชต้องการใช้และขนาดของพื้นที่ปลูกพืช

5.6 เป้าหมายในการส่งน้ำ

ต้องส่งให้ทุกคนตามเวลาและตามจำนวนที่กำหนดส่งในแต่ละครั้ง แผนส่งน้ำที่ดีจะต้องมีความยืดหยุ่นได้กรณีมีฝนตกลงมาผู้รักษาอาคารชลประทานเป็นผู้ควบคุม และพยายามทุกวิถีทางให้เกษตรกรมารับน้ำตามแผนที่วางไว้

5.7 การมีส่วนร่วมในงานชลประทานของเกษตรกร

การใช้น้ำใต้ดินเพื่อการเพาะปลูกเป็นสิ่งใหม่สำหรับเกษตรกรผู้ใช้น้ำที่จะต้องจ่ายค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำเอง จึงจำเป็นที่จะต้องให้เกษตรกรได้เรียนรู้วิธีการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกที่ถูกต้องและรับภาระดังกล่าวได้ จึงได้ตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นในแต่ละบ่อพร้อมให้การฝึกอบรมชี้แจงถ่ายทอดความรู้การบริการกลุ่มผู้ใช้น้ำการเก็บรวบรวมเงิน และจ่ายค่ากระแสไฟฟ้า และวิธีการดำเนินงานชลประทานที่ถูกต้อง โดยมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังนี้

5.7.1. ในเขตพื้นที่ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานขึ้นทั้งหมด 103 กลุ่ม ซึ่งมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา และมีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ เพื่อรับผิดชอบในการเก็บเงินค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำ รวม 2 แห่ง ควบคุมเต็มพื้นที่ดังนี้

5.7.1.1 สหกรณ์นิคมพระร่วงทำหน้าที่เก็บค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำเกษตรกรในบ่อสูบน้ำใต้ดิน จำนวน 13 บ่อ มีสมาชิกเกษตรกรประมาณ 300 ครอบครัว

5.7.1.2 สหกรณ์ผู้ใช้น้ำใต้ดินสวรรคโลก จำกัดทำหน้าที่เก็บค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำจากเกษตรกรในบ่อสูบน้ำใต้ดิน จำนวน 90 บ่อ มีสมาชิกเกษตรกรประมาณ 2,000 ครอบครัว

5.7.2. ในเขตพื้นที่ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ 100 กลุ่ม

5.7.2.1 สหกรณ์นิคมสวรรคโลก จำกัด ทำหน้าที่เก็บค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำเกษตรกรในบ่อสูบน้ำใต้ดิน ในเขตอำเภอศรีนคร จำนวน 100 บ่อ มีสมาชิกเกษตรกรประมาณ 1,200 ครอบครัว

5.8 ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

เมื่อการก่อสร้างโครงการพัฒนาน้ำใต้ดินเพื่อการชลประทานจังหวัดสุโขทัยแล้วเสร็จสมบูรณ์สามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก 71,400-81,600 ไร่

ก่อนมีการใช้น้ำชลประทานเกษตรกรในเขตที่ลุ่มปลูกข้าวโดยใช้น้ำฝนและน้ำที่ไหลมาตามผิวดินและสวนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนก่อนมีการใช้น้ำชลประทานผลผลิตอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก ทั้งนี้เนื่องจากขีดจำกัดตามธรรมชาติ เช่น ช่วงแล้งยาวนาน หรือฝนตกล่าช้า จึงเห็นว่าเมื่อมีการชลประทานเกิดขึ้น จึงสามารถเพิ่มผลผลิตได้อีกมาก และเกษตรกรสามารถปลูกพืชได้ถึงปีละ 3 ครั้งสามารถปลูกพืชหมุนเวียนโดยเฉพาะพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเหลือง, ถั่วเขียว, ถั่วดำ และพืชอื่น ๆ อีกหลายอย่าง สมัยก่อนที่ยังไม่มีบ่อสูบน้ำการปลูกพืช จึงปลูกตามฤดูกาลแต่ปัจจุบันสภาพดินฟ้าอากาศไม่ค่อยจะมาตามฤดูกาลการปลูกพืชจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควรและผลผลิตต่ำ เมื่อโครงการนี้เข้ามามีบทบาทเกษตรกรจึงได้รับผลประโยชน์มาก จึงนับว่าเกษตรกรที่อยู่ในเขตบ่อสูบน้ำได้เปรียบมาก เพราะกำหนดเวลาปลูกพืชได้และช่วงไหนฝนล่าช้าก็สามารถสูบน้ำมาช่วยเหลือได้ และที่ผ่านมาได้มีส่วนร่วมราชการต่าง ๆ ได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือทั้งทางด้านวิชาการ และการส่งเสริม

ตลอดจนการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร และยกฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้น
เหมาะสม และทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชัยวัฒน์ ลือเดช (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการ
อ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา การมีส่วน
ร่วม ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และศึกษาปัญหาอุปสรรค ในการมีส่วน
ร่วมในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำ
แม่ต๋ำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในด้านการคิดเห็น ด้านการ
วางแผนตัดสินใจ และด้านการดำเนินการ เรียงจากมากมาน้อยตามลำดับ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำได้แก่ รายได้ ขนาดพื้นที่ที่ใช้ทำการเกษตร กรรมสิทธิ์ในที่ดิน แหล่ง
น้ำหลักที่ใช้ทำการเกษตร การได้รับคำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน เกษตรกรผู้ใช้น้ำ
ส่วนใหญ่ ได้รับคำแนะนำ หรือความรู้จากเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมาก เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจใน
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด คือ หน้าที่ในการแบ่งปันน้ำอย่างเท่า
เทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มตามรอบเวร ที่กำหนดเป็นเจ้าหน้าที่ของชลประทาน

ประทีป เรืองมาลัย (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการ
จัดการน้ำชลประทาน ของโครงการชลประทานเขื่อนแม่กวงอุดมธารา ในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน
ปัจจัย ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน ตลอดจน ปัญหาอุปสรรคในการจัดการน้ำ
ชลประทาน ผลจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็น เพศชาย มีอายุเฉลี่ย
44.88 ปี สำเร็จการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.71 คน มีขนาดพื้นที่ถือ
ครองทางการเกษตร 10.70 ไร่ และพื้นที่ได้รับน้ำชลประทานเฉลี่ย 9.19 ไร่ มีรายได้รวมเฉลี่ย
70,257.52 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสาร จากเจ้าหน้าที่ ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ
เกษตรกรผู้นำ มากกว่าครั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการชลประทานเพื่อการเกษตรอยู่ใน
ระดับมาก สำหรับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทานเพื่อการเกษตรเกณฑ์ที่
กำหนดไว้ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและ
ดำเนินการในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการประสานงานอยู่ใน
ระดับน้อย

มนชนก ศรีอีสาน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทตามนโยบายของรัฐบาลโดยศึกษาเฉพาะกรณีเมืองชล

จังหวัดจันทบุรี การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ระดับการมีส่วนร่วม เปรียบเทียบความแตกต่าง ศึกษาปัจจัยที่มีสหสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทตามนโยบายของรัฐบาล และเพื่อหาข้อเสนอแนะในการสร้างกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ในเขตเมืองชล จังหวัดจันทบุรี ผลจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างประชากรพบว่าการมีส่วนร่วมในกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทอยู่ในระดับปานกลาง และนอกจากนี้ ปัจจัยที่มีสหสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ การศึกษา รายได้รวมของครอบครัว แรงจูงใจ ความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติ ส่วนอายุ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน และความสัมพันธ์กับคณะกรรมการไม่มีสหสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมแต่อย่างใด

วสันต์ รัตนะ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การติดตามและประเมินผลของการดำเนินงานโครงการพัฒนาน้ำใต้ดิน จังหวัดสุโขทัย การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1. สำรวจ วิเคราะห์ และประเมินผล ในด้านเศรษฐกิจสังคม และการใช้น้ำของเกษตรกรในพื้นที่โครงการช่วงเวลาหลังสิ้นสุดโครงการความช่วยเหลือจากสหภาพยุโรป 2. ประเมินผลด้านการจัดสรรน้ำเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ ทั้งในแง่ของปริมาณและเวลาตลอดจนความเสมอภาคในการรับน้ำและการจ่ายค่าน้ำ 3. ประเมินประสิทธิภาพและปัญหาในการจัดสรรน้ำเพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการจัดสรรน้ำ และการจัดการโครงการที่เหมาะสม ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรยินดีที่จะใช้น้ำจากโครงการมากกว่าการใช้น้ำจากแหล่งอื่นๆ โดยเฉพาะในฤดูแล้ง การส่งเสริมของโครงการฯ จะต้องทำอย่างต่อเนื่องโดยเน้นถึงประสิทธิภาพของการใช้น้ำเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงการใช้ น้ำที่ถูกต้อง เกษตรกรทั้งสองโซนเห็นว่าการจัดสรรน้ำของโครงการฯ มีความยุติธรรมทั้งในฤดูแล้งและฤดูฝน แต่เกษตรกรยังคงมีปัญหาในเรื่องการจัดรอบเวรการรับน้ำ ซึ่งมองดูไม่เพียงพอและปัญหาระยะเวลาการรับน้ำห่างเกินไป เนื่องจากปลูกพืชมากเกินกว่าแผนการส่งน้ำที่กำหนดไว้

วิทวัส แก้วทอง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยเรื่องนี้ มีขอบเขตของการศึกษามุ่งศึกษาเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ได้เน้นปัจจัยในการจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็นเงื่อนไขนำไปสู่บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลจากการศึกษาพบว่าประชาชนในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเคยมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำค่อนข้างน้อยทั้งตามขั้นตอนและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยที่ เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ประชาชนในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม คือ สถานภาพทางอาชีพ และสถานภาพการถือครองที่ดิน ส่วนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำมีปัจจัยหลัก คือ สถานภาพทางอาชีพ เนื่องจาก

เกษตรกรในพื้นที่ได้เริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนในรูปแบบต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับศักยภาพและความสามารถของตนในชุมชน จึงเกิดข้อสรุปร่วมกันว่าองค์กรและประชาชนในท้องถิ่น น่าจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจ ปฏิบัติการ และประเมินผลด้วยตนเองมากกว่าบทบาทของบุคคลภายนอกชุมชน ปัญหาความเดือดร้อนในการจัดการน้ำเพื่อการดำรงชีพและการประกอบอาชีพเกษตรกรของประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีจุดร่วมของความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุรศักดิ์ มีแสงนิล (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินบทบาทภาครัฐในการสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการใช้ทรัพยากรน้ำ เขตพื้นที่ส่งน้ำและบำรุงรักษาทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอฟินมาย จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยเรื่องนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินบทบาทภาครัฐในการสร้าง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการใช้ทรัพยากรน้ำ โดยการตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 350 คน โดยตั้งกรอบแนวคิดของการศึกษาไว้ 5 ด้าน คือ การวางแผนการส่งน้ำ การส่งน้ำ การใช้น้ำ การติดตามการส่งน้ำและการบำรุงรักษา และได้ตั้งสมมุติฐานที่ว่าจำนวนประชากรและการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินมีความสัมพันธ์กับการประเมินบทบาทภาครัฐในการสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการใช้ทรัพยากรน้ำ เสนอผลการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจและสัมภาษณ์ โดยผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรเห็นว่าภาครัฐมีบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการใช้ทรัพยากรน้ำ ในเขตพื้นที่ส่งน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทุ่งสัมฤทธิ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการส่งน้ำอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน โดเน่เรียงค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการส่งน้ำ ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำ ด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนการส่งน้ำ ตามลำดับ

จิรัชยา เบ็มหิม (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสตูล การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ถึงระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งผลให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม และศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ในการมีส่วนร่วม ดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ผลจากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป มีสถานภาพสมรสแล้ว ระดับการศึกษาจบชั้นประถมศึกษา มีอาชีพค้าขาย มีรายได้ตั้งแต่ 5,000 บาทขึ้นไป ระยะเวลาเป็นสมาชิกกลุ่ม 1 – 3 ปี มีสถานภาพภายในกลุ่มคือเป็นสมาชิกกลุ่ม และเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มออมทรัพย์ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การรับ

ผลประโยชน์ รองลงมาคือการติดตามประเมินผล การได้รับผลประโยชน์จากการเป็นสมาชิกตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับการได้รับผลประโยชน์จากการเป็นสมาชิกสูงสุด คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำให้ได้รับความรู้เพิ่ม รองลงมา คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำให้เกิดความสามัคคี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สูงสุดคือ การเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นการเพิ่มรายได้ รองลงมาคือ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างอาชีพภายในชุมชน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม สถานภาพภายในกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ

พงศ์ศักดิ์ ชัยสิทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มบริหารการใช้น้ำของสมาชิก ในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะพื้นฐานบางประการทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพทางกายภาพของพื้นที่รับน้ำ การได้รับการส่งเสริมและการสื่อสาร การเข้าร่วมกิจกรรม การได้รับประโยชน์ ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกกลุ่มบริหารการใช้น้ำ และความสัมพันธ์ระหว่างบางปัจจัยเกี่ยวกับเกษตรกรสมาชิกกับการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำในด้านการจัดสรรน้ำและการกระจายน้ำ ด้านการบำรุงรักษาบูรณะซ่อมแซมระบบส่งน้ำและการกระจายน้ำ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นสมาชิกกลุ่มบริหารการใช้น้ำจำนวน 150 ราย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีผลการดำเนินงานมาก จำนวน 8 กลุ่มบริหารการใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์ และใช้การสุ่มเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC และใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรสมาชิกกลุ่มร้อยละ 73.3 เป็นชาย มีอายุเฉลี่ย 50.2 ปี ร้อยละ 57.3 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งกลุ่มและรับน้ำชลประทานมาแล้วเฉลี่ย 18.6 ปี อายุการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 4.2 ปี ร้อยละ 78.0 เข้าร่วมประชุมจัดตั้งกลุ่ม ร้อยละ 74.7 และร้อยละ 68.7 มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลางเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของตนเอง ตามลำดับ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

เฉลี่ย 5 คน เป็นแรงงานการเกษตร 3 คน มีขนาดเนื้อที่ถือครองการเกษตรต่อครัวเรือนเฉลี่ย 20.9 ไร่ เป็นเนื้อที่ในเขตชลประทานเฉลี่ย 14.8 ไร่ ร้อยละ 46.7 ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการทำนาในฤดูแล้ง ได้รายได้ที่คิดเป็นเงินสดเฉลี่ยต่อปีจากภาคการเกษตร 31,152.7 บาท และจากนอกภาคการเกษตร 19,113.3 บาท ร้อยละ 38.0 มีตำแหน่งพื้นที่รับน้ำอยู่ในช่วงกลางคูส่งน้ำ ร้อยละ 64.0 พื้นที่รับน้ำมีลักษณะเป็นลุ่มและคูส่งน้ำสามารถส่งน้ำได้ดี และร้อยละ 44.7 รับน้ำตามรอบเวร สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำเรื่องการส่งน้ำและการซ่อมแซมคูส่งน้ำ เฉลี่ย 4 ครั้งต่อปี ได้รับคำแนะนำเรื่องกิจกรรมกลุ่มเฉลี่ย 4 ครั้งต่อปี และได้รับการเยี่ยมจากเจ้าหน้าที่แบบเป็นกลุ่ม ร้อยละ 53.3 ได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องการบำรุงรักษาบูรณะซ่อมแซมระบบส่งน้ำและการกระจายน้ำโดยผ่านผู้นำและรับจากกลุ่ม และร้อยละ 70.0 ไม่เคยได้รับการอบรมและทัศนศึกษาดูงานเกี่ยวกับกลุ่ม

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับเกษตรกรสมาชิกกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ พบว่า 1) ด้านการจัดสรรน้ำและการกระจายน้ำ มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่ม จำนวนครั้งในการได้รับคำแนะนำเรื่องการส่งน้ำและซ่อมแซมคูส่งน้ำ โอกาสในการเข้ารับการอบรมและทัศนศึกษาดูงานเกี่ยวกับกลุ่ม ปริมาณน้ำที่ได้รับเพื่อใช้ในแปลงนาไม่เพียงพอ การไม่ได้รับน้ำตามช่วงเวลาที่กำหนด และการดำเนินงานกลุ่มไม่มีความต่อเนื่อง 2) ด้านการบำรุงรักษาบูรณะซ่อมแซมระบบส่งน้ำและการกระจายน้ำมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่ม ความพึงพอใจของเกษตรกรสมาชิกต่อผลการดำเนินงานกลุ่ม ลักษณะของพื้นที่รับน้ำ สภาพคูส่งน้ำเข้าแปลงนา และปัญหาการไม่ได้รับน้ำตามช่วงเวลาที่กำหนด

นนทศักดิ์ ฝอยทอง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ของโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหินแตก ตำบลท่าสิดา อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ของโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหินแตก โดยชี้ให้เห็นถึงค่าหรือระดับผลการดำเนินงานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาผ่านตัวแปรหรือดัชนีสำคัญ 10 ตัว การศึกษาค้นคว้าใช้ประชากรทุกคนเป็นกลุ่มตัวอย่าง และใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานระดับท่อ จำนวน 27 กลุ่ม ซึ่งมีสมาชิกเกษตรกรผู้ใช้น้ำรวมกันทั้งหมด 70 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้วิธีสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ปฏิบัติงานในโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหินแตก จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า (1) เกษตรกรผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีสถานภาพในการครอบครองพื้นที่การเกษตรเป็นของตนเอง (2) ผลการดำเนินงานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา เมื่อมี

การจัดการในรูปแบบการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการใช้ที่ดินพื้นที่ชลประทาน มีการใช้ที่ดินทำการเพาะปลูกในฤดูฝน (ร้อยละ 62.50) และในฤดูแล้ง (ร้อยละ 13.60) ด้านการใช้ที่ดินพื้นที่ส่งน้ำ มีการใช้ที่ดินทำการเพาะปลูกในฤดูฝน (ร้อยละ 97.20) และในฤดูแล้ง (ร้อยละ 21.16) ด้านประสิทธิภาพชลประทานรวม ยังไม่ได้มีการคำนวณ ด้านการปลูกพืชและผลผลิตส่วนใหญ่ปลูกข้าวนาปี ด้านค่าใช้จ่ายในการส่งน้ำและบำรุงรักษา พบว่าไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ ด้านความสามารถในการจัดสรรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ได้รับน้ำอย่างพอเพียง ด้านความสามารถในการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทุกคนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ด้านปัญหาการจัดสรรน้ำ ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการรับน้ำหรือบริการชลประทาน ด้านความพอใจในการจัดสรรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดสรรน้ำทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง และความพอใจต่อการจัดสรรน้ำของเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการกำหนดแผนการส่งน้ำของคณะกรรมการจัดการชลประทานโครงการทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง (3) ผลการปฏิบัติงาน PIM กรมชลประทานมีการกำหนดบทบาท หน้าที่ และเป้าหมายการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการชลประทานชัดเจน และมีความเหมาะสม ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ PIM ก่อให้เกิดความร่วมมือกับภาครัฐ และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาด้วยความพอใจ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน PIM ที่สำคัญที่สุด คือ การยอมรับ ตระหนักในความสำคัญจำเป็นและยินดีที่จะมีส่วนร่วม โดยการให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

ศิริพงษ์ ณ สงขลา(2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำ อำเภอฟังโคน จังหวัดสกลนคร การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการเข้ามาร่วมส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำของโครงการ

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำในระดับปานกลาง 7 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้สมาชิกที่สถานภาพในคณะกรรมการการบริหารชุมชนมีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกที่เป็นลูกบ้าน สมาชิกที่ใช้ระยะเวลาในการเดินทางจากที่พักมาที่ ประชุม 10 – 30 นาที และ 31 นาทีขึ้นไป มีส่วนร่วมด้านจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากกว่าสมาชิกที่ใช้เวลาในการเดินทางน้อยกว่า 10 นาที และสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิก 1 – 4 ปี มีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ น้อยกว่าสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิก

5 – 10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่สมาชิกที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมดังกล่าวไม่แตกต่างกัน

เพิ่มศักดิ์ สัจจะเทวะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำจากโครงการชลประทาน ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำจากโครงการชลประทาน และปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่อยู่ในเขตชลประทาน จำนวน 335 คน ร่วมกับการสัมภาษณ์บุคคลที่มีบทบาทสำคัญของสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน อ่างเก็บน้ำห้วยแอ่งจำนวน 6 คน

ผลการวิจัยปรากฏว่า เกษตรกรในเขตชลประทานมีส่วนร่วมในการใช้น้ำจากโครงการชลประทานในระดับปานกลาง โดยขึ้นอยู่กับจำนวนพื้นที่เพาะปลูก ประเภทของพืชที่ปลูก และการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ดูงาน แต่ไม่ขึ้นกับ อายุ ระดับการศึกษา การรับข้อมูลข่าวสาร ลักษณะการถือครองที่ดิน และระยะเวลาที่อาศัยทำกิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสาเหตุที่ทำให้มีปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทาน ก็เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าเป็นหน้าที่ของทางราชการ ไม่มีค่าตอบแทน และไม่เห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรม

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดการทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย จำนวน 5,405 คน โดยแยกเป็นเกษตรกรในเขตอำเภอสวรรคโลก จำนวน 3,384 คน และอำเภอศรีนครจำนวน 2,021 คน (เอกสารโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย: 2548)

ตาราง 1 จำนวนประชากร

ลำดับ	ตำบล	อำเภอ	จำนวนเกษตรกร
1.	ในเมือง	สวรรคโลก	541
2.	ย่านยาว	สวรรคโลก	304
3.	คลองกระเจง	สวรรคโลก	276
4.	ปากน้ำ	สวรรคโลก	483
5.	วังพิณพาทย์	สวรรคโลก	205
6.	วังไม้ขน	สวรรคโลก	58
7.	ป่ากุมเกาะ	สวรรคโลก	867
8.	นาทุ่ง	สวรรคโลก	604
9.	เมืองสวรรคโลก	สวรรคโลก	46
10	คลองมะพลับ	ศรีนคร	1,439
11.	หนองบัว	ศรีนคร	490

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	ตำบล	อำเภอ	จำนวนเกษตรกร
12.	คอรั่ม	ศรีนคร	80
13.	ในเมือง	ศรีนคร	12
รวม			5,405

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย จำนวน 312 คน ซึ่งได้มาโดยการใช้วิธีการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการนำรายชื่อตำบลในอำเภอสวรรคโลก และรายชื่อตำบลในอำเภอศรีนคร มาจับฉลากตามจำนวนสัดส่วน 50% ของแต่ละตำบล ในแต่ละอำเภอ ตามดังตารางที่ 3.2

ตาราง 2 จำนวนตำบลที่ใช้ในการวิจัย

ลำดับ	ตำบล	อำเภอ	จำนวนเกษตรกร
1.	ย่านยาว	สวรรคโลก	304
2.	คลองกระจง	สวรรคโลก	276
3.	วังพิณพาทย์	สวรรคโลก	205
4.	วังไม้ขอน	สวรรคโลก	58
5.	หนองบัว	ศรีนคร	490
6.	คอรั่ม	ศรีนคร	80
รวม			1,413

2. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้หลักเกณฑ์ของ Taro Yamane (1997) (อ้างในบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2535 : 68) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง 5% ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้

$$n = \text{จำนวนตัวอย่างที่ต้องการหา}$$

N = จำนวนประชากรทั้งหมดซึ่งในกรณีศึกษาครั้งนี้มี
จำนวน 1,413 คน

e = ค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่มซึ่งในกรณีศึกษา
ครั้งนี้กำหนดให้มีค่า 0.05

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{1,413}{1 + (1,413)(0.05)^2}$$

$$= 311.75$$

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีจำนวน 312 คน เพื่อเป็นตัวแทนเกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย โดยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ตามสัดส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างและประชากร ตามดังตารางที่ 3.3

ตาราง 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ลำดับ	ตำบล	อำเภอ	จำนวนเกษตรกร	กลุ่มตัวอย่าง
1.	ย่านยาว	สวรรคโลก	304	66
2.	คลองกระเจง	สวรรคโลก	276	61
3.	วังพิณพาทย์	สวรรคโลก	205	46
4.	วังไม้ขอน	สวรรคโลก	58	13
5.	หนองบัว	ศรีนคร	490	108
6.	คอชุม	ศรีนคร	80	18
รวม			1,413	312

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการใช้แบบสอบถามลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close Ended question) และคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended question) โดยพิจารณาจากตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อคำถามด้านบุคคล ซึ่งได้แก่ ขนาดของพื้นที่ที่ทำการเพาะปลูก , กรรมสิทธิ์ในที่ดิน , ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ , การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษา โดยจะเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด และคำถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 1. ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วม 2. ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม 3. ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน(กลุ่มพื้นฐาน) 4. ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน 5. ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน 6. ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน 7. ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน 8. ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การวัดระดับการให้คะแนน แบบสอบถามข้อคำถามตอนที่ 2 โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของไลต์เคริร์ต (Likert's scale) ดังนี้

มีส่วนร่วม มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มีส่วนร่วม มาก	ให้	4	คะแนน
มีส่วนร่วม ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
มีส่วนร่วม น้อย	ให้	2	คะแนน
มีส่วนร่วม น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์ในการพิจารณา ก็จะนำคะแนนมาแปลผลเพื่อหาค่าระดับการวัด โดยนำคะแนนมาเฉลี่ยเป็นช่วงๆ เพื่อพิจารณาตีความหมาย โดยมีเกณฑ์ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{คะแนนเฉลี่ย} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

โดยนำมาแบ่งเป็น 5 ช่วงคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาจากงานเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจาก อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาสภาพพื้นที่ ปัจจัยบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งน้ำ เพื่อนำมาประกอบเป็นเนื้อหาแบบสอบถาม
3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุม จุดมุ่งหมายที่จะศึกษา และกรอบแนวความคิด พร้อมทั้งเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้อง ของแบบสอบถาม

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

เมื่อสร้างแบบสอบถามแล้วผู้วิจัยได้ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity)

โดยนำแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ได้สร้างขึ้นจาก การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิด ไปปรึกษากับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมี 5 ท่าน (ภาคผนวก) ตรวจสอบหาความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา ว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นตรงกับจุดมุ่งหมายที่ศึกษาหรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบความสอดคล้อง และความครอบคลุมของเนื้อหา

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยวิธีการหาค่าร้อยละ 25 ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไปมาใช้เป็นข้อคำถามเพื่อการวิจัย

โดยได้ข้อคำถามตามเกณฑ์ทั้งสิ้น จำนวน 37 ข้อ และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ซึ่งได้ค่า 0.9157

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้เก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย จำนวน 312 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล 7 คน ซึ่งได้มีการทำความเข้าใจในตัวแบบสอบถามแล้ว ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม – 3 สิงหาคม 2549 ซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมทั้งสิ้น 400 ฉบับ และได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ 312 ฉบับ

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการจัดกระทำข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถามมาประมวลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (The Statistical Package for the Social Sciences) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) บรรยายลักษณะข้อมูลต่างๆ ด้วย จำนวน (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์

2.1 วิเคราะห์โดยใช้ t – test และ F – test (One Way ANOVA) และใช้การ

2.2 วิเคราะห์โดยใช้หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลผล และความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรงกัน จึงได้กำหนดสัญลักษณ์ และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t – Distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F – Distribution
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน
df	แทน	ระดับชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
Prob.	แทน	ความน่าจะเป็นสำหรับบอกนัยสำคัญทางสถิติ
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกระทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานที่แสดงลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกร วิเคราะห์โดยใช้ t – test และ F – test (One Way ANOVA) และใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ในแต่ละด้าน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานที่แสดง ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละ ตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1. กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
มีกรรมสิทธิ์แบบเป็นของตนเอง	164	52.6
ไม่มีกรรมสิทธิ์แบบเช่าที่ดิน	35	11.2
มีกรรมสิทธิ์แบบให้คนอื่นเช่า	74	23.7
ไม่มีกรรมสิทธิ์แบบรับจ้างทำ	39	12.5
รวม	312	100.0
2. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร		
น้อยกว่า 10 ไร่	109	34.9
ระหว่าง 10-20 ไร่	119	38.1
ระหว่าง 20-30 ไร่	57	18.3
มากกว่า 30 ไร่	27	8.7
รวม	312	100.0
3. ระยะเวลาในการทำเกษตรกรรม		
น้อยกว่า 10 ปี	49	14.7
ระหว่าง 10-20 ปี	161	51.6
ระหว่าง 20-30 ปี	59	18.9
มากกว่า 30 ปี	46	14.8
รวม	312	100.0
4. การเข้าร่วมกิจกรรม อบรรม สัมมนาเกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อ การเกษตร		
เคย	247	79.2
ไม่เคย	65	20.8

ตาราง 4 (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
รวม	312	100.0
5. การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน		
ได้รับข่าวสารหรือคำแนะนำเป็นประจำ	126	40.4
ได้รับข่าวสารหรือคำแนะนำบางครั้ง	144	46.2
ไม่เคยได้รับข่าวสารหรือคำแนะนำ	42	13.5
รวม	312	100.0

จากตาราง 4 พบว่า

1.กรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นที่ดินของตนเอง จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 เข้าที่ดินในการทำเกษตร จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 คน มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยให้คนอื่นเช่า จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และรับจ้างทำการเกษตร จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

2.พื้นที่ในการทำเกษตรกรรม พบว่า พื้นที่น้อยกว่า 10 ไร่ จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 เป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมระหว่าง 10-20 ไร่ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 เป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมระหว่าง 21-30 ไร่ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 และมีพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมมากกว่า 30 ไร่ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7

3.ระยะเวลาที่ทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่ของโครงการฯ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระยะเวลาทำเกษตรกรรมอยู่ระหว่าง 10-20 ไร่ จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 51.6 ทำเกษตรกรรมอยู่ในระหว่าง 20-30 ไร่ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 ทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่ของโครงการฯ มากกว่า 30 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7 และ ทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่โครงการฯ น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7

5.การเข้าร่วมกิจกรรม อบรรม สัมมนาเกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรม อบรรม สัมมนา จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 79.2 และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 ตามลำดับ

6.การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลหรือคำแนะนำเป็นบางครั้ง มีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 ในขณะที่ได้รับข้อมูล

ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำมีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4 และไม่
เคยได้รับข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละ ตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการได้รับข่าวสาร
คำแนะนำ

กิจกรรม	การได้รับข่าวสาร			
	เป็นประจำ(%)	บางครั้ง(%)	ไม่เคย (%)	รวม(%)
1.การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม	85 (27.2)	173 (55.4)	54 (17.4)	312 (100.0)
2.การจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ	152 (48.7)	111 (55.6)	49 (15.7)	312 (100.0)
3.การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ	131 (42.0)	142 (45.5)	52 (16.7)	312 (100.0)
4.การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ	100 (32.1)	162 (51.9)	50 (16.0)	312 (100.0)
5.การจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม	92 (29.5)	176 (56.4)	44 (14.1)	312 (100.0)
6.การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม	15 (4.8)	47 (15.1)	250 (80.1)	312 (100.0)
7.การจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน	11 (3.5)	53 (17.0)	248 (79.5)	312 (100.0)
8.การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา	138 (44.2)	127 (40.7)	47 (15.1)	312 (100.0)

จากตาราง 5 พบว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารการได้รับข่าวสาร คำแนะนำ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน ในกิจกรรมด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม ได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 และไม่
ได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 17.4 ตามลำดับ

2.การจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ มีจำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7 รองลงมา คือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 และไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือ คำแนะนำ มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 ตามลำดับ

3.การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มชลประทาน ได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นประจำ มีจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 และไม่ เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ตามลำดับ

4.การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ ได้รับข่าวสารเป็นบางครั้งมีจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นประจำ มีจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 51.9 และไม่ เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 ตามลำดับ

5.การจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม ได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้งมีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 และไม่เคยได้รับ ข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

6.การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม ไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 250 คน คิดเป็น ร้อยละ 80.1 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้งมีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 และได้รับ ข่าวสารเป็นประจำมีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 ตามลำดับ

7.การจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน ไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มี จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 79.5 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 53 คน คิดเป็น ร้อยละ 17.0 และได้รับข่าวสารเป็นบางประจำ มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

8.การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำ และบำรุงรักษา ได้รับข่าวสารเป็นประจำ มีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 40.7 และไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตาราง 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานโดยรวมทุกด้าน

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม	3.37	0.79	ปานกลาง
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม	3.89	0.89	มาก
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)	3.43	0.77	มาก
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กร ผู้ใช้น้ำชลประทาน	3.35	0.77	ปานกลาง
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการ ชลประทาน	3.81	1.01	มาก
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน	2.44	1.37	น้อย
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	2.43	0.81	น้อย
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและ บำรุงรักษา	3.79	0.79	มาก
รวม	3.31	0.65	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน), ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน, ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่ในระดับมาก ในส่วนด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานอยู่ในระดับปานกลาง และในส่วนด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับน้อย

ตาราง 7 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม เป็นรายข้อ

ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม	เกษตรกร (n = 312)		การแปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประกาศของหมู่บ้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด	3.14	1.09	ปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวหมู่บ้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด	2.99	1.05	ปานกลาง
3. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์โดยการแจกเอกสาร เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด	3.14	1.12	ปานกลาง
4. เจ้าหน้าที่ชลประทานมาพบปะกับท่าน เพื่ออธิบายถึงการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด	3.77	0.99	มาก
5. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม	3.82	1.10	มาก
รวม	3.37	0.79	ปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4 คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานมาพบปะกับท่าน เพื่ออธิบายถึงการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด และข้อ 5

คือ ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

เกษตรกรมีส่วนร่วมระดับปานกลาง จำนวน 3 ข้อได้แก่ ข้อที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประกาศของหมู่บ้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ข้อที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ โดยการแจกเอกสาร เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม และข้อสุดท้าย คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ โดยการแจกเอกสาร เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกร

ตาราง 8 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมเป็นรายข้อ

ด้านการจัดทำข้อตกลง	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
6. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำของท่าน	3.80	1.12	มาก
7. ท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ตามข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำของท่าน	4.00	0.99	มาก
8. ท่านได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการ ตามที่ได้ตกลงกับกลุ่มของท่าน	3.76	1.03	มาก
9. ท่านเห็นด้วยกับการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน	4.01	0.99	มาก
รวม	3.89	0.90	มาก

จากตาราง 8 พบว่าการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดทำข้อตกลงทั้งโดยรวมและเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก

ตาราง 9 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) โดยรวมและเป็นรายข้อ

ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
10. ท่านมีปัญหาความขัดแย้ง เรื่องการแบ่งปันน้ำ ก่อนที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ	2.44	1.29	น้อย
11. เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำ	3.19	1.49	ปานกลาง
12. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ของตนเอง	3.92	1.08	มาก
13. ท่านเห็นด้วย กับการที่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.15	0.97	มาก
รวม	3.43	0.77	มาก

จากตาราง 9 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 12 คือท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำของตนเอง และข้อที่ 13 คือท่านเห็นด้วย กับการที่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 11 คือ เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำ และในระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 10 คือท่านมีปัญหาความขัดแย้ง เรื่องการแบ่งปันน้ำ ก่อนที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตาราง 10 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวม และเป็นรายข้อ

ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำ ชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
14. ท่านได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ ชลประทานดำเนินการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน	3.80	1.00	มาก
15. ท่านได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ของท่าน	3.19	1.32	ปานกลาง
16. ท่านได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาดูงานกลุ่มผู้ใช้น้ำ ชลประทานอื่นๆ	1.94	1.19	น้อย
17. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ ชลประทานของท่าน	3.478	1.13	มาก
18. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ของท่าน	3.83	1.11	มาก
19. ท่านเห็นด้วยกับกิจกรรม ที่ทางเจ้าหน้าที่ สนับสนุนให้กับกลุ่มของท่าน	3.85	1.05	มาก
รวม	3.35	0.77	ปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 14 คือ ท่านได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน ข้อ 17 คือ ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน ข้อ 18 คือ ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน และข้อ 19 คือ ท่านเห็นด้วยกับกิจกรรม ที่ทางเจ้าหน้าที่สนับสนุนให้กับกลุ่มของท่าน

เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 15 คือ ท่านได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ของท่าน และ มีส่วนร่วมในระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 16 คือท่านได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาดูงานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานอื่นๆ

ตาราง 11 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานเป็นรายข้อ

ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
20. ท่านมีโอกาสได้เสนอชื่อผู้ที่จะมาเป็นคณะกรรมการกลุ่ม	3.60	1.24	มาก
21. ท่านได้ลงคะแนนเสียงเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม	3.74	1.20	มาก
22. ท่านเห็นด้วยกับการที่มีคณะกรรมการจัดการกลุ่ม	4.08	1.01	มาก
รวม	3.81	1.01	มาก

จากตาราง 11 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานโดยรวม และเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก

ตาราง 12 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานเป็นรายข้อ

ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
23. ท่านได้ร่วมจ่ายเงินกองทุนของกลุ่มเพื่อการเกษตรและกิจกรรมอื่นๆ	2.28	1.46	น้อย
24. ท่านเห็นด้วยกับการที่มี การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม	2.69	1.57	ปานกลาง
25. ท่านได้ร่วมดำเนินการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม	2.37	1.49	น้อย
รวม	2.44	1.37	น้อย

จากตาราง 12 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ท่านเห็นด้วยกับการที่มี การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม และเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย จำนวน 2 ข้อ คือ ท่านได้ร่วมจ่ายเงินกองทุนของกลุ่มเพื่อการเกษตรและกิจกรรมอื่นๆ และ ท่านได้ร่วมดำเนินการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม

ตาราง 13 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษา แก่องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวม และเป็นรายข้อ

ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อองค์กรผู้ใช้น้ำ ชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
26. เจ้าหน้าที่ชลประทาน ได้ส่งเสริมกิจกรรมให้ กลุ่มของท่านดำเนินการบำรุงรักษาอาคาร ชลประทาน	3.56	1.17	มาก
27. ท่านมีส่วนในการรับผิดชอบ งานจ้างเหมา บำรุงรักษาอาคารชลประทาน	1.63	1.04	น้อยที่สุด
28. ท่านเห็นด้วยกับการที่มีกิจกรรม การจ้างเหมา งานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน	2.09	1.36	น้อย
รวม	2.43	0.81	น้อย

จากตาราง 13 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ชลประทาน ได้ส่งเสริมกิจกรรมให้กลุ่มของท่านดำเนินการบำรุงรักษาอาคารชลประทาน เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ คือ ท่านเห็นด้วยกับการที่มีกิจกรรม การจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทานและเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ท่านมีส่วนในการรับผิดชอบ งานจ้างเหมาบำรุงรักษาอาคารชลประทาน

ตาราง 14 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดยรวม และเป็นรายชื่อ

ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
29. ท่านได้รับการแจ้งถึงกำหนดระยะเวลาในการส่งน้ำในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก	4.20	1.01	มาก
30. ท่านได้แจ้งความต้องการการปลูกพืชในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก	4.10	0.94	มาก
31. ท่านได้รับแจ้งถึงข้อตกลงในการส่งน้ำ ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก	4.14	0.97	มาก
32. ท่านได้รับการส่งน้ำ ตรงตามตารางเวลาที่กำหนด	4.22	0.92	มากที่สุด
33. ท่านได้รับแจ้ง เมื่อมีการปรับเปลี่ยนแผนการส่งน้ำ	3.94	1.09	มาก
34. สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันตรวจสอบอาคารชลประทานก่อนที่ทางเจ้าหน้าที่จะส่งน้ำ	3.22	1.31	ปานกลาง
35. ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาระบบท่อส่งน้ำ	3.50	1.12	มาก
36. ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาหัวจ่ายน้ำ	3.76	1.04	มาก
37. ท่านได้มีการร่วมมือกันเพื่อซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารชลประทาน	3.07	1.29	ปานกลาง
รวม	3.79	0.79	มาก

จากตาราง 14 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 32 คือ ท่านได้รับการส่งน้ำ ตรงตามตารางเวลาที่กำหนด

เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 29 คือ ท่านได้รับการแจ้งถึงกำหนดระยะเวลาในการส่งน้ำในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูกเจ้าหน้าที่ชลประทาน ข้อ 30 คือ ท่านได้แจ้งความต้องการการปลูกพืชในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก ข้อ 31 คือ ท่านได้รับแจ้งถึงข้อตกลงในการส่งน้ำ ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก ข้อ 33 คือ ท่านได้รับแจ้ง เมื่อมีการปรับเปลี่ยนแผนการส่งน้ำ ข้อ 35 คือ ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาระบบท่อส่งน้ำ และข้อ 36 คือ ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาหัวจ่ายน้ำ

เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 34 คือ สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันตรวจสอบอาคารชลประทาน และ ข้อ 37 คือ ท่านได้มีการร่วมมือกันเพื่อซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารชลประทาน

ตอนที่ 3 ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ชลประทานโดยเกษตรกร

สมมติฐานข้อที่ 1 เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการ
ชลประทานทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกรรมสิทธิ์ในที่ดินกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหาร
จัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม						
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม		3	.28	.09	.097	.96
ความแตกต่างภายในกลุ่ม		308	301.66	.98		
รวม		311	301.95			
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม						
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม		3	.69	.23	.204	.89
ความแตกต่างภายในกลุ่ม		308	351.58	1.14		
รวม		311	352.28			
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน						
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม		3	2.71	.90	.854	.47
ความแตกต่างภายในกลุ่ม		308	325.29	1.06		
รวม		311	327.99			
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน						
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม		3	2.51	.83	.923	.43
ความแตกต่างภายในกลุ่ม		308	278.61	.91		
รวม		311	281.12			

ตาราง 15 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	8.09	2.69	.684	.56
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	1214.87	3.94		
	รวม	311	1222.97			
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	7.09	2.37	1.08	.36
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	674.89	2.19		
	รวม	311	681.99			
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้ น้ำชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	2.71	.90	1.03	.38
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	271.59	.88		
	รวม	311	274.30			
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและ บำรุงรักษา						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	3.44	1.15	1.25	.29
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	282.51	.92		
	รวม	311	285.95			
การมีส่วนร่วมโดยรวม						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	2.46	.82	1.24	.30
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	204.15	.66		
	รวม	311	206.61			

จากตาราง 15 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ที่มี
กรรมสิทธิ์ในที่ดินแตกต่างกัน พบว่าเกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการ
บริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 2 เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	9.75	3.25	3.43	.01*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	292.19	.95		
รวม	311	301.95			
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	9.76	3.25	2.93	.03*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	342.52	1.11		
รวม	311	352.28			
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	6.07	2.02	1.94	.12
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	321.92	1.05		
รวม	311	327.99			
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	.67	.22	.24	.87
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	280.45	.91		
รวม	311	281.12			
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	2.63	.88	.22	.88
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	1220.35	3.96		
รวม	311	1222.97			

ตาราง 16 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	67.39	22.46	11.26	.00*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	614.59	1.99		
รวม	311	681.99			
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	20.19	6.73	8.16	.00*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	254.12	.83		
รวม	311	274.30			
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	4.20	1.40	1.53	.21
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	281.75	.92		
รวม	311	285.94			
การมีส่วนร่วมโดยรวม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	.67	.22	.33	.80
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	205.95	.67		
รวม	311	206.61			

จากตาราง 16 พบว่า เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน และด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา ไม่แตกต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 2

แต่เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe' พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 14 ดังนี้

ตารางที่ 17 ทดสอบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน จำแนกตามขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกโดยวิธีการของ Scheffe'

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก			
		น้อยกว่า 10 ไร่	10-20 ไร่	21-30 ไร่	มากกว่า 30 ไร่
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม					
น้อยกว่า 10 ไร่	3.14	-			
10-20 ไร่	3.34		-		
21-30 ไร่	3.40			-	
มากกว่า 30 ไร่	3.78	*			-
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก			
		น้อยกว่า 10 ไร่	10-20 ไร่	21-30 ไร่	มากกว่า 30 ไร่
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม					
น้อยกว่า 10 ไร่	3.83	-			
10-20 ไร่	4.08		-		
21-30 ไร่	4.23			-	
มากกว่า 30 ไร่	4.37				-

ตาราง 17 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก			
		น้อยกว่า 10 ไร่	10-20 ไร่	21-30 ไร่	มากกว่า 30 ไร่

3.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน					
น้อยกว่า 10 ไร่	2.76	-		*	*
10-20 ไร่	2.81		-	*	*
21-30 ไร่	1.84	*	*	-	
มากกว่า 30 ไร่	1.56	*	*		-

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก			
		น้อยกว่า 10 ไร่	10-20 ไร่	21-30 ไร่	มากกว่า 30 ไร่

4.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่งลุ่ม ผู้ใช้น้ำชลประทาน					
น้อยกว่า 10 ไร่	2.48	-		*	*
10-20 ไร่	2.48		-	*	*
21-30 ไร่	1.91	*	*	-	
มากกว่า 30 ไร่	1.89	*	*		-

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

1 หมายถึง น้อยกว่า 10 ไร่

2 หมายถึง 10-20 ไร่

3 หมายถึง 21-30 ไร่

4 หมายถึง มากกว่า 30 ไร่

จากตาราง 17 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม เป็นรายคู่ ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกแตกต่างกัน พบว่า คู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก มากกว่า 30 ไร่ (3.78) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก น้อยกว่า 10 ไร่ (3.14) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ในด้านการจัดทำข้อตกลง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรเป็นรายคู่ ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกแตกต่างกัน ไม่พบว่า เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจ

เนื่องมาจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มขนาดพื้นที่แต่ละกลุ่มนั้นไม่แตกต่างกันมากนัก จึงเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของการวิเคราะห์ผลด้วยวิธีของ Scheffe'

ในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน พบว่า คู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกน้อยกว่า 10 ไร่ (2.76) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 21-30 ไร่ (1.84) และมากกว่า 30 ไร่ (1.56) และคู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 10-20 ไร่ (2.81) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 21-30 ไร่ (1.84) และมากกว่า 30 ไร่ (1.56)

ในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่า คู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกน้อยกว่า 10 ไร่ (2.48) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 21-30 ไร่ (1.91) และมากกว่า 30 ไร่ (1.89) และคู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 10-20 ไร่ (2.48) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 21-30 ไร่ (1.91) และมากกว่า 30 ไร่ (1.89)

สมมติฐานข้อที่ 3 เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 18 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อยู่ในโครงการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	4.84	1.61	1.67	.17
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	297.11	.97		
รวม	311	301.95			
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	5.82	1.94	1.73	.16
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	346.46	1.13		
รวม	311	352.28			
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	12.93	4.31	4.21	.00*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	315.07	4.31		
รวม	311	327.99			
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	6.96	2.32	2.61	.05
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	274.15	.89		
รวม	311	281.12			
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	17.99	5.99	1.53	.20
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	1204.98	3.91		
รวม	311	1222.97			

ตารางที่ 18 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	89.47	29.82	15.50	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	592.51	29.82		
	รวม	311	592.51	1.92		
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	24.20	8.07	9.94	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	250.10	.81		
	รวม	311	274.30			
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	3.31	1.10	1.20	.31
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	282.64	.92		
	รวม	311	285.95			
การมีส่วนร่วมโดยรวม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	1.78	.59	.89	.45
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	204.83	.67		
	รวม	311	206.61			

จากตาราง 18 พบว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการสร้าง ความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม, ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน และด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาไม่แตกต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 3

แต่เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน โดย ในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe' พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 16 ดังนี้

ตารางที่ 19 การทดสอบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร

ในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นรายคู่ จำแนกตามระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ			
		น้อยกว่า 10 ปี	10-20 ปี	21-30 ปี	มากกว่า 30 ปี
1.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
ชลประทาน	3.57	-			
น้อยกว่า 10 ปี	3.5		-		*
10-20 ปี	3.67			-	*
21-30 ปี	3.02		*	*	-
มากกว่า 30 ปี					
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ			
		น้อยกว่า 10 ปี	10-20 ปี	21-30 ปี	มากกว่า 30 ปี
2.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน					
น้อยกว่า 10 ปี	2.07	-	*		*
10-20 ปี	2.74	*	-	*	
21-30 ปี	1.63		*	-	*
มากกว่า 30 ปี	3.26	*		*	-

ตารางที่ 19 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ			
		น้อยกว่า 10 ปี	10-20 ปี	21-30 ปี	มากกว่า 30 ปี

3.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่					
กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
น้อยกว่า 10 ปี	2.20	-			
10-20 ปี	2.56		-	*	
21-30 ปี	1.83		*	-	
มากกว่า 30 ปี	2.26				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

1 หมายถึง น้อยกว่า 10 ปี

2 หมายถึง 10-20 ปี

3 หมายถึง 21-30 ปี

4 หมายถึง มากกว่า 30 ปี

จากตารางที่ 19 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นรายคู่ ที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการแตกต่างกัน พบว่า คู่ของเกษตรกร ที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการมากกว่า 30 ปีมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานแตกต่างกับ เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ 10 – 20 ปี (3.5) และ 21-30 ปี (3.67) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน พบว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลาอยู่ในโครงการ น้อยกว่า 10 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานแตกต่างกับ เกษตรกรที่มีระยะเวลาอยู่ในโครงการ 10 – 20 ปี (2.07) , 21 – 30 ปี (1.63) และมากกว่า 30 ปี (3.26) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่าเกษตรกรที่มีระยะเวลาอยู่ในโครงการ 21 – 30 ปี (1.63) มีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานแตกต่างกับ เกษตรกรที่มีระยะเวลาอยู่ในโครงการ 10 – 20 ปี (2.07) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานข้อที่ 4 เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษากับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษา	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	t	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม					
ไม่เคย	65	3.03	1.13	-2.69	.21
เคย	247	3.40	.93		
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม					
ไม่เคย	65	3.63	1.34	-3.62	.06
เคย	247	4.16	.95		
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้นำชลประทาน					
ไม่เคย	65	3.28	1.11	-1.95	.33
เคย	247	3.56	.99		
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้นำชลประทาน					
ไม่เคย	65	3.10	.95	-2.86	.99
เคย	247	3.48	.94		
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน					
ไม่เคย	65	3.49	1.30	-2.38	.44
เคย	247	4.15	2.11		
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน					
ไม่เคย	65	2.12	1.31	-2.37	.14
เคย	247	2.61	1.51		

ตาราง 20 (ต่อ)

การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทักษะ ศึกษา	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	t	Prob.
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้ น้ำชลประทาน					
ไม่เคย	65	2.03	.79	-2.86	.56
เคย	247	2.40	.96		
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา					
ไม่เคย	65	3.80	1.09	-1.78	.24
เคย	247	4.04	.92		
การมีส่วนร่วมโดยรวม					
ไม่เคย	65	3.09	.843	-3.11	.94
เคย	247	3.44	.79		

จากตาราง 20 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทักษะศึกษา แตกต่างกัน พบว่าเกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทักษะศึกษา ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 4

สมมติฐานข้อที่ 5 เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	6.241	3.12	3.26	.04*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	295.71	.96		
	รวม	311	301.95			
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	25.92	12.96	12.27	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	326.36	1.06		
	รวม	311	352.28			
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	21.70	10.85	10.95	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	306.30	.99		
	รวม	311	327.99			
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.87	2.93	3.29	.03*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	275.25	.89		
	รวม	311	281.12			

ตาราง 21 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.21	2.60	.66	.02*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	1217.76	.94		
	รวม	311	1222.97			
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	31.43	15.72	7.47	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	650.56	2.11		
	รวม	311	681.99			
การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.76	2.88	3.32	.03*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	268.54	.87		
	รวม	309	274.30			
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	8.58	4.29	4.78	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	277.367	.90		
	รวม	311	285.95			
การมีส่วนร่วมโดยรวม						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.84	2.92	4.50	.01*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	200.77	.65		
	รวม	311	206.61			

จากตารางที่ 21 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่แตกต่างกัน พบว่าเกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 5

ตาราง 22 การทดสอบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ใน
ด้านรวม และเป็นรายด้าน จำแนกตามการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จาก
เจ้าหน้าที่

		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
1.ด้านการสร้างความเข้าใจในการมี ส่วนร่วม				
ประจำ	3.48			
บางครั้ง	3.26			
ไม่เคย	3.07	*		
		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่ม ผู้ใช้น้ำ				
ประจำ	4.39		*	
บางครั้ง	3.78	*		
ไม่เคย	3.98			
		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ				
ประจำ	3.80		*	*
บางครั้ง	3.35	*		
ไม่เคย	3.09	*		

ตาราง 22 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
			ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ					
ประจำ		3.52		*	
บางครั้ง		3.26			
ไม่เคย		3.57			
การมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
			ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม					
ประจำ		4.13			
บางครั้ง		3.98	*		
ไม่เคย		3.74			
การมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
			ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม					
ประจำ					
บางครั้ง		2.48			*
ไม่เคย		2.31			*
		3.29	*	*	

ตาราง 22 (ต่อ)

		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	จากเจ้าหน้าที่		
		ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษา				
อาคารชลประทาน				
ประจำ	2.29			
บางครั้ง	2.26			
ไม่เคย	2.6	*	*	
		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	จากเจ้าหน้าที่		
		ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและ				
บำรุงรักษา				
	4.18		*	
ประจำ	3.82	*		
บางครั้ง	3.95			
ไม่เคย				
		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	จากเจ้าหน้าที่		
		ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
การมีส่วนร่วมโดยรวม				
ประจำ	3.52		*	
บางครั้ง	3.23	*		
ไม่เคย	3.38			

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 22 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในภาพรวม พบว่า การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ(3.52) แตกต่างจากการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นบางครั้ง (3.23) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อทดสอบเป็นรายด้าน พบว่า

1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (3.48) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (3.07) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (4.39) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็นบางครั้ง (3.78) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (3.80) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็นบางครั้ง (3.07) นอกจากนี้การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (3.80) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (3.09) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ในการจัดการชลประทาน โดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (3.52) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็นบางครั้ง (3.26) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (4.13) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็นบางครั้ง (3.98) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (2.48) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (3.29) และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นบางครั้ง (2.31) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (3.29) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ในการจัดการชลประทาน โดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (2.29) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (2.67) และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นบางครั้ง (2.26) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (2.67) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับ ข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (4.18) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็น บางครั้ง (3.82) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานข้อที่ 6 ปัจจัยทางด้าน กรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก, ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ, การเข้าร่วมกิจกรรม อบรบ สัมมนา ทักษะ
ศึกษา และการ ได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน

ตาราง 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยบางประการ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการ
บริหารจัดการชลประทาน

ปัจจัยบางประการ	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	Y ₈	Y _{รวม}
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน (x ₁)	1.00	-.039	.051	.095	-.024	-.024	-.039	-.084	-.046	-.063	.000	-.046	-.090	.006
ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก (x ₂)		1.00	.198**	.054	.228**	.172**	.164**	.120*	.037	-.028	-.271**	-.232**	.072	.066
ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ (x ₃)			1.00	.183**	.108	.030	.087	-.125*	.062	.032	.091	-.110	-.006	-.074
การเข้าร่วมกิจกรรม อบรบ สัมมนาและทักษะศึกษา (x ₄)				1.00	.029	.151**	.201**	.110	.160**	.134*	.116	.162	-.100	.058
การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ (x ₅)					1.00	.144*	.203**	.253**	.035	.064	.133*	.196*	.128*	.132*
การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม (y ₁)						1.00	.638**	.519**	.599**	.267**	.036	.238**	.559**	.479**
การจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ (y ₂)							1.00	.655**	.632**	.381**	.180**	.274**	.694**	.524**
การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ (y ₃)								1.00	.568**	.294**	.077	.273**	.598**	.519**
การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ (y ₄)									1.00	.302**	.245**	.465**	.598**	.453**
การจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม (y ₅)										1.00	.138*	.219**	.325**	.324*
การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม (y ₆)											1.00	.524**	.254**	.212**
การจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน (y ₇)												1.00	.333**	.208**
การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา (y ₈)													1.00	.577**
การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยรวม (y _{รวม})														1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 23 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยรวม มีค่าตั้งแต่ -.074 ถึง .228

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ พบว่า คู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางบวกสูงสุด คือ ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก (X_2) กับการได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ (X_5) มีค่าเท่ากับ .228 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และรองลงมาคือ ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก (X_2) กับระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ (X_3) และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ (X_3) กับการเข้าร่วมกิจกรรมอบรม สัมมนาและทัศนศึกษา (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .198 และ .183 ตามลำดับ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ (X_5) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยรวม ($y_{รวม}$) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .132

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเท่ากับ .132 ส่วนปัจจัยทางด้านกรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก, ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ และการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนาและทัศนศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยรวมแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานเป็นรายด้าน พบว่า ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในด้านการสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ และด้านการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ แล้วมีความสัมพันธ์ทางลบในด้านการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน ปัจจัยในด้านระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนาและทัศนศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในด้านการสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม, การจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ, การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ และการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม ปัจจัยในการได้รับ

ข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในด้านการสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ , ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ , ด้านการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม , ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน และด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา ส่วนปัจจัยทางด้านกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในรายด้านแต่อย่างใด

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถาม

จากข้อคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ในแต่ละด้านสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 256 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 153 คน เห็นว่า อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาอธิบายเรื่องการจัดการชลประทานให้มากขึ้น เกษตรกรจำนวน 79 คน เห็นว่า ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำไว้อธิบายเรื่องที่เกษตรกรไม่เข้าใจ และเกษตรกรจำนวน 24 คน เห็นว่า อยากให้มีการดูแล เกษตรกรมากขึ้นกว่าเดิม ดังแสดงในตารางที่ 24

ตาราง 24 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาอธิบายเรื่องการจัดการชลประทานให้มากขึ้น	153
2. ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำไว้อธิบายเรื่องที่เกษตรกรไม่เข้าใจ	79
3. อยากให้มีการดูแล เกษตรกรมากขึ้นกว่าเดิม	24

2. ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 187 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 75 คน เห็นว่าการทำข้อตกลง เกิดผลดีเพราะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งของเกษตรกร เกษตรกรจำนวน 53 คน เห็นว่าทำให้เกิดความเสมอภาคกันภายในกลุ่ม เกษตรกรจำนวน 35 คน เห็นว่าอยากให้มีการประชุมบ่อยๆ เพื่อทำข้อตกลง และเกษตรกรจำนวน 24 คน เห็นว่า อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลในการทำข้อตกลงให้มากขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 25

ตาราง 25 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. การทำข้อตกลง เกิดผลดีเพราะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งของเกษตรกร	75
2. ทำให้เกิดความเสมอภาคกันภายในกลุ่ม	53
3. อยากให้มีการประชุมบ่อยๆ เพื่อทำข้อตกลง	35
4. อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลในการทำข้อตกลงให้มากขึ้น	24

3. ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 153 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 65 คน เห็นว่าการจัดตั้งกลุ่มฯ ทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น เกษตรกรจำนวน 49 คน เห็นว่าอยากให้มีเจ้าหน้าที่ที่เข้าใจกลุ่มผู้ใช้น้ำมากขึ้นกว่านี้ และเกษตรกรจำนวน 39 คน เห็นว่าควรมีการให้ข้อมูล และแนะนำเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มแก่เกษตรกร ดังแสดงในตารางที่ 26

ตาราง 26 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. การจัดตั้งกลุ่มฯ ทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น	65
2. ยากให้มีเจ้าหน้าที่ ที่เข้าใจกลุ่มผู้ใช้น้ำมากขึ้นกว่านี้	49
3. ควรมีการให้ข้อมูล และแนะนำเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มแก่เกษตรกร	39

4. ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 232 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 89 คน เห็นว่าอยากให้มีการส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มากกว่านี้ เกษตรกรจำนวน 76 คน เห็นว่าเจ้าหน้าที่ควรเอาใจใส่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้มากกว่าเดิม เกษตรกรจำนวน 52 คน เห็นว่าควรจะมีการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ กับ เจ้าหน้าที่ชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 15 คน เห็นว่าการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 27

ตาราง 27 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. อยากให้มีการส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มากกว่านี้	89
2. เจ้าหน้าที่ควรเอาใจใส่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้มากกว่าเดิม	76
3. ควรจะมีการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ กับ เจ้าหน้าที่ชลประทาน	52
4. การมีกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น	15

5. ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 196 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 85 คน เห็นว่าคณะกรรมการฯ ควรจะมีความรู้ในการจัดการชลประทาน เกษตรกรจำนวน 67 คน เห็นว่าอยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้แก่คณะกรรมการฯ อย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรจำนวน 44 คน เห็นว่าควรมีการอบรมคณะกรรมการฯ เพื่อให้สามารถดูแลกลุ่มผู้ใช้น้ำได้อย่างเหมาะสม ดังแสดงในตารางที่ 28

ตาราง 28 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. คณะกรรมการฯ ควรจะมีความรู้ในการจัดการชลประทาน	85
2. อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้แก่คณะกรรมการฯ อย่างสม่ำเสมอ	67
3. ควรมีการอบรมคณะกรรมการฯ เพื่อให้สามารถดูแลกลุ่มผู้ใช้น้ำได้อย่างเหมาะสม	44

6. ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 125 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 85 คน เห็นว่าอยากให้มีการจัดตั้งกองทุนฯ ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 29 คน เห็นว่าอยากให้มีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ เรื่องการจัดตั้งกองทุนฯ เกษตรกรจำนวน 11 คน เห็นว่าควรจะมีการจัดเก็บกองทุนฯ อย่างเป็นธรรม ดังแสดงในตารางที่ 29

ตาราง 29 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. อยากให้มีการจัดตั้งกองทุนฯ ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ	85
2. อยากให้มีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ เรื่องการจัดตั้งกองทุนฯ	29
3. ควรจะมีการจัดเก็บกองทุนฯ อย่างเป็นธรรม	11

7. ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 129 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 75 คน เห็นว่าอยากให้มีการจ้างเหมางาน ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 22 คน เห็นว่าควรมีการจ้างเหมางาน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 17 คน เห็นว่าเจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้มีการจ้างเหมางาน แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเกษตรกรจำนวน 15 คน เห็นว่าควรมีการกระจายงานจ้างเหมา ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง ดังแสดงในตารางที่ 30

ตาราง 30 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. อยากให้มีการจ้างเหมางาน ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ	75
2. ควรมีการจ้างเหมางาน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ	22
3. เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้มีการจ้างเหมางาน แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ	17
4. ควรมีการกระจายงานจ้างเหมา ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง	15

8. ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 196 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 64 คน เห็นว่า ได้มีการช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมหัวจ่ายน้ำ และทำความสะอาดบริเวณคูส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 50 คน เห็นว่า ได้ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมอาคารชลประทาน และท่อน้ำ เกษตรกรจำนวน 47 คน เห็นว่า ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานสำรวจอาคารชลประทานมาให้เกิดความเสียหาย เกษตรกรจำนวน 35 คน เห็นว่า ได้ช่วยกันรักษาความปลอดภัยภายในอาคารชลประทาน ดังแสดงในตารางที่ 31

ตาราง 31 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมหัวจ่ายน้ำ และทำความสะอาดบริเวณคูส่งน้ำ	64
2. ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมอาคารชลประทาน และท่อน้ำ	50
3. ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานสำรวจอาคารชลประทานมาให้เกิดความเสียหาย	47
4. ช่วยกันรักษาความปลอดภัย ภายในอาคารชลประทาน	35

9. ด้านอื่นๆ

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านอื่นๆ พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 191 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 51 คน เห็นว่าต้องการให้เจ้าหน้าที่ หน่วยงานให้สมาชิกภายในกลุ่มทำเพื่อเพิ่มรายได้ เกษตรกรจำนวน 43 คน เห็นว่าอยากให้มีการดำเนินการซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ชำรุดโดยเร็ว เกษตรกรจำนวน 35 คน เห็นว่าอยากให้เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางออกมาพบปะเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรจำนวน 32 คน เห็นว่าการจัดตั้งกลุ่มฯ เกิดผลดีต่อตัวเกษตรกร เพราะได้มีการพูดคุยกันเมื่อเกิดปัญหาภายในกลุ่มสมาชิก เกษตรกรจำนวน 30 คน เห็นว่าอยากให้เพิ่มเวลาการส่งน้ำให้มากขึ้น เพราะบางครั้งน้ำไม่เพียงพอ ดังแสดงในตารางที่ 32

ตาราง 32 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. ต้องการให้เจ้าหน้าที่ หน่วยงานให้สมาชิกภายในกลุ่มทำเพื่อเพิ่มรายได้	51
2. อยากให้มีการดำเนินการซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ชำรุดโดยเร็ว	43
3. อยากให้เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางออกมาพบปะเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ	35
4. การจัดตั้งกลุ่มฯ เกิดผลดีต่อตัวเกษตรกรเพราะได้มีการพูดคุยกันเมื่อเกิดปัญหาภายในกลุ่มสมาชิก	32
5. อยากให้เพิ่มเวลาการส่งน้ำให้มากขึ้น เพราะบางครั้งน้ำไม่เพียงพอ	30

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1.กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย จำนวน 312 คน

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการใช้แบบสอบถามลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close Ended question) และคำถามแบบปลายเปิด(Open Ended question) โดยพิจารณาจากตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อคำถามด้านบุคคล ซึ่งได้แก่ ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก , กรรมสิทธิ์ในที่ดิน , ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ , การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทักษะศึกษา โดยจะเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด และคำถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 1. ด้านการสร้างความรู้เข้าใจการมีส่วนร่วม 2. ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม 3. ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน(กลุ่มพื้นฐาน) 4. ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน 5. ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน 6. ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน 7. ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน 8. ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้เก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย จำนวน 312 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล 7 คน ซึ่งได้มีการทำความเข้าใจในตัวแบบสอบถามแล้ว ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม – 3 สิงหาคม 2549 ซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมทั้งสิ้น 400 ฉบับ และได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ 312 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) บรรยายลักษณะข้อมูลต่างๆ ด้วย จำนวน (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์

2.1 วิเคราะห์โดยใช้ t – test และ F – test (One Way ANOVA)

2.2 วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients)

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ลักษณะพื้นฐานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน

เกษตรกรส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง มีพื้นที่ในการทำเกษตรประมาณ 10 – 20 ไร่ โดยรวมมีระยะเวลาในการทำเกษตรอยู่ที่ 10 – 20 ปี แล้วส่วนมากก็เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตรและได้รับข้อมูลข่าวสารคำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นบางครั้ง

5.1.2 การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารคำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ เป็นประจำ ในด้านการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ และด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา ส่วนในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน ได้รับข้อมูลข่าวสารคำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ เป็นบางครั้ง และในด้านการจัดตั้งกองทุน

ชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน นั้นไม่เคยได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ชลประทานเลย

5.1.3 การมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการชลประทานของเกษตรกร มี 8 ด้าน ดังนี้

5.1.3.1 ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วม กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

5.1.3.2 ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก

5.1.3.3 ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก

5.1.3.4 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

5.1.3.5 ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก

5.1.3.6 ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย

5.1.3.7 ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย

5.1.3.8 ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก

5.1.4 การทดสอบสมมติฐาน

5.1.4.1 เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.2 ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.3 ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.4 การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษา ต่างกันมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.5 การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ ต่างกันมีส่วนร่วม ในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.6 ปัจจัยทางด้าน กรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก, ระยะเวลาที่ อยู่ในโครงการ, การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา ทักษะศึกษา และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการ ชลประทาน

5.1.5 ข้อเสนอแนะ

5.1.5.1 ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม โดยเกษตรกรอยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามา อธิบายเรื่องการบริหารจัดการชลประทานให้มากขึ้น, อยากให้มีการดูแลเกษตรกรมากขึ้นกว่าเดิม และควรมี เจ้าหน้าที่ประจำไว้อธิบายเรื่องที่เกษตรกรไม่เข้าใจ

5.1.5.2 ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม โดยเกษตรกรอยากให้มีการทำข้อตกลง เพราะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งของเกษตรกร, ทำให้เกิดความเสมอภาคกันภายในกลุ่ม แล้วอยากให้ มีการประชุมบ่อยๆ เพื่อทำข้อตกลง และอยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลในการทำข้อตกลงให้มากขึ้น

5.1.5.3 ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยเกษตรกรอยากให้มีการจัดตั้งกลุ่มฯ เพราะทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น, อยากให้มีเจ้าหน้าที่ ที่เข้าใจกลุ่มผู้ใช้น้ำมากขึ้นกว่านี้ และ ควรมีการให้ข้อมูล และแนะนำเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มแก่เกษตรกร

5.1.5.4 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยเกษตรกรอยากให้ มีการส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มากกว่านี้, เจ้าหน้าที่ควรเอาใจใส่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้มากกว่าเดิม, ควรจะมีการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ กับเจ้าหน้าที่ชลประทาน และการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทำให้เกิด ความสามัคคีกันมากขึ้น

5.1.5.5 ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรอยากให้ คณะกรรมการฯควรมีความรู้ในการจัดการชลประทาน, อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้แก่ คณะกรรมการฯอย่างสม่ำเสมอและควรมีการอบรมคณะกรรมการฯ เพื่อให้สามารถดูแลกลุ่มผู้ใช้น้ำได้ อย่างเหมาะสม

5.1.5.6 ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน โดยเกษตรกรอยากให้มีการจัดตั้งกองทุนฯ ให้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำ, อยากให้เจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ เรื่องการจัดตั้งกองทุน และควรมีการจัดเก็บ กองทุนฯ อย่างเป็นธรรม

5.1.5.7 ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานโดยเกษตรกรอยากให้ มีการจ้างเหมางาน ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ, ควรมีการจ้างเหมางาน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ,

เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้มีการจ้างเหมางาน แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ และควรมีการกระจายงานจ้างเหมา ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง

5.1.5.8 ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยเกษตรกรอยากให้ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมหัวจ่ายน้ำ และทำความสะอาดบริเวณคูส่งน้ำ, ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมอาคารชลประทาน และท่อน้ำ, ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานสำรวจอาคารชลประทาน มาให้เกิดความเสียหาย และช่วยกันรักษาความปลอดภัย ภายในอาคารชลประทาน

5.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1.จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัยมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ยังไม่ค่อยเข้าใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน โดยส่วนใหญ่จะต้องให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้คำแนะนำในการเข้ามามีส่วนร่วม เพราะเกษตรกรยังไม่ค่อยมีความเข้าใจมากเท่าที่ควร ดังแนวคิดของไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 16) ที่ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่ ขึ้นกับระบบราชการ ซึ่งจะเป็นฝ่ายส่งเสริมสนับสนุนและจัดให้มีขึ้น ประชาชนจะรู้สึกคุ้นเคยกับการรับคำสั่งมากกว่าที่จะคิดทำเอง และตามดังแนวคิดของกรมชลประทาน (2539 อ้างใน ประทีป เรืองมาลัย, 2541, หน้า 16) ที่ว่าเกษตรกรเจ้าของที่ดิน/ผู้ใช้น้ำฯ ยังไม่ทราบถึงสิทธิของตนเองว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับทางภาครัฐได้อย่างไรบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะรับทราบเมื่อทางราชการต้องการที่จะให้ทำอะไร รวมทั้งจากผลการวิจัยของ นัชชัย ทนุผล และสุนิสา ทนุผล (2532 : 57) ได้สรุปไว้ว่า เกษตรกรผู้ใช้น้ำที่เข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่เป็นความสมัครใจ ของตนเองในระดับที่ไม่สูงนัก อาจเป็นเพราะแผน และวิธีการทำงานได้ถูกกำหนดขึ้นมาจากนักวางแผน หรือหน่วยงานของราชการ ซึ่งเป็นการวางแผนจากบนสู่ล่าง (Top down planning) และขาดความรู้ความเข้าใจ ในแนวความคิดรวบยอดของการทำงานส่งเสริมการเกษตร แล้วถ้าดูเป็นรายด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ อยู่ในระดับดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก เกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน ยังไม่ค่อยเข้าใจถึงบทบาทของตนเองที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยในการสร้างความรู้ความเข้าใจนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ชลประทานมาประชาสัมพันธ์ให้กับเกษตรกร โดยผ่านทางป้ายประกาศ หอกระจายข่าว แผ่นพับ โปสเตอร์ และการพบปะพูดคุยกัน

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ในกลุ่มผู้ใช้น้ำ นั้นจะมีการเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เข้าใจถึงข้อตกลงต่างๆ ภายในกลุ่ม และได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทาน ดำเนินการตามที่ได้ตกลงกับกลุ่มของตนเองไว้

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ในโครงการฯ จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ขึ้นเพื่อให้เกษตรกรสามารถดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่มได้ ทำให้สามารถลดปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำลงได้ และเกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ในการมีกลุ่ม และยังได้มีการเข้าร่วมในการประชุมเพื่อคัดเลือกผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ของตนเอง

4. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ทางกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการ แต่ยังคงขาดการไปทัศนศึกษาดูงาน กลุ่มผู้ใช้น้ำ อื่นๆ ทำให้ขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้การสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อื่นๆ

5. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก เกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำ ได้เข้ามามีบทบาทในการเสนอข้อ และได้ลงคะแนนเสียง เพื่อคัดเลือกบุคคลที่ตนเองไว้วางใจ ทำให้กลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งจะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางคณะกรรมการฯ เห็นชอบด้วยความสมัครใจ

6. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับน้อย เนื่องจาก ทางเจ้าหน้าที่โครงการฯ ยังไม่มีความพร้อมในการจัดการ และดำเนินการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

7. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ในการส่งน้ำแต่ละฤดูจะมีการแจ้งถึงระยะเวลาในการส่งน้ำ โดยเกษตรกรจะต้องแจ้งความต้องการในการปลูกพืชแก่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานที่ก่อน แล้วทางเจ้าหน้าที่ฯ จะดำเนินการส่งน้ำมาให้แก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำ และทางกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะช่วยกันตรวจสอบอาคารชลประทาน ท่อส่งน้ำ และหัวจ่ายน้ำ ก่อนที่จะเริ่มฤดูการส่งน้ำ

5.2.2. จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

สมมติฐานที่ 1 เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตาม

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ในการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งที่เป็นของตนเอง และไม่เป็นของตนเอง ต่างก็ต้องการที่จะใช้น้ำชลประทานเพื่อการเกษตรกรรมเช่นเดียวกัน จึงมีผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศักดิ์ สัจจะเวทะ (2545:94) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทานไม่ขึ้นกับลักษณะการถือครองที่ดิน แม้ว่าลักษณะการถือครองที่ดินทั้งการเป็นเจ้าของหรือไม่ได้เป็นเจ้าของ จะมีผลในแง่ของความรู้สึกผูกพัน ห่วงเหินในที่ดินแตกต่างกัน แต่ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำจากโครงการชลประทานในแต่ละกิจกรรม เกษตรกรที่มีลักษณะการถือครองที่ดินที่แตกต่างกันก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานได้เช่นเดียวกัน และผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับ นิจพร มาจันทร์ (2546 : 97) ที่ศึกษาเรื่อง มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาใน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนา ที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 1. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ต่างก็เห็นถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน แม้ว่าที่ดินที่ทำการเกษตร จะเป็นของตนเองหรือไม่ก็ตามเพราะต้องการให้ผลผลิตที่ทำการเพาะปลูกออกผลตามที่ต้องการ 2. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ต่างก็เห็นถึงประโยชน์ของการทำข้อตกลงภายในกลุ่ม 3. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่าง อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ต่างก็เห็นถึงประโยชน์ และความจำเป็นของการตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพราะสามารถที่จะร่วมกันดูแล รักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้ 4. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ สามารถที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ ของตนเองได้เหมือนกัน 5. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ส่วนใหญ่คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจะเป็นคนที่รู้จัก ทำให้เกษตรกรรู้สึกเป็นกันเอง อยากที่จะมาเลือกคนที่ตัวเองไว้วางใจเป็นคณะกรรมการเพื่อที่จะมาดูแล กลุ่มของตน

6. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ยังไม่ค่อยได้รับความรู้ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพราะทางโครงการฯ ยังไม่มีความพร้อมในการดูแลจัดตั้งกองทุนชลประทาน และการจ้างเหมางานบำรุงรักษาให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ 7. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ต่างมีความเข้าใจ และมีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกันทุกคน เพราะกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความต้องการน้ำกันอย่างต่อเนื่อง

สมมติฐานที่ 2 เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก ในการที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกนั้น ไม่ว่าจะเกษตรกรนั้นจะมีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกขนาดใด ต่างก็ต้องการความสม่ำเสมอ และความต่อเนื่องในการได้รับน้ำชลประทานเช่นเดียวกัน จึงมีผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ไม่ได้ขึ้นกับขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่มี ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกมาก ยังต้องการที่จะเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมมากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย เพื่อให้ได้รับน้ำอย่างต่อเนื่อง และเพียงพอต่อความต้องการของตน 2. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากต้องการที่จะเข้ามาทำข้อตกลงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ในการได้รับน้ำชลประทาน 3. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่าง อาจเนื่องจากเกษตรกรต่างก็เห็นถึงความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มฯ เพื่อให้ได้รับน้ำจากชลประทาน 4. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ เกษตรกรเห็นถึงความจำเป็นโดยไม่คำนึงถึงขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 5. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากแม้ว่าเกษตรกรจะมีพื้นที่ขนาดใดก็ตาม ต่างก็ต้องการเลือกคณะกรรมการฯ ที่ตนไว้วางใจ 6. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก

ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้เข้าใจ และได้รับคำอธิบายถึงการจัดตั้งกองทุนจากเจ้าหน้าที่ชลประทานแล้ว เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเพาะปลูกมากก็ต้องการที่จะได้รับผลประโยชน์จากการจัดตั้งกองทุนฯ มากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย 7. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเพาะปลูกมาก ก็จะเห็นถึงความสำคัญของการจ้างเหมางานบำรุงรักษา 8. . เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก ในการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ในด้านการส่งน้ำ

สมมติฐานที่ 3 เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากไม่ว่าเกษตรกรจะอาศัยอยู่ในโครงการเป็นระยะเวลาเท่าใด ต่างก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมพร้อมๆ กัน จึงมีผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ไม่ได้ขึ้นกับระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ มนชันก ศรียิสาน (2547 : 79) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทตามนโยบายของรัฐบาลโดยศึกษาเฉพาะกรณีเมืองชลุง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งพบว่า ไม่ว่าประชาชนจะมีระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนมากหรือน้อยต่างก็ได้รับข้อมูลข่าวสารพร้อมๆ กัน จึงไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร (2541 : 70) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวสมุทรสงคราม ในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ที่พบว่า ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจิตสำนึก การเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม และการประชาสัมพันธ์ของทางราชการ จากงานวิจัยของ เพิ่มศักดิ์ สัจจะเวท (2545 : 95) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อาศัยทำกินแตกต่างกันก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานได้เช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากไม่ว่าเกษตรกรจะมีระยะเวลาอยู่ในโครงการมากน้อยเพียงใด ก็จะได้รับคำแนะนำในการสร้างความเข้าใจ ทำให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมโดยไม่ขึ้นกับระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ 2. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ

ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรเข้ามาเป็นสมาชิกโครงการ ก็ต้องเข้ามาทำการตกลงกันภายในกลุ่มๆ ของตนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน 3. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรอยู่ในโครงการ เป็นเวลานานจะเห็นถึงความจำเป็นในการจัดตั้งกลุ่มๆ มากกว่าเกษตรกรที่อาศัยอยู่ไม่นาน 4. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเกษตรกรไม่ว่าจะอาศัยอยู่นานแค่ไหน ก็ต้องการที่จะให้กลุ่มของตนมีความเข้มแข็งมากขึ้น 5. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากไม่ว่าเกษตรกรจะอาศัยน้ำจากโครงการมาเป็นระยะเวลานานเท่าใด ก็สามารถเข้ามามีส่วนในการคัดเลือกคณะกรรมการฯ ได้ เพราะเกษตรกรต่างก็ต้องการที่จะให้คนที่ตนได้เลือกเข้ามาดูแลผลประโยชน์ของตน 6. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรอาศัยน้ำจากโครงการฯ เป็นระยะเวลานานต่างก็ต้องการที่จะให้มีการจัดตั้งกองทุนชลประทานขึ้นมา เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายภายในกลุ่ม 7. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่อาศัยน้ำจากโครงการฯ เป็นระยะเวลานาน ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการจ้างเหมางาน เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายภายในกลุ่มของตน 8. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากในการส่งน้ำ และบำรุงรักษาเป็นหน้าที่ของเกษตรกรที่จะต้องเข้ามาร่วม เพื่อให้ที่ดินที่ทำการเพาะปลูกของตนได้รับน้ำตามที่ต้องการ

สมมติฐานที่ 4 เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก การที่เกษตรกรได้หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน เพราะเมื่อเกษตรกรได้เข้าร่วมกิจกรรม แล้วก็นำความรู้ที่ได้ไปบอกต่อๆ กัน และเกษตรกรในโครงการส่งน้ำส่วนใหญ่จะเคยเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชลประทาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็ได้รับทราบถึงการเข้ามามีส่วนร่วม 2. เกษตรกรที่

มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากไม่ว่าเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็มีความพร้อมในการจัดทำข้อตกลง โดยไม่ได้ขึ้นกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ 3. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม มีความเข้าใจถึงประโยชน์ของการจัดตั้งกลุ่มฯ ที่ไม่ต่างกัน 4. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็มีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ ของตนโดยไม่ขึ้นกับการเข้าร่วมกิจกรรม 5. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็เข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อเลือกคนที่ตนไว้วางใจ 6. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เมื่อได้รับคำอธิบายในเรื่องการจัดตั้งกองทุน ต่างก็มีความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตั้งกองทุน 7. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เมื่อได้รับคำอธิบายเรื่องการจัดจ้างเหมางานต่างก็ต้องการที่จะให้มีการจ้างเหมางาน กับกลุ่มของตน 8. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมเพราะในการส่งน้ำ และบำรุงรักษาเป็นสิ่งที่ต้องกระทำในทุกฤดูของการเพาะปลูก

สมมติฐานที่ 5 เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก การที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ ทำให้เกษตรกรรู้ถึงข้อมูล ความเคลื่อนไหว และหน้าที่ของตนเองที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ เกี่ยวกับการจัดการชลประทานมากกว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศักดิ์ สัจจะเวทะ

(2545 : 96) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า จากการที่เกษตรกรได้เคยเข้าร่วม การประชุม อบรม สัมมนา ดูงาน จะมีความรู้ในด้านการเกษตรกร รู้วิธีการทำการเกษตรที่ถูกต้อง ทราบ ถึงคุณค่าของน้ำ และการใช้น้ำอย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงทำให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมใน การใช้น้ำจากโครงการชลประทาน จากงานวิจัยของ สมหมาย กิตยากุล (2542 : 105) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ที่พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำต่างกัน มีส่วนร่วมในการการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำ แม่สรวยต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อาจ เนื่องจาก การที่เกษตรกรได้รับข้อมูล ข่าวสารฯ ในเรื่องต่างๆ ทำให้เข้าใจถึงการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น 2. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการ จัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูล ข่าวสารฯ อย่าง เป็นประจำ ทำให้เห็นถึงความจำเป็นของการจัดทำข้อตกลง มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อยได้รับข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่ 3. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วน ร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่อย่างเป็นทางการ ก็จะทำให้เห็นถึงประโยชน์ในการจัดตั้งกลุ่มฯ มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อย ได้รับข้อมูล 4. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มี ส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เมื่อ เกษตรกรได้รับข้อมูล อย่างเป็นทางการทำให้เข้าใจถึงหลัก และประโยชน์ของการเสริมสร้างความ เข้มแข็งมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับข้อมูล 5. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูลฯ อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ทำให้เห็นถึงประโยชน์ของการจัดตั้ง คณะกรรมการฯ มากขึ้น 6. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เมื่อเกษตรกรได้รับ คำอธิบายในเรื่องการจัดตั้งกองทุนฯ แล้วทำให้เห็นถึงประโยชน์ในการมีกองทุนฯ มากกว่าเกษตรกรที่ ไม่ได้รับคำอธิบายจากเจ้าหน้าที่ 7. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จาก เจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้รับคำอธิบายในเรื่องการจ้างเหมางานฯ แล้วก็จะเห็นถึงประโยชน์ของการ จ้างเหมางาน มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ 8. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล

ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูลฯ อย่างเป็นประจำก็จะเข้าใจถึงหลักในการส่งน้ำ และมีความพร้อมในการส่งน้ำมากกว่าเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลเป็นบางครั้ง หรือไม่เคย

สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยทางด้าน กรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก, ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ, การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา ทัศนศึกษา และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จาก เจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม เพราะเมื่อเกษตรกรได้รับ ข้อมูล ข่าวสารฯ อย่างเป็นประจำก็ย่อมจะมีความเข้าใจถึงการจัดการชลประทานมากขึ้นกว่าเกษตรกร ที่ได้รับ ข้อมูล ข่าวสารฯ เป็นบางครั้ง หรือไม่เคยเลย การที่เกษตรกรได้รับข้อมูล อย่างเป็นประจำ หรือสม่ำเสมออย่างต่อเนื่องทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการ ให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร (2541 : 70) ที่ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวสมุทรสงคราม ในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ที่พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสาร มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจาก การได้รับข่าวสารจำทำให้ประชาชนเข้าใจ เห็น ความสำคัญ และประโยชน์ในการมีส่วนร่วมมากขึ้น

5.3. ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.3.1.1 จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรผู้ใช้น้ำฯ มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการ ชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นทางภาครัฐควรจะให้ความสนใจ ในการเข้ามามีส่วนร่วมของ เกษตรกรให้มากขึ้นกว่าเดิม ควรที่จะมีการสร้างจิตสำนึก ให้เห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้เกษตรกรคิดว่าการเข้ามามีส่วนร่วมกับทางราชการนั้นไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก ไม่ใช่เป็นหน้าที่แต่เฉพาะ ของทางราชการเท่านั้น และควรที่จะกระตุ้นให้เกษตรกรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่สามารถเข้ามา มีส่วนร่วมได้ โดยควรมีการจัดเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ ความเข้าใจกับเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ และมีการพบปะ กันระหว่างเจ้าหน้าที่ กับเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯให้มากขึ้น

5.3.1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จาก เจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรในนโยบายการบริหารจัดการ

ชลประทาน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับเกษตรกร โดยจะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ และทำให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโครงการชลประทาน เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยทางภาครัฐควรจะต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรม และข้อมูลต่างๆ ที่จะดำเนินการเผยแพร่ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง และต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ควรที่จะมีการอบรมเจ้าหน้าที่ชลประทานก่อนที่จะไปให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และถูกต้อง

5.3.1.4 จากผลการสอบถามข้อเสนอแนะ จากเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เกี่ยวกับนโยบายการบริหารจัดการชลประทานนั้น ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องของบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น ควรที่จะมีการจัดอบรม ประชุม เพื่อสร้างความเข้าใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกร

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรที่จะมีการศึกษาขยายขอบเขตไปในพื้นที่โครงการชลประทานอื่นๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

5.3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่น่าจะส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เพื่อให้ครอบคลุมมากขึ้น เช่น การดำรงตำแหน่งทางสังคม, รายได้ และการศึกษา เป็นต้น

5.3.2.3 ควรที่จะศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ชลประทานเกี่ยวกับนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เพื่อให้ทราบถึงความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการที่จะไปดำเนินการตามนโยบาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลผล และความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรงกัน จึงได้กำหนดสัญลักษณ์ และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t – Distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F – Distribution
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน
df	แทน	ระดับชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
Prob.	แทน	ความน่าจะเป็นสำหรับบอกนัยสำคัญทางสถิติ
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกระทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานที่แสดงลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกร วิเคราะห์โดยใช้ t – test และ F – test (One Way ANOVA) และใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ในแต่ละด้าน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานที่แสดง ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละ ตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1. กรรมสิทธิ์ในที่ดิน		
มีกรรมสิทธิ์แบบเป็นของตนเอง	164	52.6
ไม่มีกรรมสิทธิ์แบบเช่าที่ดิน	35	11.2
มีกรรมสิทธิ์แบบให้คนอื่นเช่า	74	23.7
ไม่มีกรรมสิทธิ์แบบรับจ้างทำ	39	12.5
รวม	312	100.0
2. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร		
น้อยกว่า 10 ไร่	109	34.9
ระหว่าง 10-20 ไร่	119	38.1
ระหว่าง 20-30 ไร่	57	18.3
มากกว่า 30 ไร่	27	8.7
รวม	312	100.0
3. ระยะเวลาในการทำเกษตรกรรม		
น้อยกว่า 10 ปี	49	14.7
ระหว่าง 10-20 ปี	161	51.6
ระหว่าง 20-30 ปี	59	18.9
มากกว่า 30 ปี	46	14.8
รวม	312	100.0
4. การเข้าร่วมกิจกรรม อบรรม สัมมนาเกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อ การเกษตร		
เคย	247	79.2
ไม่เคย	65	20.8

ตาราง 4 (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
รวม	312	100.0
5. การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน		
ได้รับข่าวสารหรือคำแนะนำเป็นประจำ	126	40.4
ได้รับข่าวสารหรือคำแนะนำบางครั้ง	144	46.2
ไม่เคยได้รับข่าวสารหรือคำแนะนำ	42	13.5
รวม	312	100.0

จากตาราง 4 พบว่า

1.กรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นที่ดินของตนเอง จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 เข้าที่ดินในการทำเกษตร จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 คน มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยให้คนอื่นเช่า จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และรับจ้างทำการเกษตร จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

2.พื้นที่ในการทำเกษตรกรรม พบว่า พื้นที่น้อยกว่า 10 ไร่ จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 เป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมระหว่าง 10-20 ไร่ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 เป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมระหว่าง 21-30 ไร่ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 และมีพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมมากกว่า 30 ไร่ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7

3.ระยะเวลาที่ทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่ของโครงการฯ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระยะเวลาทำเกษตรกรรมอยู่ระหว่าง 10-20 ไร่ จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 51.6 ทำเกษตรกรรมอยู่ในระหว่าง 20-30 ไร่ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 ทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่ของโครงการฯ มากกว่า 30 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7 และ ทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่โครงการฯ น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7

5.การเข้าร่วมกิจกรรม อบรรม สัมมนาเกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรม อบรรม สัมมนา จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 79.2 และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 ตามลำดับ

6.การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลหรือคำแนะนำเป็นบางครั้ง มีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 ในขณะที่ได้รับข้อมูล

ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำมีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4 และไม่
เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละ ตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการได้รับข้อมูลข่าวสาร
คำแนะนำ

กิจกรรม	การได้รับข่าวสาร			
	เป็นประจำ(%)	บางครั้ง(%)	ไม่เคย (%)	รวม(%)
1.การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม	85 (27.2)	173 (55.4)	54 (17.4)	312 (100.0)
2.การจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ	152 (48.7)	111 (55.6)	49 (15.7)	312 (100.0)
3.การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ	131 (42.0)	142 (45.5)	52 (16.7)	312 (100.0)
4.การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ	100 (32.1)	162 (51.9)	50 (16.0)	312 (100.0)
5.การจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม	92 (29.5)	176 (56.4)	44 (14.1)	312 (100.0)
6.การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม	15 (4.8)	47 (15.1)	250 (80.1)	312 (100.0)
7.การจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน	11 (3.5)	53 (17.0)	248 (79.5)	312 (100.0)
8.การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา	138 (44.2)	127 (40.7)	47 (15.1)	312 (100.0)

จากตาราง 5 พบว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารการได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ จาก
เจ้าหน้าที่ชลประทาน ในกิจกรรมด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม ได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 85 คน คิดเป็น
ร้อยละ 27.2 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 และไม่
เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 17.4 ตามลำดับ

2.การจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ มีจำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7 รองลงมา คือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 และไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือ คำแนะนำ มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 ตามลำดับ

3.การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มชลประทาน ได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นประจำ มีจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 และไม่ เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ตามลำดับ

4.การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ ได้รับข่าวสารเป็นบางครั้งมีจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นประจำ มีจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 51.9 และไม่ เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 ตามลำดับ

5.การจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม ได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้งมีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 และไม่เคยได้รับ ข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

6.การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม ไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 250 คน คิดเป็น ร้อยละ 80.1 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้งมีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 และได้รับ ข่าวสารเป็นประจำมีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 ตามลำดับ

7.การจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน ไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มี จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 79.5 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 53 คน คิดเป็น ร้อยละ 17.0 และได้รับข่าวสารเป็นบางประจำ มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

8.การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำ และบำรุงรักษา ได้รับข่าวสารเป็นประจำ มีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 รองลงมาคือได้รับข่าวสารเป็นบางครั้ง มีจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 40.7 และไม่เคยได้รับข่าวสาร หรือคำแนะนำ มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตาราง 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานโดยรวมทุกด้าน

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม	3.37	0.79	ปานกลาง
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม	3.89	0.89	มาก
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)	3.43	0.77	มาก
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กร ผู้ใช้น้ำชลประทาน	3.35	0.77	ปานกลาง
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการ ชลประทาน	3.81	1.01	มาก
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน	2.44	1.37	น้อย
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	2.43	0.81	น้อย
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและ บำรุงรักษา	3.79	0.79	มาก
รวม	3.31	0.65	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน), ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน, ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่ในระดับมาก ในส่วนด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานอยู่ในระดับปานกลาง และในส่วนด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับน้อย

ตาราง 7 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม เป็นรายข้อ

ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประกาศของหมู่บ้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด	3.14	1.09	ปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวหมู่บ้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด	2.99	1.05	ปานกลาง
3. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์โดยการแจกเอกสาร เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด	3.14	1.12	ปานกลาง
4. เจ้าหน้าที่ชลประทานมาพบปะกับท่าน เพื่ออธิบายถึงการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด	3.77	0.99	มาก
5. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม	3.82	1.10	มาก
รวม	3.37	0.79	ปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4 คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานมาพบปะกับท่าน เพื่ออธิบายถึงการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด และข้อ 5

คือ ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

เกษตรกรมีส่วนร่วมระดับปานกลาง จำนวน 3 ข้อได้แก่ ข้อที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประกาศของหมู่บ้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ข้อที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ โดยการแจกเอกสาร เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม และข้อสุดท้าย คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ โดยการแจกเอกสาร เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกร

ตาราง 8 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมเป็นรายข้อ

ด้านการจัดทำข้อตกลง	เกษตรกร (n = 312)		การแปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
6. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำของท่าน	3.80	1.12	มาก
7. ท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ตามข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำของท่าน	4.00	0.99	มาก
8. ท่านได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการ ตามที่ได้ตกลงกับกลุ่มของท่าน	3.76	1.03	มาก
9. ท่านเห็นด้วยกับการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน	4.01	0.99	มาก
รวม	3.89	0.90	มาก

จากตาราง 8 พบว่าการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดทำข้อตกลงทั้งโดยรวมและเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก

ตาราง 9 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) โดยรวมและเป็นรายข้อ

ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
10. ท่านมีปัญหาความขัดแย้ง เรื่องการแบ่งปันน้ำ ก่อนที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ	2.44	1.29	น้อย
11. เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำ	3.19	1.49	ปานกลาง
12. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ของท่านเอง	3.92	1.08	มาก
13. ท่านเห็นด้วย กับการที่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ	4.15	0.97	มาก
รวม	3.43	0.77	มาก

จากตาราง 9 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 12 คือท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำของท่านเอง และข้อที่ 13 คือท่านเห็นด้วย กับการที่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 11 คือ เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำ และในระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 10 คือท่านมีปัญหาความขัดแย้ง เรื่องการแบ่งปันน้ำ ก่อนที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตาราง 10 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวม และเป็นรายข้อ

ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำ ชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
14. ท่านได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ ชลประทานดำเนินการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน	3.80	1.00	มาก
15. ท่านได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ของท่าน	3.19	1.32	ปานกลาง
16. ท่านได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาดูงานกลุ่มผู้ใช้น้ำ ชลประทานอื่นๆ	1.94	1.19	น้อย
17. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ ชลประทานของท่าน	3.478	1.13	มาก
18. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ของท่าน	3.83	1.11	มาก
19. ท่านเห็นด้วยกับกิจกรรม ที่ทางเจ้าหน้าที่ สนับสนุนให้กับกลุ่มของท่าน	3.85	1.05	มาก
รวม	3.35	0.77	ปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 14 คือ ท่านได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน ข้อ 17 คือ ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน ข้อ 18 คือ ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานของท่าน และข้อ 19 คือ ท่านเห็นด้วยกับกิจกรรม ที่ทางเจ้าหน้าที่สนับสนุนให้กับกลุ่มของท่าน

เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 15 คือ ท่านได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ของท่าน และ มีส่วนร่วมในระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 16 คือท่านได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาดูงานกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานอื่นๆ

ตาราง 11 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานเป็นรายข้อ

ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
20. ท่านมีโอกาสได้เสนอชื่อผู้ที่จะมาเป็นคณะกรรมการกลุ่ม	3.60	1.24	มาก
21. ท่านได้ลงคะแนนเสียงเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม	3.74	1.20	มาก
22. ท่านเห็นด้วยกับการที่มีคณะกรรมการจัดการกลุ่ม	4.08	1.01	มาก
รวม	3.81	1.01	มาก

จากตาราง 11 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานโดยรวม และเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก

ตาราง 12 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานเป็นรายข้อ

ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
23. ท่านได้ร่วมจ่ายเงินกองทุนของกลุ่มเพื่อการเกษตรและกิจกรรมอื่นๆ	2.28	1.46	น้อย
24. ท่านเห็นด้วยกับการที่มี การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม	2.69	1.57	ปานกลาง
25. ท่านได้ร่วมดำเนินการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม	2.37	1.49	น้อย
รวม	2.44	1.37	น้อย

จากตาราง 12 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ท่านเห็นด้วยกับการที่มี การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม และเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย จำนวน 2 ข้อ คือ ท่านได้ร่วมจ่ายเงินกองทุนของกลุ่มเพื่อการเกษตรและกิจกรรมอื่นๆ และ ท่านได้ร่วมดำเนินการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม

ตาราง 13 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษา แก่องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวม และเป็นรายข้อ

ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อองค์กรผู้ใช้น้ำ ชลประทาน	เกษตรกร (n = 312)		การแปล ความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
26. เจ้าหน้าที่ชลประทาน ได้ส่งเสริมกิจกรรมให้ กลุ่มของท่านดำเนินการบำรุงรักษาอาคาร ชลประทาน	3.56	1.17	มาก
27. ท่านมีส่วนในการรับผิดชอบ งานจ้างเหมา บำรุงรักษาอาคารชลประทาน	1.63	1.04	น้อยที่สุด
28. ท่านเห็นด้วยกับการที่มีกิจกรรม การจ้างเหมา งานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน	2.09	1.36	น้อย
รวม	2.43	0.81	น้อย

จากตาราง 13 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ชลประทาน ได้ส่งเสริมกิจกรรมให้กลุ่มของท่านดำเนินการบำรุงรักษาอาคารชลประทาน เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ คือ ท่านเห็นด้วยกับการที่มีกิจกรรม การจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทานและเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ท่านมีส่วนในการรับผิดชอบ งานจ้างเหมาบำรุงรักษาอาคารชลประทาน

ตาราง 14 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทานด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดยรวม และเป็นรายข้อ

ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา	เกษตรกร (n = 312)		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
29. ท่านได้รับการแจ้งถึงกำหนดระยะเวลาในการส่งน้ำในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก	4.20	1.01	มาก
30. ท่านได้แจ้งความต้องการการปลูกพืชในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก	4.10	0.94	มาก
31. ท่านได้รับแจ้งถึงข้อตกลงในการส่งน้ำ ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก	4.14	0.97	มาก
32. ท่านได้รับการส่งน้ำ ตรงตามตารางเวลาที่กำหนด	4.22	0.92	มากที่สุด
33. ท่านได้รับแจ้ง เมื่อมีการปรับเปลี่ยนแผนการส่งน้ำ	3.94	1.09	มาก
34. สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันตรวจสอบอาคารชลประทานก่อนที่ทางเจ้าหน้าที่จะส่งน้ำ	3.22	1.31	ปานกลาง
35. ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาระบบท่อส่งน้ำ	3.50	1.12	มาก
36. ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาหัวจ่ายน้ำ	3.76	1.04	มาก
37. ท่านได้มีการร่วมมือกันเพื่อซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารชลประทาน	3.07	1.29	ปานกลาง
รวม	3.79	0.79	มาก

จากตาราง 14 พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 32 คือ ท่านได้รับการส่งน้ำ ตรงตามตารางเวลาที่กำหนด

เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 29 คือ ท่านได้รับการแจ้งถึงกำหนดระยะเวลาในการส่งน้ำในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูกเจ้าหน้าที่ชลประทาน ข้อ 30 คือ ท่านได้แจ้งความต้องการการปลูกพืชในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก ข้อ 31 คือ ท่านได้รับแจ้งถึงข้อตกลงในการส่งน้ำ ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก ข้อ 33 คือ ท่านได้รับแจ้ง เมื่อมีการปรับเปลี่ยนแผนการส่งน้ำ ข้อ 35 คือ ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาระบบท่อส่งน้ำ และข้อ 36 คือ ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาหัวจ่ายน้ำ

เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 34 คือ สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันตรวจสอบอาคารชลประทาน และ ข้อ 37 คือ ท่านได้มีการร่วมมือกันเพื่อซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารชลประทาน

ตอนที่ 3 ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ชลประทานโดยเกษตรกร

สมมติฐานข้อที่ 1 เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการ
ชลประทานทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกรรมสิทธิ์ในที่ดินกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหาร
จัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม						
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม		3	.28	.09	.097	.96
ความแตกต่างภายในกลุ่ม		308	301.66	.98		
รวม		311	301.95			
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม						
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม		3	.69	.23	.204	.89
ความแตกต่างภายในกลุ่ม		308	351.58	1.14		
รวม		311	352.28			
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน						
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม		3	2.71	.90	.854	.47
ความแตกต่างภายในกลุ่ม		308	325.29	1.06		
รวม		311	327.99			
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน						
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม		3	2.51	.83	.923	.43
ความแตกต่างภายในกลุ่ม		308	278.61	.91		
รวม		311	281.12			

ตาราง 15 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	8.09	2.69	.684	.56
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	1214.87	3.94		
	รวม	311	1222.97			
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	7.09	2.37	1.08	.36
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	674.89	2.19		
	รวม	311	681.99			
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้						
น้ำชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	2.71	.90	1.03	.38
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	271.59	.88		
	รวม	311	274.30			
8.การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	3.44	1.15	1.25	.29
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	282.51	.92		
	รวม	311	285.95			
การมีส่วนร่วมโดยรวม						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	2.46	.82	1.24	.30
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	204.15	.66		
	รวม	311	206.61			

จากตาราง 15 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ที่มี
กรรมสิทธิ์ในที่ดินแตกต่างกัน พบว่าเกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการ
บริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 2 เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	9.75	3.25	3.43	.01*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	292.19	.95		
รวม	311	301.95			
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	9.76	3.25	2.93	.03*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	342.52	1.11		
รวม	311	352.28			
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	6.07	2.02	1.94	.12
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	321.92	1.05		
รวม	311	327.99			
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	.67	.22	.24	.87
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	280.45	.91		
รวม	311	281.12			
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	2.63	.88	.22	.88
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	1220.35	3.96		
รวม	311	1222.97			

ตาราง 16 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	67.39	22.46	11.26	.00*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	614.59	1.99		
รวม	311	681.99			
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	20.19	6.73	8.16	.00*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	254.12	.83		
รวม	311	274.30			
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	4.20	1.40	1.53	.21
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	281.75	.92		
รวม	311	285.94			
การมีส่วนร่วมโดยรวม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	.67	.22	.33	.80
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	205.95	.67		
รวม	311	206.61			

จากตาราง 16 พบว่า เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน และด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา ไม่แตกต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 2

แต่เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe' พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 14 ดังนี้

ตารางที่ 17 ทดสอบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน จำแนกตามขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกโดยวิธีการของ Scheffe'

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก			
		น้อยกว่า 10 ไร่	10-20 ไร่	21-30 ไร่	มากกว่า 30 ไร่
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม					
น้อยกว่า 10 ไร่	3.14	-			
10-20 ไร่	3.34		-		
21-30 ไร่	3.40			-	
มากกว่า 30 ไร่	3.78	*			-
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก			
		น้อยกว่า 10 ไร่	10-20 ไร่	21-30 ไร่	มากกว่า 30 ไร่
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม					
น้อยกว่า 10 ไร่	3.83	-			
10-20 ไร่	4.08		-		
21-30 ไร่	4.23			-	
มากกว่า 30 ไร่	4.37				-

ตาราง 17 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก			
		น้อยกว่า 10 ไร่	10-20 ไร่	21-30 ไร่	มากกว่า 30 ไร่

3.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน					
น้อยกว่า 10 ไร่	2.76	-		*	*
10-20 ไร่	2.81		-	*	*
21-30 ไร่	1.84	*	*	-	
มากกว่า 30 ไร่	1.56	*	*		-

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก			
		น้อยกว่า 10 ไร่	10-20 ไร่	21-30 ไร่	มากกว่า 30 ไร่

4.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่งลุ่ม ผู้ใช้น้ำชลประทาน					
น้อยกว่า 10 ไร่	2.48	-		*	*
10-20 ไร่	2.48		-	*	*
21-30 ไร่	1.91	*	*	-	
มากกว่า 30 ไร่	1.89	*	*		-

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

1 หมายถึง น้อยกว่า 10 ไร่

2 หมายถึง 10-20 ไร่

3 หมายถึง 21-30 ไร่

4 หมายถึง มากกว่า 30 ไร่

จากตาราง 17 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม เป็นรายคู่ ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกแตกต่างกัน พบว่า คู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก มากกว่า 30 ไร่ (3.78) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก น้อยกว่า 10 ไร่ (3.14) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ในด้านการจัดทำข้อตกลง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรเป็นรายคู่ ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกแตกต่างกัน ไม่พบว่า เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจ

เนื่องมาจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มขนาดพื้นที่แต่ละกลุ่มนั้นไม่แตกต่างกันมากนัก จึงเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของการวิเคราะห์ผลด้วยวิธีของ Scheffe'

ในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน พบว่า คู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกน้อยกว่า 10 ไร่ (2.76) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 21-30 ไร่ (1.84) และมากกว่า 30 ไร่ (1.56) และคู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 10-20 ไร่ (2.81) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 21-30 ไร่ (1.84) และมากกว่า 30 ไร่ (1.56)

ในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่า คู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกน้อยกว่า 10 ไร่ (2.48) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 21-30 ไร่ (1.91) และมากกว่า 30 ไร่ (1.89) และคู่ของเกษตรกร ที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 10-20 ไร่ (2.48) มีส่วนร่วมแตกต่างจาก เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 21-30 ไร่ (1.91) และมากกว่า 30 ไร่ (1.89)

สมมติฐานข้อที่ 3 เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 18 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อยู่ในโครงการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	4.84	1.61	1.67	.17
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	297.11	.97		
รวม	311	301.95			
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	5.82	1.94	1.73	.16
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	346.46	1.13		
รวม	311	352.28			
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	12.93	4.31	4.21	.00*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	315.07	4.31		
รวม	311	327.99			
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	6.96	2.32	2.61	.05
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	274.15	.89		
รวม	311	281.12			
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	17.99	5.99	1.53	.20
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	1204.98	3.91		
รวม	311	1222.97			

ตารางที่ 18 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	89.47	29.82	15.50	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	592.51	29.82		
	รวม	311	592.51	1.92		
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	24.20	8.07	9.94	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	250.10	.81		
	รวม	311	274.30			
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	3.31	1.10	1.20	.31
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	282.64	.92		
	รวม	311	285.95			
การมีส่วนร่วมโดยรวม	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	1.78	.59	.89	.45
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	308	204.83	.67		
	รวม	311	206.61			

จากตาราง 18 พบว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการสร้าง ความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม, ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน และด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาไม่แตกต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 3

แต่เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน โดย ในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe' พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 16 ดังนี้

ตารางที่ 19 การทดสอบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร

ในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นรายคู่ จำแนกตามระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ			
		น้อยกว่า 10 ปี	10-20 ปี	21-30 ปี	มากกว่า 30 ปี
1.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
ชลประทาน	3.57	-			
น้อยกว่า 10 ปี	3.5		-		*
10-20 ปี	3.67			-	*
21-30 ปี	3.02		*	*	-
มากกว่า 30 ปี					
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ			
		น้อยกว่า 10 ปี	10-20 ปี	21-30 ปี	มากกว่า 30 ปี
2.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน					
น้อยกว่า 10 ปี	2.07	-	*		*
10-20 ปี	2.74	*	-	*	
21-30 ปี	1.63		*	-	*
มากกว่า 30 ปี	3.26	*		*	-

ตารางที่ 19 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ			
		น้อยกว่า 10 ปี	10-20 ปี	21-30 ปี	มากกว่า 30 ปี

3.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่					
กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
น้อยกว่า 10 ปี	2.20	-			
10-20 ปี	2.56		-	*	
21-30 ปี	1.83		*	-	
มากกว่า 30 ปี	2.26				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

1 หมายถึง น้อยกว่า 10 ปี

2 หมายถึง 10-20 ปี

3 หมายถึง 21-30 ปี

4 หมายถึง มากกว่า 30 ปี

จากตารางที่ 19 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นรายคู่ ที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการแตกต่างกัน พบว่า คู่ของเกษตรกร ที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการมากกว่า 30 ปีมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานแตกต่างกับ เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ 10 – 20 ปี (3.5) และ 21-30 ปี (3.67) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน พบว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลาอยู่ในโครงการ น้อยกว่า 10 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานแตกต่างกับ เกษตรกรที่มีระยะเวลาอยู่ในโครงการ 10 – 20 ปี (2.07) , 21 – 30 ปี (1.63) และมากกว่า 30 ปี (3.26) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่าเกษตรกรที่มีระยะเวลาอยู่ในโครงการ 21 – 30 ปี (1.63) มีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานแตกต่างกับ เกษตรกรที่มีระยะเวลาอยู่ในโครงการ 10 – 20 ปี (2.07) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานข้อที่ 4 เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษากับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษา	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	t	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม					
ไม่เคย	65	3.03	1.13	-2.69	.21
เคย	247	3.40	.93		
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม					
ไม่เคย	65	3.63	1.34	-3.62	.06
เคย	247	4.16	.95		
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้นำชลประทาน					
ไม่เคย	65	3.28	1.11	-1.95	.33
เคย	247	3.56	.99		
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้นำชลประทาน					
ไม่เคย	65	3.10	.95	-2.86	.99
เคย	247	3.48	.94		
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน					
ไม่เคย	65	3.49	1.30	-2.38	.44
เคย	247	4.15	2.11		
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน					
ไม่เคย	65	2.12	1.31	-2.37	.14
เคย	247	2.61	1.51		

ตาราง 20 (ต่อ)

การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทักษะ ศึกษา	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D.	t	Prob.
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้ น้ำชลประทาน					
ไม่เคย	65	2.03	.79	-2.86	.56
เคย	247	2.40	.96		
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา					
ไม่เคย	65	3.80	1.09	-1.78	.24
เคย	247	4.04	.92		
การมีส่วนร่วมโดยรวม					
ไม่เคย	65	3.09	.843	-3.11	.94
เคย	247	3.44	.79		

จากตาราง 20 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทักษะศึกษา แตกต่างกัน พบว่าเกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทักษะศึกษา ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 4

สมมติฐานข้อที่ 5 เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ตาราง 21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	6.241	3.12	3.26	.04*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	295.71	.96		
	รวม	311	301.95			
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	25.92	12.96	12.27	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	326.36	1.06		
	รวม	311	352.28			
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	21.70	10.85	10.95	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	306.30	.99		
	รวม	311	327.99			
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.87	2.93	3.29	.03*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	275.25	.89		
	รวม	311	281.12			

ตาราง 21 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.21	2.60	.66	.02*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	1217.76	.94		
	รวม	311	1222.97			
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	31.43	15.72	7.47	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	650.56	2.11		
	รวม	311	681.99			
การมีส่วนร่วม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.76	2.88	3.32	.03*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	268.54	.87		
	รวม	309	274.30			
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	8.58	4.29	4.78	.00*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	277.367	.90		
	รวม	311	285.95			
การมีส่วนร่วมโดยรวม						
	ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	5.84	2.92	4.50	.01*
	ความแตกต่างภายในกลุ่ม	309	200.77	.65		
	รวม	311	206.61			

จากตารางที่ 21 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่แตกต่างกัน พบว่าเกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 5

ตาราง 22 การทดสอบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ใน
ด้านรวม และเป็นรายด้าน จำแนกตามการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จาก
เจ้าหน้าที่

		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
1.ด้านการสร้างความเข้าใจในการมี ส่วนร่วม				
ประจำ	3.48			
บางครั้ง	3.26			
ไม่เคย	3.07	*		
		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
2.ด้านการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่ม ผู้ใช้น้ำ				
ประจำ	4.39		*	
บางครั้ง	3.78	*		
ไม่เคย	3.98			
		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ				
ประจำ	3.80		*	*
บางครั้ง	3.35	*		
ไม่เคย	3.09	*		

ตาราง 22 (ต่อ)

การมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
			ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ					
ประจำ		3.52		*	
บางครั้ง		3.26			
ไม่เคย		3.57			
การมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
			ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม					
ประจำ		4.13			
บางครั้ง		3.98	*		
ไม่เคย		3.74			
การมีส่วนร่วม		$\bar{X}$	การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่		
			ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
6.ด้านการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม					
ประจำ					
บางครั้ง		2.48			*
ไม่เคย		2.31			*
		3.29	*	*	

ตาราง 22 (ต่อ)

		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	จากเจ้าหน้าที่		
		ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษา				
อาคารชลประทาน				
ประจำ	2.29			
บางครั้ง	2.26			
ไม่เคย	2.6	*	*	
		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	จากเจ้าหน้าที่		
		ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและ				
บำรุงรักษา				
	4.18		*	
ประจำ	3.82	*		
บางครั้ง	3.95			
ไม่เคย				
		การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้		
การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	จากเจ้าหน้าที่		
		ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
การมีส่วนร่วมโดยรวม				
ประจำ	3.52		*	
บางครั้ง	3.23	*		
ไม่เคย	3.38			

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 22 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ในภาพรวม พบว่า การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ(3.52) แตกต่างจากการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นบางครั้ง (3.23) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อทดสอบเป็นรายด้าน พบว่า

1.ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (3.48) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (3.07) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (4.39) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็นบางครั้ง (3.78) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (3.80) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็นบางครั้ง (3.07) นอกจากนี้การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (3.80) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (3.09) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ในการจัดการชลประทาน โดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (3.52) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็นบางครั้ง (3.26) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (4.13) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็นบางครั้ง (3.98) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (2.48) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (3.29) และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นบางครั้ง (2.31) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (3.29) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ในการจัดการชลประทาน โดยที่การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (2.29) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (2.67) และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นบางครั้ง (2.26) มีส่วนร่วมแตกต่างจากไม่เคย (2.67) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8.ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา ในการจัดการชลประทานโดยที่การได้รับ ข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่เป็นประจำ (4.18) มีส่วนร่วมแตกต่างจากเป็น บางครั้ง (3.82) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานข้อที่ 6 ปัจจัยทางด้าน กรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก, ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ, การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา ทักษะ
ศึกษา และการ ได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน

ตาราง 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยบางประการ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการ
บริหารจัดการชลประทาน

ปัจจัยบางประการ	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	Y ₈	Y _{รวม}
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน (x ₁)	1.00	-.039	.051	.095	-.024	-.024	-.039	-.084	-.046	-.063	.000	-.046	-.090	.006
ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก (x ₂)		1.00	.198**	.054	.228**	.172**	.164**	.120*	.037	-.028	-.271**	-.232**	.072	.066
ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ (x ₃)			1.00	.183**	.108	.030	.087	-.125*	.062	.032	.091	-.110	-.006	-.074
การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนาและทักษะศึกษา (x ₄)				1.00	.029	.151**	.201**	.110	.160**	.134*	.116	.162	-.100	.058
การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ (x ₅)					1.00	.144*	.203**	.253**	.035	.064	.133*	.196*	.128*	.132*
การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม (y ₁)						1.00	.638**	.519**	.599**	.267**	.036	.238**	.559**	.479**
การจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ (y ₂)							1.00	.655**	.632**	.381**	.180**	.274**	.694**	.524**
การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ (y ₃)								1.00	.568**	.294**	.077	.273**	.598**	.519**
การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ (y ₄)									1.00	.302**	.245**	.465**	.598**	.453**
การจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม (y ₅)										1.00	.138*	.219**	.325**	.324*
การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม (y ₆)											1.00	.524**	.254**	.212**
การจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน (y ₇)												1.00	.333**	.208**
การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา (y ₈)													1.00	.577**
การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยรวม (y _{รวม})														1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 23 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยรวม มีค่าตั้งแต่ -.074 ถึง .228

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ พบว่า คู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางบวกสูงสุด คือ ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก (X_2) กับการได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ (X_5) มีค่าเท่ากับ .228 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และรองลงมาคือ ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก (X_2) กับระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ (X_3) และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ (X_3) กับการเข้าร่วมกิจกรรมอบรม สัมมนาและทัศนศึกษา (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .198 และ .183 ตามลำดับ และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ (X_5) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยรวม ($y_{รวม}$) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .132

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน พบว่า การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน พบว่า การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเท่ากับ .132 ส่วนปัจจัยทางด้านกรรมสิทธิ์ในที่ดิน , ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก , ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ และการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนาและทัศนศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยรวมแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานเป็นรายด้าน พบว่า ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในด้านการสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ และด้านการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ แล้วมีความสัมพันธ์ทางลบในด้านการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน ปัจจัยในด้านระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนาและทัศนศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในด้านการสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม, การจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ , การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ และการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม ปัจจัยในการได้รับ

ข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในด้านการสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ , ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ , ด้านการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม , ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน และด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา ส่วนปัจจัยทางด้านกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานในรายด้านแต่อย่างใด

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถาม

จากข้อคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ในแต่ละด้านสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านการสร้างความรู้เข้าใจการมีส่วนร่วม

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความรู้เข้าใจการมีส่วนร่วม พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 256 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 153 คน เห็นว่า อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาอธิบายเรื่องการจัดการชลประทานให้มากขึ้น เกษตรกรจำนวน 79 คน เห็นว่า ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำไว้อธิบายเรื่องที่เกษตรกรไม่เข้าใจ และเกษตรกรจำนวน 24 คน เห็นว่า อยากให้มีการดูแล เกษตรกรมากขึ้นกว่าเดิม ดังแสดงในตารางที่ 24

ตาราง 24 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการสร้างความรู้เข้าใจการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาอธิบายเรื่องการจัดการชลประทานให้มากขึ้น	153
2. ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำไว้อธิบายเรื่องที่เกษตรกรไม่เข้าใจ	79
3. อยากให้มีการดูแล เกษตรกรมากขึ้นกว่าเดิม	24

2. ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 187 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 75 คน เห็นว่าการทำข้อตกลง เกิดผลดีเพราะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งของเกษตรกร เกษตรกรจำนวน 53 คน เห็นว่าทำให้เกิดความเสมอภาคกันภายในกลุ่ม เกษตรกรจำนวน 35 คน เห็นว่าอยากให้มีการประชุมบ่อยๆ เพื่อทำข้อตกลง และเกษตรกรจำนวน 24 คน เห็นว่า อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลในการทำข้อตกลงให้มากขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 25

ตาราง 25 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. การทำข้อตกลง เกิดผลดีเพราะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งของเกษตรกร	75
2. ทำให้เกิดความเสมอภาคกันภายในกลุ่ม	53
3. อยากให้มีการประชุมบ่อยๆ เพื่อทำข้อตกลง	35
4. อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลในการทำข้อตกลงให้มากขึ้น	24

3. ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 153 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 65 คน เห็นว่าการจัดตั้งกลุ่มฯ ทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น เกษตรกรจำนวน 49 คน เห็นว่าอยากให้มีเจ้าหน้าที่ที่เข้าใจกลุ่มผู้ใช้น้ำมากขึ้นกว่านี้ และเกษตรกรจำนวน 39 คน เห็นว่าควรมีการให้ข้อมูล และแนะนำเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มแก่เกษตรกร ดังแสดงในตารางที่ 26

ตาราง 26 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. การจัดตั้งกลุ่มฯ ทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น	65
2. อยากให้มีเจ้าหน้าที่ ที่เข้าใจกลุ่มผู้ใช้น้ำมากขึ้นกว่านี้	49
3. ควรมีการให้ข้อมูล และแนะนำเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มแก่เกษตรกร	39

4. ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 232 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 89 คน เห็นว่าอยากให้มีการส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มากกว่านี้ เกษตรกรจำนวน 76 คน เห็นว่าเจ้าหน้าที่ควรเอาใจใส่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้มากกว่าเดิม เกษตรกรจำนวน 52 คน เห็นว่าควรจะมีการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ กับ เจ้าหน้าที่ชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 15 คน เห็นว่าการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 27

ตาราง 27 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. อยากให้มีการส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มากกว่านี้	89
2. เจ้าหน้าที่ควรเอาใจใส่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้มากกว่าเดิม	76
3. ควรจะมีการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ กับ เจ้าหน้าที่ชลประทาน	52
4. การมีกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น	15

5. ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 196 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 85 คน เห็นว่าคณะกรรมการฯ ควรจะมีความรู้ในการจัดการชลประทาน เกษตรกรจำนวน 67 คน เห็นว่าอยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้แก่คณะกรรมการฯ อย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรจำนวน 44 คน เห็นว่าควรมีการอบรมคณะกรรมการฯ เพื่อให้สามารถดูแลกลุ่มผู้ใช้น้ำได้อย่างเหมาะสม ดังแสดงในตารางที่ 28

ตาราง 28 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. คณะกรรมการฯ ควรจะมีความรู้ในการจัดการชลประทาน	85
2. อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้แก่คณะกรรมการฯ อย่างสม่ำเสมอ	67
3. ควรมีการอบรมคณะกรรมการฯ เพื่อให้สามารถดูแลกลุ่มผู้ใช้น้ำได้อย่างเหมาะสม	44

6. ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 125 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 85 คน เห็นว่าอยากให้มีการจัดตั้งกองทุนฯ ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 29 คน เห็นว่าอยากให้มีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ เรื่องการจัดตั้งกองทุนฯ เกษตรกรจำนวน 11 คน เห็นว่าควรจะมีการจัดเก็บกองทุนฯ อย่างเป็นธรรม ดังแสดงในตารางที่ 29

ตาราง 29 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. อยากให้มีการจัดตั้งกองทุนฯ ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ	85
2. อยากให้มีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ เรื่องการจัดตั้งกองทุนฯ	29
3. ควรจะมีการจัดเก็บกองทุนฯ อย่างเป็นธรรม	11

7. ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 129 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 75 คน เห็นว่าอยากให้มีการจ้างเหมางาน ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 22 คน เห็นว่าควรมีการจ้างเหมางาน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 17 คน เห็นว่าเจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้มีการจ้างเหมางาน แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเกษตรกรจำนวน 15 คน เห็นว่าควรมีการกระจายงานจ้างเหมา ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง ดังแสดงในตารางที่ 30

ตาราง 30 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. อยากให้มีการจ้างเหมางาน ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ	75
2. ควรมีการจ้างเหมางาน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ	22
3. เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้มีการจ้างเหมางาน แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ	17
4. ควรมีการกระจายงานจ้างเหมา ให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง	15

8. ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 196 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 64 คน เห็นว่า ได้มีการช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมหัวจ่ายน้ำ และทำความสะอาดบริเวณคูส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 50 คน เห็นว่า ได้ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมอาคารชลประทาน และท่อน้ำ เกษตรกรจำนวน 47 คน เห็นว่า ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานสำรวจอาคารชลประทานมาให้เกิดความเสียหาย เกษตรกรจำนวน 35 คน เห็นว่า ได้ช่วยกันรักษาความปลอดภัยภายในอาคารชลประทาน ดังแสดงในตารางที่ 31

ตาราง 31 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมหัวจ่ายน้ำ และทำความสะอาดบริเวณคูส่งน้ำ	64
2. ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมอาคารชลประทาน และท่อน้ำ	50
3. ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานสำรวจอาคารชลประทานมาให้เกิดความเสียหาย	47
4. ช่วยกันรักษาความปลอดภัย ภายในอาคารชลประทาน	35

9. ด้านอื่นๆ

จากข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านอื่นๆ พบว่า มีคำตอบทั้งหมด 191 คำตอบ โดยที่เกษตรกรจำนวน 51 คน เห็นว่าต้องการให้เจ้าหน้าที่ หน่วยงานให้สมาชิกภายในกลุ่มทำเพื่อเพิ่มรายได้ เกษตรกรจำนวน 43 คน เห็นว่าอยากให้มีการดำเนินการซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ชำรุดโดยเร็ว เกษตรกรจำนวน 35 คน เห็นว่าอยากให้เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางออกมาพบปะเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรจำนวน 32 คน เห็นว่าการจัดตั้งกลุ่มฯ เกิดผลดีต่อตัวเกษตรกร เพราะได้มีการพูดคุยกันเมื่อเกิดปัญหาภายในกลุ่มสมาชิก เกษตรกรจำนวน 30 คน เห็นว่าอยากให้เพิ่มเวลาการส่งน้ำให้มากขึ้น เพราะบางครั้งน้ำไม่เพียงพอ ดังแสดงในตารางที่ 32

ตาราง 32 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะ ด้านอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. ต้องการให้เจ้าหน้าที่ หน่วยงานให้สมาชิกภายในกลุ่มทำเพื่อเพิ่มรายได้	51
2. อยากให้มีการดำเนินการซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ชำรุดโดยเร็ว	43
3. อยากให้เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางออกมาพบปะเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ	35
4. การจัดตั้งกลุ่มฯ เกิดผลดีต่อตัวเกษตรกรเพราะได้มีการพูดคุยกันเมื่อเกิดปัญหาภายในกลุ่มสมาชิก	32
5. อยากให้เพิ่มเวลาการส่งน้ำให้มากขึ้น เพราะบางครั้งน้ำไม่เพียงพอ	30

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกร ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1.กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย จำนวน 312 คน

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการใช้แบบสอบถามลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close Ended question) และคำถามแบบปลายเปิด(Open Ended question) โดยพิจารณาจากตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อคำถามด้านบุคคล ซึ่งได้แก่ ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก , กรรมสิทธิ์ในที่ดิน , ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ , การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทักษะศึกษา โดยจะเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด และคำถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 1. ด้านการสร้างความรู้เข้าใจการมีส่วนร่วม 2. ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม 3. ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน(กลุ่มพื้นฐาน) 4. ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน 5. ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน 6. ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน 7. ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน 8. ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้เก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย จำนวน 312 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล 7 คน ซึ่งได้มีการทำความเข้าใจในตัวแบบสอบถามแล้ว ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม – 3 สิงหาคม 2549 ซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมทั้งสิ้น 400 ฉบับ และได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ 312 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) บรรยายลักษณะข้อมูลต่างๆ ด้วย จำนวน (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์

2.1 วิเคราะห์โดยใช้ t – test และ F – test (One Way ANOVA)

2.2 วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients)

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ลักษณะพื้นฐานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน

เกษตรกรส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง มีพื้นที่ในการทำเกษตรประมาณ 10 – 20 ไร่ โดยรวมมีระยะเวลาในการทำเกษตรอยู่ที่ 10 – 20 ปี แล้วส่วนมากก็เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตรและได้รับข้อมูลข่าวสารคำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นบางครั้ง

5.1.2 การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารคำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ เป็นประจำ ในด้านการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ และด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา ส่วนในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม, ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน, ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน ได้รับข้อมูลข่าวสารคำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ เป็นบางครั้ง และในด้านการจัดตั้งกองทุน

ชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน นั้นไม่เคยได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้ จากเจ้าหน้าที่ชลประทานเลย

5.1.3 การมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการชลประทานของเกษตรกร มี 8 ด้าน ดังนี้

5.1.3.1 ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วม กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

5.1.3.2 ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก

5.1.3.3 ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก

5.1.3.4 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

5.1.3.5 ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก

5.1.3.6 ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย

5.1.3.7 ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับน้อย

5.1.3.8 ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก

5.1.4 การทดสอบสมมติฐาน

5.1.4.1 เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.2 ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.3 ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.4 การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษา ต่างกันมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.5 การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ ต่างกันมีส่วนร่วม ในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4.6 ปัจจัยทางด้าน กรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก, ระยะเวลาที่ อยู่ในโครงการ, การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา ทักษะศึกษา และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการ ชลประทาน

5.1.5 ข้อเสนอแนะ

5.1.5.1 ด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วม โดยเกษตรกรอยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามา อธิบายเรื่องการจัดการชลประทานให้มากขึ้น, อยากให้มีการดูแลเกษตรกรมากขึ้นกว่าเดิม และควรมี เจ้าหน้าที่ประจำไว้อธิบายเรื่องที่เกษตรกรไม่เข้าใจ

5.1.5.2 ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม โดยเกษตรกรอยากให้มีการทำข้อตกลง เพราะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งของเกษตรกร, ทำให้เกิดความเสมอภาคกันภายในกลุ่ม แล้วอยากให้ มีการประชุมบ่อยๆ เพื่อทำข้อตกลง และอยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลในการทำข้อตกลงให้มากขึ้น

5.1.5.3 ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยเกษตรกรอยากให้มีการจัดตั้งกลุ่มฯ เพราะทำให้เกิดความสามัคคีกันมากขึ้น, อยากให้มีเจ้าหน้าที่ ที่เข้าใจกลุ่มผู้ใช้น้ำมากขึ้นกว่านี้ และ ควรมีการให้ข้อมูล และแนะนำเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มแก่เกษตรกร

5.1.5.4 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยเกษตรกรอยากให้ มีการส่งเสริมกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มากกว่านี้, เจ้าหน้าที่ควรเอาใจใส่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้มากกว่าเดิม, ควรจะมีการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ กับเจ้าหน้าที่ชลประทาน และการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทำให้เกิด ความสามัคคีกันมากขึ้น

5.1.5.5 ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรอยากให้ คณะกรรมการฯควรมีความรู้ในการจัดการชลประทาน, อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้แก่ คณะกรรมการฯอย่างสม่ำเสมอและควรมีการอบรมคณะกรรมการฯ เพื่อให้สามารถดูแลกลุ่มผู้ใช้น้ำได้ อย่างเหมาะสม

5.1.5.6 ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน โดยเกษตรกรอยากให้มีการจัดตั้งกองทุนฯ ให้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำ, อยากให้เจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ เรื่องการจัดตั้งกองทุน และควรมีการจัดเก็บ กองทุนฯ อย่างเป็นธรรม

5.1.5.7 ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานโดยเกษตรกรอยากให้ มีการจ้างเหมางาน ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ, ควรมีการจ้างเหมางาน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ,

เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้มีการจ้างเหมางาน แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ และควรมีการกระจายงานจ้างเหมา ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง

5.1.5.8 ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยเกษตรกรอยากให้ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมหัวจ่ายน้ำ และทำความสะอาดบริเวณคูส่งน้ำ, ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานซ่อมแซมอาคารชลประทาน และท่อน้ำ, ช่วยเจ้าหน้าที่ชลประทานสำรวจอาคารชลประทาน มาให้เกิดความเสียหาย และช่วยกันรักษาความปลอดภัย ภายในอาคารชลประทาน

5.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานโดยเกษตรกร : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1.จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัยมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ยังไม่ค่อยเข้าใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน โดยส่วนใหญ่จะต้องให้เจ้าหน้าที่เข้ามาให้คำแนะนำในการเข้ามามีส่วนร่วม เพราะเกษตรกรยังไม่ค่อยมีความเข้าใจมากเท่าที่ควร ดังแนวคิดของไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 16) ที่ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่ ขึ้นกับระบบราชการ ซึ่งจะเป็นฝ่ายส่งเสริมสนับสนุนและจัดให้มีขึ้น ประชาชนจะรู้สึกคุ้นเคยกับการรับคำสั่งมากกว่าที่จะคิดทำเอง และตามดังแนวคิดของกรมชลประทาน (2539 อ้างใน ประทีป เรืองมาลัย, 2541, หน้า 16) ที่ว่าเกษตรกรเจ้าของที่ดิน/ผู้ใช้น้ำฯ ยังไม่ทราบถึงสิทธิของตนเองว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับทางภาครัฐได้อย่างไรบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะรับทราบเมื่อทางราชการต้องการที่จะให้ทำอะไร รวมทั้งจากผลการวิจัยของ นัชชัย ทนุผล และสุนิสา ทนุผล (2532 : 57) ได้สรุปไว้ว่า เกษตรกรผู้ใช้น้ำที่เข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่เป็นความสมัครใจ ของตนเองในระดับที่ไม่สูงนัก อาจเป็นเพราะแผน และวิธีการทำงานได้ถูกกำหนดขึ้นมาจากนักวางแผน หรือหน่วยงานของราชการ ซึ่งเป็นการวางแผนจากบนสู่ล่าง(Top down planning) และขาดความรู้ความเข้าใจ ในแนวความคิดรวบยอดของการทำงานส่งเสริมการเกษตร แล้วถ้าดูเป็นรายด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ อยู่ในระดับดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก เกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน ยังไม่ค่อยเข้าใจถึงบทบาทของตนเองที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยในการสร้างความรู้ความเข้าใจนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ชลประทานมาประชาสัมพันธ์ให้กับเกษตรกร โดยผ่านทางป้ายประกาศ หอกระจายข่าว แผ่นพับ โปสเตอร์ และการพบปะพูดคุยกัน

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ในกลุ่มผู้ใช้น้ำ นั้นจะมีการเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เข้าใจถึงข้อตกลงต่างๆ ภายในกลุ่ม และได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทาน ดำเนินการตามที่ได้ตกลงกับกลุ่มของตนเองไว้

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ในโครงการฯ จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ขึ้นเพื่อให้เกษตรกรสามารถดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่มได้ ทำให้สามารถลดปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำลงได้ และเกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ในการมีกลุ่ม และยังได้มีการเข้าร่วมในการประชุมเพื่อคัดเลือกผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ ของตนเอง

4. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ทางกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการ แต่ยังคงขาดการไปทัศนศึกษาดูงาน กลุ่มผู้ใช้น้ำ อื่นๆ ทำให้ขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้การสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อื่นๆ

5. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก เกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำ ได้เข้ามามีบทบาทในการเสนอข้อ และ ได้ลงคะแนนเสียง เพื่อคัดเลือกบุคคลที่ตนเองไว้วางใจ ทำให้กลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งจะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางคณะกรรมการฯ เห็นชอบด้วยความสมัครใจ

6. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับน้อย เนื่องจาก ทางเจ้าหน้าที่โครงการฯ ยังไม่มีความพร้อมในการจัดการ และดำเนินการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

7. การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ในการส่งน้ำแต่ละฤดูจะมีการแจ้งถึงระยะเวลาในการส่งน้ำ โดยเกษตรกร จะต้องแจ้งความต้องการในการปลูกพืชแก่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานที่ก่อน แล้วทางเจ้าหน้าที่ฯ จะดำเนินการส่งน้ำมาให้แก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำ และทางกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะช่วยกันตรวจสอบอาคารชลประทาน ท่อส่งน้ำ และหัวจ่ายน้ำ ก่อนที่จะเริ่มฤดูการส่งน้ำ

5.2.2. จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

สมมติฐานที่ 1 เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตาม

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ในการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งที่เป็นของตนเอง และไม่เป็นของตนเอง ต่างก็ต้องการที่จะใช้น้ำชลประทานเพื่อการเกษตรกรรมเช่นเดียวกัน จึงมีผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศักดิ์ สัจจะเวทะ (2545:94) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทานไม่ขึ้นกับลักษณะการถือครองที่ดิน แม้ว่าลักษณะการถือครองที่ดินทั้งการเป็นเจ้าของหรือไม่ได้เป็นเจ้าของ จะมีผลในแง่ของความรู้สึกผูกพัน ห่วงเหินในที่ดินแตกต่างกัน แต่ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำจากโครงการชลประทานในแต่ละกิจกรรม เกษตรกรที่มีลักษณะการถือครองที่ดินที่แตกต่างกันก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานได้เช่นเดียวกัน และผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับ นิจพร มาจันทร์ (2546 : 97) ที่ศึกษาเรื่อง มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาใน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนา ที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 1. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ต่างก็เห็นถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน แม้ว่าที่ดินที่ทำการเกษตร จะเป็นของตนเองหรือไม่ก็ตามเพราะต้องการให้ผลผลิตที่ทำการเพาะปลูกออกผลตามที่ต้องการ 2. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ต่างก็เห็นถึงประโยชน์ของการทำข้อตกลงภายในกลุ่ม 3. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่าง อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ต่างก็เห็นถึงประโยชน์ และความจำเป็นของการตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพราะสามารถที่จะร่วมกันดูแล รักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้ 4. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ สามารถที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ ของตนเองได้เหมือนกัน 5. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ส่วนใหญ่คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจะเป็นคนที่รู้จัก ทำให้เกษตรกรรู้สึกเป็นกันเอง อยากที่จะมาเลือกคนที่ตัวเองไว้วางใจเป็นคณะกรรมการเพื่อที่จะมาดูแล กลุ่มของตน

6. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทาน และด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ยังไม่ค่อยได้รับความรู้ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพราะทางโครงการฯ ยังไม่มีความพร้อมในการดูแลจัดตั้งกองทุนชลประทาน และการจ้างเหมางานบำรุงรักษาให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ 7. เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุขุทัย ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ให้คนอื่นเช่า, เช่าผู้อื่น และรับจ้างทำ ต่างมีความเข้าใจ และมีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกันทุกคน เพราะกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความต้องการน้ำกันอย่างต่อเนื่อง

สมมติฐานที่ 2 เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก ในการที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกนั้น ไม่ว่าจะเกษตรกรนั้นจะมีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกขนาดใด ต่างก็ต้องการความสม่ำเสมอ และความต่อเนื่องในการได้รับน้ำชลประทานเช่นเดียวกัน จึงมีผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ไม่ได้ขึ้นกับขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่มี ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกมาก ยังต้องการที่จะเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมมากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย เพื่อให้ได้รับน้ำอย่างต่อเนื่อง และเพียงพอต่อความต้องการของตน 2. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากต้องการที่จะเข้ามาทำข้อตกลงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองในการได้รับน้ำชลประทาน 3. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่าง อาจเนื่องจากเกษตรกรต่างก็เห็นถึงความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มฯ เพื่อให้ได้รับน้ำจากชลประทาน 4. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ เกษตรกรเห็นถึงความจำเป็นโดยไม่คำนึงถึงขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก 5. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากแม้ว่าเกษตรกรจะมีพื้นที่ขนาดใดก็ตาม ต่างก็ต้องการเลือกคณะกรรมการฯ ที่ตนไว้วางใจ 6. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก

ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้เข้าใจ และได้รับคำอธิบายถึงการจัดตั้งกองทุนจากเจ้าหน้าที่ชลประทานแล้ว เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเพาะปลูกมากก็ต้องการที่จะได้รับผลประโยชน์จากการจัดตั้งกองทุนฯ มากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย 7. เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเพาะปลูกมาก ก็จะเห็นถึงความสำคัญของการจ้างเหมางานบำรุงรักษา 8. . เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูกต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก ในการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ในด้านการส่งน้ำ

สมมติฐานที่ 3 เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากไม่ว่าเกษตรกรจะอาศัยอยู่ในโครงการเป็นระยะเวลาเท่าใด ต่างก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมพร้อมๆ กัน จึงมีผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ไม่ได้ขึ้นกับระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ มนชันก ศรียิสาน (2547 : 79) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทตามนโยบายของรัฐบาลโดยศึกษาเฉพาะกรณีเมืองชลุง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งพบว่า ไม่ว่าประชาชนจะมีระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนมากหรือน้อยต่างก็ได้รับข้อมูลข่าวสารพร้อมๆ กัน จึงไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร (2541 : 70) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวสมุทรสงคราม ในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ที่พบว่า ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจิตสำนึก การเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม และการประชาสัมพันธ์ของทางราชการ จากงานวิจัยของ เพิ่มศักดิ์ สัจจะเวท (2545 : 95) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อาศัยทำกินแตกต่างกันก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานได้เช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากไม่ว่าเกษตรกรจะมีระยะเวลาอยู่ในโครงการมากน้อยเพียงใด ก็จะได้รับคำแนะนำในการสร้างความเข้าใจ ทำให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมโดยไม่ขึ้นกับระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ 2. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ

ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรเข้ามาเป็นสมาชิกโครงการ ก็ต้องเข้ามาทำการตกลงกันภายในกลุ่มๆ ของตนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน 3. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรอยู่ในโครงการ เป็นเวลานานจะเห็นถึงความจำเป็นในการจัดตั้งกลุ่มๆ มากกว่าเกษตรกรที่อาศัยอยู่ไม่นาน 4. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเกษตรกรไม่ว่าจะอาศัยอยู่นานแค่ไหน ก็ต้องการที่จะให้กลุ่มของตนมีความเข้มแข็งมากขึ้น 5. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากไม่ว่าเกษตรกรจะอาศัยน้ำจากโครงการมาเป็นระยะเวลานานเท่าใด ก็สามารถเข้ามามีส่วนในการคัดเลือกคณะกรรมการฯ ได้ เพราะเกษตรกรต่างก็ต้องการที่จะให้คนที่ตนได้เลือกเข้ามาดูแลผลประโยชน์ของตน 6. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรอาศัยน้ำจากโครงการฯ เป็นระยะเวลานานต่างก็ต้องการที่จะให้มีการจัดตั้งกองทุนชลประทานขึ้นมา เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายภายในกลุ่ม 7. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่อาศัยน้ำจากโครงการฯ เป็นระยะเวลานาน ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการจ้างเหมางาน เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายภายในกลุ่มของตน 8. เกษตรกรที่มีระยะเวลาที่อยู่ในโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากในการส่งน้ำ และบำรุงรักษาเป็นหน้าที่ของเกษตรกรที่จะต้องเข้ามาร่วม เพื่อให้ที่ดินที่ทำการเพาะปลูกของตนได้รับน้ำตามที่ต้องการ

สมมติฐานที่ 4 เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก การที่เกษตรกรได้หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทาน เพราะเมื่อเกษตรกรได้เข้าร่วมกิจกรรม แล้วก็นำความรู้ที่ได้ไปบอกต่อๆ กัน และเกษตรกรในโครงการส่งน้ำส่วนใหญ่จะเคยเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชลประทาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็ได้รับทราบถึงการเข้ามามีส่วนร่วม 2. เกษตรกรที่

มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากไม่ว่าเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็มีความพร้อมในการจัดทำข้อตกลง โดยไม่ได้ขึ้นกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ 3. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม มีความเข้าใจถึงประโยชน์ของการจัดตั้งกลุ่มฯ ที่ไม่ต่างกัน 4. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็มีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฯ ของตนโดยไม่ขึ้นกับการเข้าร่วมกิจกรรม 5. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่างก็เข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มฯ เพื่อเลือกคนที่ตนไว้วางใจ 6. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เมื่อได้รับคำอธิบายในเรื่องการจัดตั้งกองทุน ต่างก็มีความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตั้งกองทุน 7. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เมื่อได้รับคำอธิบายเรื่องการจัดจ้างเหมางานต่างก็ต้องการที่จะให้มีการจ้างเหมางาน กับกลุ่มของตน 8. เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา และทัศนศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษาไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เกษตรกรที่ได้เข้าร่วม หรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมเพราะในการส่งน้ำ และบำรุงรักษาเป็นสิ่งที่ต้องกระทำในทุกฤดูของการเพาะปลูก

สมมติฐานที่ 5 เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก การที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ ทำให้เกษตรกรรู้ถึงข้อมูล ความเคลื่อนไหว และหน้าที่ของตนเองที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ เกี่ยวกับการจัดการชลประทานมากกว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศักดิ์ สัจจะเวทะ

(2545 : 96) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า จากการที่เกษตรกรได้เคยเข้าร่วม การประชุม อบรม สัมมนา อบรม จะมีความรู้ในด้านการเกษตรกร รู้วิธีการทำการเกษตรที่ถูกต้อง ทราบ ถึงคุณค่าของน้ำ และการใช้น้ำอย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงทำให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมใน การใช้น้ำจากโครงการชลประทาน จากงานวิจัยของ สมหมาย กิตยากุล (2542 : 105) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ที่ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำต่างกัน มีส่วนร่วมในการการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำ แม่สรวยต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อาจ เนื่องจาก การที่เกษตรกรได้รับข้อมูล ข่าวสารฯ ในเรื่องต่างๆ ทำให้เข้าใจถึงการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น 2. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการ จัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูล ข่าวสารฯ อย่าง เป็นประจำ ทำให้เห็นถึงความจำเป็นของการจัดทำข้อตกลง มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อยได้รับข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่ 3. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วน ร่วมในด้านการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่อย่างเป็นทางการ ก็จะทำให้เห็นถึงประโยชน์ในการจัดตั้งกลุ่มฯ มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ค่อย ได้รับข้อมูล 4. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มี ส่วนร่วมในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เมื่อ เกษตรกรได้รับข้อมูล อย่างเป็นทางการทำให้เข้าใจถึงหลัก และประโยชน์ของการเสริมสร้างความ เข้มแข็งมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับข้อมูล 5. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูลฯ อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ทำให้เห็นถึงประโยชน์ของการจัดตั้ง คณะกรรมการฯ มากขึ้น 6. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจัดตั้งกองทุนชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจาก เมื่อเกษตรกรได้รับ คำอธิบายในเรื่องการจัดตั้งกองทุนฯ แล้วทำให้เห็นถึงประโยชน์ในการมีกองทุนฯ มากกว่าเกษตรกรที่ ไม่ได้รับคำอธิบายจากเจ้าหน้าที่ 7. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จาก เจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานแตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้รับคำอธิบายในเรื่องการจ้างเหมางานฯ แล้วก็จะเห็นถึงประโยชน์ของการ จ้างเหมางาน มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ 8. เกษตรกรที่มีการได้รับข้อมูล

ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา แตกต่างกัน อาจเนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูลฯ อย่างเป็นประจำก็จะเข้าใจถึงหลักในการส่งน้ำ และมีความพร้อมในการส่งน้ำมากกว่าเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลเป็นบางครั้ง หรือไม่เคย

สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยทางด้าน กรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก, ระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ, การเข้าร่วมกิจกรรม อบรม สัมมนา ทัศนศึกษา และการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ ความรู้จากเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จาก เจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จากเจ้าหน้าที่ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม เพราะเมื่อเกษตรกรได้รับ ข้อมูล ข่าวสารฯ อย่างเป็นประจำก็ย่อมจะมีความเข้าใจถึงการจัดการชลประทานมากขึ้นกว่าเกษตรกร ที่ได้รับ ข้อมูล ข่าวสารฯ เป็นบางครั้ง หรือไม่เคยเลย การที่เกษตรกรได้รับข้อมูล อย่างเป็นประจำ หรือสม่ำเสมออย่างต่อเนื่องทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการ ให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร (2541 : 70) ที่ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวสมุทรสงคราม ในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง ที่พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสาร มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจาก การได้รับข่าวสารจำทำให้ประชาชนเข้าใจ เห็น ความสำคัญ และประโยชน์ในการมีส่วนร่วมมากขึ้น

5.3. ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.3.1.1 จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรผู้ใช้น้ำฯ มีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการ ชลประทาน อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นทางภาครัฐควรจะทำให้ความสนใจ ในการเข้ามามีส่วนร่วมของ เกษตรกรให้มากขึ้นกว่าเดิม ควรที่จะมีการสร้างจิตสำนึก ให้เห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้เกษตรกรคิดว่าการเข้ามามีส่วนร่วมกับทางราชการนั้นไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก ไม่ใช่เป็นหน้าที่แต่เฉพาะ ของทางราชการเท่านั้น และควรที่จะกระตุ้นให้เกษตรกรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่สามารถเข้ามา มีส่วนร่วมได้ โดยควรมีการจัดเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ ความเข้าใจกับเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ และมีการพบปะ กันระหว่างเจ้าหน้าที่ กับเกษตรกรผู้ใช้น้ำฯให้มากขึ้น

5.3.1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การได้รับข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และความรู้จาก เจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรในนโยบายการบริหารจัดการ

ชลประทาน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับเกษตรกร โดยจะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ และทำให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโครงการชลประทาน เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยทางภาครัฐควรจะต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรม และข้อมูลต่างๆ ที่จะดำเนินการเผยแพร่ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง และต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ควรที่จะมีการอบรมเจ้าหน้าที่ชลประทานก่อนที่จะไปให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และถูกต้อง

5.3.1.4 จากผลการสอบถามข้อเสนอแนะ จากเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เกี่ยวกับนโยบายการบริหารจัดการชลประทานนั้น ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในนโยบายการบริหารจัดการชลประทาน แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องของบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น ควรที่จะมีการจัดอบรม ประชุม เพื่อสร้างความเข้าใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกร

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรที่จะมีการศึกษาขยายขอบเขตไปในพื้นที่โครงการชลประทานอื่นๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

5.3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่น่าจะส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เพื่อให้ครอบคลุมมากขึ้น เช่น การดำรงตำแหน่งทางสังคม, รายได้ และการศึกษา เป็นต้น

5.3.2.3 ควรที่จะศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ชลประทานเกี่ยวกับนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม เพื่อให้ทราบถึงความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการที่จะไปดำเนินการตามนโยบาย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ. (2548). แผนแม่บทการปรับปรุงระบบการจัดการน้ำ และพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน (พ.ศ.2549–พ.ศ.2552). กรุงเทพฯ: ส่วนบริหารจัดการน้ำ สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กอบกุล رایชนะคร. (2547). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กานดา ผรณเกียรติ. (2532). ปัจจัยทางด้านองค์กรทางสังคมในการจัดการด้านระบบชลประทาน. ใน การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จิรัชยา เบ็มหิม. (2546). การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสตูล. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบทในการบริหารพัฒนาชนบท. ใน การบริหารพัฒนาชนบท. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชัยวัฒน์ ลือเดช. (2547). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำก อำเภอยางซ้าย จังหวัดเขียงราย. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นนท์ กอแก้วทองดี. (2543). หลักสูตรและคู่มือการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำประชาคมตำบล เรื่องเวทีประชาคมพร้อมใจเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- นิจพร มาจันทร์ (2546). การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร). มหาวิทยาลัยขอนแก่น. บัณฑิตวิทยาลัย : ถ่ายเอกสาร.

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นันทศักดิ์ ฝอยทอง. (2547). *การประเมินการจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ของโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหินแตก ตำบลท่าสีกา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (นโยบายสาธารณะ).มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- นำชัย ทนุผล และสุนิสา ทนุผล. (2532). *วิธีเตรียมโครงการวิจัย*. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตรกรสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ถวิล อินทรโม. (2544). *การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ อำเภอพัทลุง*. วิทยานิพนธ์ ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. (สังคมวิทยาประยุกต์). บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ประทีป เรืองมาลัย. (2541). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการชลประทานเขื่อนแม่กวงอุดมธารา ในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน*. การค้นคว้าแบบอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (ส่งเสริมการเกษตร).เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2527). *สภาพำบลกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : นโยบายและกลวิธี ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พงษ์ศักดิ์ ชัยสิทธิ์. (2541). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มบริหารการใช้น้ำของสมาชิก ในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (ส่งเสริมการเกษตร).ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- เพิ่มศักดิ์ สัจจะเวทะ. (2545). *การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรน้ำของเกษตรกรจากโครงการชลประทาน กรณีศึกษา : โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (สิ่งแวดล้อมศึกษา).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบัน*. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ไพโรจน์ แสงจินดา. (2545). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้น้ำชลประทานในฤดูแล้งของเกษตรกร : กรณีศึกษาในพื้นที่โครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (ส่งเสริมการเกษตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ไพศาล ชวงฉ่ำ. (2534). สถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน. เอกสารเกี่ยวกับสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน โครงการการจัดการน้ำในระดับไร่นา ระยะที่ 2.
- มนัชนก ศรีอิสาน. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทตามนโยบายของรัฐบาลโดยศึกษาเฉพาะกรณีเมืองชล จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- มนัส กำเนิดมณี. (2548). การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา. กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ ส่วนบริหารจัดการน้ำ. กรุงเทพฯ: สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- วรเดช จันทรศร. (2548). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์.
- วสันต์ รัตนะ. (2542). การติดตามและประเมินผลของการดำเนินงานโครงการพัฒนาน้ำใต้ดิน จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. (วิศวกรรมชลประทาน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิจิตร อาวะกุล. (2547). หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.ปรี้นท์ติ้ง เฮ้าส์.
- วิฑูรย์ แก้วทอง. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. (จัดการสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิบูลย์ บุญยธโรกุล. (2535). การจัดการน้ำชลประทานคืออะไร. เอกสารวิชาการฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการข่ายงานวิจัยการจัดการระบบชลประทานแห่งประเทศไทย.
- วิบูลย์ บุญยธโรกุล และอภิชาติ อนุกุลอำไพ. (2529). รายงานการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องการปรับปรุงการชลประทานในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน.
- สมรักษ์ กิ่งรุ่งเพชร. (2541). การมีส่วนร่วมของชาวสมุทรสงครามในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

- สมหมาย กิตยากุล. (2542). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.(วนศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ อรุณวงศ์. (2541). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการธุรกิจเพื่อการพัฒนาชนบท อำเภอบางรอง จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุศักดิ์ มีแสงนิล. (2547). *การประเมินบทบาทภาครัฐในการสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการใช้ทรัพยากรน้ำ เขตพื้นที่ส่งน้ำและบำรุงรักษาทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (นโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุรินทร์ ไชยสวัสดิ์. (2541). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนแปะ หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (ส่งเสริมการเกษตร). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพงษ์ ณ สงขลา. (2548). *แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำ อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (นโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- Chapin, F. S. (1977). *In handbook of research designate social measurement: Social participation and social intelligence*. New York: Longman.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation place in rural development : seeking clarity through specificity*. New York: World Developments.
- Kuafman, H.F. (1949, 3). *Participation in Organized Activities in selected Kentucky localities. Agricultural Experiment station Bulletin : 527 – 533*.
- Reeder, W. W. (1974). *Loms aspects of the informal social participation of farm families in New York State*. Doctoral dissertation, Cornell University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจคุณภาพของแบบสอบถาม

ที่ ศธ 0519.12/4๙๕ ๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

18 กรกฎาคม 2549

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักอุทกวิทยการบริหารน้ำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวเบญจมาพร เชาวไว นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (นโยบายสาธารณะ) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย” โดยมี อาจารย์อรรถพร โพธิสุข และ อาจารย์ราชนันท์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นายมนัส กำเนิดมณี หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาส่วนบริหารจัดการน้ำ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวเบญจมาพร เชาวไว และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จิระเชชากุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 04-094-4332

ที่ ศธ 0519.12/5433

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุโขวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

§ สิงหาคม 2549

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ 4

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวเบญจมาพร เชาวไว นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย” โดยมี อาจารย์อรรถพร โพธิ์สุข และ อาจารย์รณชัย บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นายไพฑูรย์ ทินมณี หัวหน้าโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวเบญจมาพร เชาวไว และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จีระเชษฐกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 04-094-4332

ที่ ศธ 0519.12/ 54 14

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๕ สิงหาคม 2549

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน หัวหน้าโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางสาวเบญจมาพร เชาววิ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย” โดยมี อาจารย์อรรถพร โพธิ์สุข และ อาจารย์รวิชช์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นายพงษ์ศักดิ์ ประสงค์วรณะ หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวเบญจมาพร เชาววิ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จีระเชรากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5731

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 04-094-4332

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 5731

ที่ ศธ 0519.12/4062

วันที่ 18 กรกฎาคม 2549

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวเบญจมาพร เชาวไว นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (นโยบายสาธารณะ) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย” โดยมี อาจารย์อรรถพร โพธิสุข และ อาจารย์รัชันย์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์วรพิตย์ มีมาก เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบตามการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวเบญจมาพร เชาวไว และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/8140

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

18 ธันวาคม 2549

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ชีวินทร์ ฉายาขวลิต

เนื่องด้วย นางสาวเบญจมาพร เชาวน์ไว นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย” โดยมี อาจารย์อรรถพร โพธิ์สุข และอาจารย์รัชชัย บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ แบบสอบถาม เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกร : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวเบญจมาพร เชาวน์ไว และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จีระเชชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-6495063 , 02-6641000 ต่อ 5731 , 5646

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมในนโยบายการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาสุโขทัย

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

กิจกรรม	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
5. ด้านการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม			
6. ด้านการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม			
7. ด้านการจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน			
8. ด้านการมีส่วนร่วมในการส่งน้ำ			
9. ด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา อาคาร ชลประทาน			

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

กิจกรรม	การมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประกาศของหมู่บ้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด					
2. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวหมู่บ้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด					
3. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มาประชาสัมพันธ์ โดยการแจกเอกสาร เช่น แผ่นพับ ไปสเตอร์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด					
4. เจ้าหน้าที่ชลประทานมาพบปะกับท่าน เพื่ออธิบายถึงการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด					

กิจกรรม	การมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม					
6. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯของท่าน					
7. ท่านยินดีที่จะมีส่วนรับผิดชอบ ตามข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯของท่าน					
8. ท่านได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการ ตามที่ได้ตกลงกับกลุ่มของท่าน					
9. ท่านเห็นด้วยกับการจัดทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำฯของท่าน					
10. ท่านมีปัญหาความขัดแย้ง เรื่องการแบ่งปันน้ำ ก่อนที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ					
11. เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องน้ำลง					
12. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อคัดเลือกผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำฯของท่านเอง					
13. ท่านเห็นด้วย กับการที่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ					
14. ท่านได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ชลประทานดำเนินการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯของท่าน					
15. ท่านได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำฯของท่าน					
16. ท่านได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาดูงานกลุ่มผู้ใช้น้ำฯอื่นๆ					

กิจกรรม	การมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
17. ท่านได้รับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ ของท่าน					
18. ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำ ของท่าน					
19. ท่านเห็นด้วยกับกิจกรรม ที่ทางเจ้าหน้าที่สนับสนุนให้กับกลุ่มของท่าน					
20. ท่านมีโอกาสได้เสนอชื่อผู้ที่จะมาเป็นคณะกรรมการกลุ่ม					
21. ท่านได้ลงคะแนนเสียง เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม					
22. ท่านเห็นด้วยกับการที่มีคณะกรรมการจัดการกลุ่ม					
23. ท่านได้ร่วมจ่ายเงินกองทุนของกลุ่ม เพื่อการเกษตร และ กิจกรรมอื่นๆ					
24. ท่านเห็นด้วยกับการที่มี การจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม					
25. ท่านได้ร่วมดำเนินการจัดตั้งกองทุนของกลุ่ม					
26. เจ้าหน้าที่ชลประทาน ได้ส่งเสริมกิจกรรมให้กลุ่มของท่านดำเนินการบำรุงรักษาอาคารชลประทาน					
27. ท่านมีส่วนในการรับผิดชอบ งานจ้างเหมาบำรุงรักษาอาคารชลประทาน					
28. ท่านเห็นด้วยกับการที่มีกิจกรรม การจ้างเหมางานบำรุงรักษาอาคารชลประทาน					
29. ท่านได้รับการแจ้งถึงกำหนดระยะเวลาในการส่งน้ำในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก					

กิจกรรม	การมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
30. ท่านได้แจ้งความต้องการการปลูกพืชในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก					
31. ท่านได้รับแจ้งถึงข้อตกลงในการส่งน้ำ ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก					
32. ท่านได้รับการส่งน้ำ ตรงตามตารางเวลาที่กำหนด					
33. ท่านได้รับแจ้ง เมื่อมีการปรับเปลี่ยนแผนการส่งน้ำ					
34. สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันตรวจสอบอาคารชลประทาน ก่อนที่ทางเจ้าหน้าที่จะส่งน้ำ					
35. ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาระบบท่อส่งน้ำ					
36. ท่านมีส่วนในการดำเนินการบำรุงรักษาหัวจ่ายน้ำ					
37. ท่านได้มีการร่วมมือกันเพื่อซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารชลประทาน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

1. ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ชลประทาน เข้ามามีส่วนช่วยให้ท่านได้เข้าใจถึงการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

2. ท่านคิดอย่างไรกับการที่มีการทำข้อตกลงภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ของท่านเกี่ยวกับการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าการที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท่านอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ของท่านมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำของท่าน มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าการเก็บเงินเพื่อไว้เป็นเงินกองทุนของกลุ่ม จะเป็นประโยชน์ต่อตัวท่านอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

7. ท่านคิดอย่างไรกับการที่เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มีการดำเนินการจ้างเหมางานให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ของท่าน

.....

.....

.....

8. ท่านได้เข้าไป มีส่วนในการส่งน้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทานอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

9. ท่านได้เข้าไป มีส่วนในการซ่อมแซม คูแฉ และบำรุงรักษาอาคารชลประทานกับเจ้าหน้าที่ชลประทานอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

10. อื่นๆ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
คำอำนาจจำแนกรายข้อ

ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามเป็นรายข้อ

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	6.897	20	5.514
2	6.895	21	6.473
3	7.319	22	7.720
4	9.444	23	3.478
5	9.000	24	3.652
6	8.062	25	3.335
7	9.682	26	3.796
8	9.373	27	3.770
9	10.747	28	3.830
10	3.596	29	10.457
11	6.143	30	8.345
12	5.216	31	8.062
13	11.775	32	18.781
14	8.062	33	5.667
15	6.398	34	3.516
16	4.743	35	3.616
17	8.279	36	3.674
18	6.983	37	3.524
19	12.011		

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อนามสกุล	นางสาวเบญจมาพร เชาวไฉ
วันเดือนปีเกิด	14 มีนาคม 2526
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	60/31 ซ.นนทบุรี 46 ต.บางกระสอ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่โครงการเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพวัยรุ่น กับโรงเรียนแพทย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงพยาบาลรามาริบัติ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) จากมหาวิทยาลัย รามคำแหงมหาราช
พ.ศ. 2550	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ